

ALTIN VE TÜRKİYE ALTIN PİYASASININ YENİDEN YAPILANMASI

Mümin ESER

ALTIN VE TÜRKiYE ALTIN PİYASASININ YENİDEN YAPILANMASI

Mümin ESER

Copyright © 2022 by iksad publishing house

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic Development and Social

Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TURKEY TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E mail: iksadyayinevi@gmail.com

www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications – 2022©

ISBN: 978-625-6380-54-7

Cover Design: İbrahim KAYA

December/ 2022

Ankara / Turkey

Size = 16 x 24 cm

ÖNSÖZ

Dünya ekonomisinde uzun yıllardır değerli madenlerin etkisi vardır. İnsanoğlu değerli madenlere ilgisini hiçbir zaman azaltmadan sürdürmektedir. Ülkemiz ekonomisinde değerli madenlerden altının tasarruf içindeki payı geçmişten itibaren çok fazladır. Ülkemizde yastık altı altın miktarının çok fazla olduğu bilinmektedir. Piyasada ekonomik sıkıntıların çözümü konusunda bu yastık altı altınların ekonomiye kazandırılmasının önemi çok büyüktür. Türkiye altın piyasasının yapılanması yönünde birçok uğraşı olmaktadır. Bu uğraşılardan ilki İstanbul Altın Borsasının faaliyete geçirilmesi olarak bilinmektedir. Altın Borsası belli bir süre faaliyetine devam etmiş ve ülke içindeki altınların ekonomiye kazandırılması yönünde çabaları olmuştur. Altının ekonomiye kazandırılması yönünde çabalardan birisi de İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon borsasıdır. Ayrıca altın ekonomisi incelenirken Kıymetli Madenler Ödünç piyasasının da incelenmesi gerekmektedir. İnsanların elinde bulunan altınların ekonomiye kazandırılma sürecinde belli standartları uygulama açısından Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerilerinin önemi de büyüktür. Son olarak altının ekonomi içinde değişimini sağlayacak Altın Bankacılığının da incelenmesi gerekmektedir.

Bu çalışma Prof. Dr. Kemal YILDIRIM'ın danışmanlığında yürütülen 1997 tarihli “ Altın ve Türkiye Altın Piyasasının Yeniden Yapılanması” isimli Mümin ESER'in yüksek lisans tezinden güncellenerek üretilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
GİRİŞ	9

BÖLÜM 1:

ALTIN

1.ALTININ TARİHÇESİ	12
2.ALTININ ÖNEMİ	15
3.ALTIN PARA SİSTEMİ	16
3.1.Altın Sikke Esası	16
3.2.Altın Külçe Esası	17
3.3.Altın Kambiyo Esası	18
3.4. Bretton Woods Anlaşması	21
3.4.1.Bretton Woods Sistemi'nin İşleyişi	21
3.4.2. Bretton Woods Sisteminde Dönemler	23
3.4.3. Bretton Woods Sonrası Dönem	28
4.ALTIN ARZI	29
4.1.Altın Madenciliği	31
4.2.Merkez Bankası Arzı	38
4.3.Gayri Resmi Altın İthalatı	40
4.4.Hurda Altın Arzı	41
4.5.Altın Borsası	43
5. ALTIN TALEBİ	45
5.1.Tasarruf ve Süs Amacıyla Altın Talebi	47
5.2. Spekülatif Altın Talebi	49
5.3. Merkez Bankası Altın Talebi	51

5.4.Yurtdışı Altın Talebi _____ 52

5.5. Endüstriyel Altın Talebi _____ 57

BÖLÜM 2:

TÜRKİYE ALTIN PİYASASININ YENİDEN YAPILANMASI

2. TÜRKİYE ALTIN PİYASASI _____ 59

2.1.Altın Borsası _____ 61

2.1.1.Borsanın Kuruluşu _____ 62

2.1.2.Borsa'nın Görev ve Yetkileri _____ 62

2.1.3.Borsa'nın Organları, Komiteleri ve Teşkilatı _____ 63

2.1.4.Borsanın Çalışma Zamanı _____ 63

2.1.5.Borsa Personeli _____ 63

2.1.6.Görevlilerin Ücretleri _____ 64

2.1.7.Borsa Malvarlığından Sorumluluk _____ 64

2.1.8.Borsa Üyeleri _____ 64

2.1.9.Borsa Üyelik Belgesi _____ 64

2.1.10.Borsa Üyelerinin Faaliyet Türleri _____ 65

2.1.11.Borsa Üyelerinin Yükümlülükleri _____ 65

2.1.12.Borsa Üyelerinin Temsili ve Borsa Üye Temsilcilerinin Nitelikleri _____ 65

2.1.13.Üyelik Aidatları ve Teminatları _____ 66

2.1.14.Üyelikten Ayrılma ve Üyelikten Geçici Çıkarma _____ 66

2.1.15.Müşteri Emirleri _____ 66

2.1.16.Borsada İşlem Esasları _____ 67

2.1.17.Seans _____ 68

2.1.18.Kıymetli Maden İşlemlerinin Geçici Olarak Durdurulması _____ 68

2.1.19.Teşekkül Eden Fiyatların ve Gerçekleşen Alım Satımların İptali _____ 69

2.1.20.Resmi Müzayede _____ 69

2.1.21.Gerçekleşen İşlemlerin Belirlenmesi ve Teşekkül Eden Fiyatların İlanı _____ 69

2.1.22.Ödeme ve Takas İşlemleri _____ 69

2.1.23.Uyuşmazlık ve Disiplin Konuları _____ 71

2.1.24.Çeşitli Hükümler _____	71
2.2.İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası _____	71
2.2.1.Üyelik _____	72
2.2.2.Müşteri Emirlerinin Veriliş Şekli _____	72
2.2.3.Uzun Pozisyon _____	73
2.2.4.Kısa Pozisyon _____	73
2.2.5.Ters İşlem Yoluyla Pozisyonun Netleştirilmesi _____	74
2.2.6.Açık Pozisyon _____	74
2.2.7.Pozisyon Sınırları _____	74
2.2.8.İşlem Yöntemi _____	74
2.2.9.Seans _____	75
2.2.10.Para Birimi _____	75
2.2.11.Alım Satımın Geçici Olarak Durdurulması _____	76
2.2.12.Teşekkür Eden Fiyatların ve Gerçekleşen İşlemlerin İptali _____	76
2.2.13.Kurtaj _____	76
2.2.14.Takas Merkezi _____	77
2.2.15.Takas Üyeliği _____	77
2.2.16.Takas Üyeliğinin Sona Ermesi _____	77
2.2.17.Takas Merkezinin Mali Sorumluluk Sınırları _____	77
2.2.18.Başlangıç ve Sürdürme Teminatları _____	78
2.2.19.Teminatların Güncelleştirilmesi _____	78
2.2.20. Piyasa Üyelerinin İşlemlerden Doğan Yükümlülüklerini Yerine Getirememesi ve Teminatların Kullanılması _____	78
2.2.21.Müşterinin İşlemlerden Doğan Yükümlülüklerini Yerine Getirememesi _____	79
2.2.22.Teslim Şekli _____	79
2.2.23.Vadeli İşlem Sözleşmelerinde Teslimat _____	79
2.2.24.Opsiyon Sözleşmelerinde Teslimat _____	80
2.2.25.Vadesi Gelen Takas Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmemesi _____	80
2.2.26.Borsa Ücretlerinin Ödenmesi _____	80

2.2.27.Takas Merkezi Ücretleri _____	81
--------------------------------------	----

2.3.İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç

Piyasası _____	81
-----------------------	-----------

2.3.1.Piyasa Üyeliği _____	81
----------------------------	----

2.3.2.Piyasa İşlemleri _____	81
------------------------------	----

2.3.3.Ödünç İşlemleri _____	82
-----------------------------	----

2.3.4.Emirlerin Piyasaya İletilmesi _____	82
---	----

2.3.5.Ödünç İşlemlerinin Gerçekleşmesi _____	82
--	----

2.3.6.İşlemlerin Çok Fiyat Yöntemine Göre Yürütülmesi _____	83
---	----

2.3.7.Piyasa 'da Gerçekleşen İşlemlerin İlanı _____	83
---	----

2.3.8.Günlük Bordrolar _____	83
------------------------------	----

2.3.9.Teminat _____	83
---------------------	----

2.3.10.Takas Merkezi ve Takas İşlemleri _____	84
---	----

2.3.11.Sertifikalar ve Sertifika İşlemleri _____	84
--	----

2.3.12.Sertifika Alım Satım Emirleri _____	84
--	----

2.3.13.Sertifikaların Alım Satımı _____	85
---	----

2.3.14.İşlem Yöntemi _____	85
----------------------------	----

2.3.15.Sertifikaların Takası _____	85
------------------------------------	----

2.3.16.Sertifikaların Teslimatı _____	85
---------------------------------------	----

2.3.17.İşlem Birimi _____	86
---------------------------	----

2.3.18.Para Birimleri _____	86
-----------------------------	----

2.3.19.İşlem Limitleri _____	86
------------------------------	----

2.3.20.İşlem Vadeleri _____	86
-----------------------------	----

2.3.21.Nakit Uzlaşma _____	86
----------------------------	----

2.3.22.Kıymetli Madenin Saflık Derecesi _____	86
---	----

2.3.23.Küsurat Ödemeler _____	86
-------------------------------	----

2.3.24.Üye Temsilcileri _____	87
-------------------------------	----

2.3.25.Gerçekleşen İşlemlerin İptali _____	87
--	----

2.3.26.Seans _____	87
--------------------	----

2.3.27.Borsa Payı _____	87
-------------------------	----

2.3.28.Temerrüt _____	87
-----------------------	----

2.3.29.Üyelikten Ayrılma _____	88
--------------------------------	----

2.4.Kıymetli Maden Standartları Ve Rafinerileri _____	88
--	-----------

2.5.Altın Bankacılığı	92
2.5.1.Altına Dayalı Vadeli Ve Vadesiz Hesaplar	95
2.5.1.1.Vadeli Altın Hesabı	95
2.5.1.2.Vadesiz Altın Hesabı	95
2.5.2.Altına Dayalı Cari Ve Katılım Hesapları	95
2.5.2.1.Altın Cari Hesabı	95
2.5.2.2.Altın Katılım Hesabı	96
2.5.3.Altın Kredileri	96
2.5.4.Altın Fonu	96
2.5.5.Altın Forward İşlemleri	97
2.5.6.Altın Çek İşlemleri	97
2.5.7.Altın Havale İşlemleri	97
2.5.8.Altın Emir İşlemleri	97
KAYNAKÇA	99
EKLER	103

GİRİŞ

Tarihsel süreci politik, askeri ve kişisel hikâye ve olaylarla dolu olan altın ekonomik hayatta çok önemli rolleri bulunmaktadır. Dünya üzerinde ulusların güç kaynağı ve zenginliğinin göstergesi olan altın uygarlıkların yükseliş ve düşüşünde önemli rol oynamıştır.

Dünya üzerinde yaşayan toplumlar dil, din, ırk, rejim ve politika gibi konularda birçok savaşın çıkmasında öncülük etmişlerdir. Bu türlü konularda savaşı bile göze alan bu toplumlar altının değeri konusunda hiçbir zaman görüş ayrılığına düşmemişlerdir. Bu nedenle dünya ekonomisi tarihinde altın her dönemde ortak değer ölçüsü ve tasarruf aracı olarak kullanılmıştır. Dünya ekonomisinde geçmişten günümüze altın değerli madenler sıralamasında her zaman ilk sırada yer almayı başarmıştır.

Altının dünya ekonomisinde para sistemlerinin belirlenmesindeki etkisi tartışılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde kullanılan banknotlar tarihsel süreçte belirli bir miktar altın karşılığında değişime tabi tutulmaktadır. Dünya ekonomisinde altın para sistemi de denilen bu sistemin özellikleri; para biriminin değeri altın cinsinden tespit edilecek, tespit edilen altın cinsinden para altına, altında paraya rahatlıkla çevrilebilecek ve aynı zamanda ülkede altın ihraç serbestisi olurken, aynı zamanda altın ithali de serbest olacaktır. Altın para sistemini üç grupta incelemek mümkündür. Bunlar; altın sikke sistemi, altın külçe esası ve altın kambiyo esası olarak belirtilen bu sistemler dünya ekonomisine belli bir süre yön vermişlerdir.

Dünya ekonomisinde çok önemli rolü olan altın, 1944 yılında Amerika Birleşik Devleti'nin (ABD) Bretton Woods denilen bir bölgesinde yapılan ve 44 ülkenin katılımı sağlanan toplantıda alınan ekonomik kararlar doğrultusunda güvenilir bir değerli maden olarak para sistemlerine yön vermeye başlamıştır. Bir toplantı düzenlenmiştir.

Bretton Woodds'da düzenlenen bu toplantıda bir para birimin anahtar para olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Bu anahtar para rolünü alan doların belli bir miktarda altına bağlanması kararı alınmıştır. Dünya ekonomisinde önemli yere sahip 44 ülke bir anlamda altına olan evrensel güveni bir daha yenilemişlerdir.

Altın dünya ekonomisinde olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de önemli role sahiptir. Bu nedenle altın ve altın piyasası incelenirken önce altın arzı ve bunu oluşturan kaynaklara ve sonra altın talebi ve bunu oluşturan kaynaklara bakmak gerekir. Türkiye'de altının önemi belirleyen başak bir durumda Türkiye altın piyasasındaki yeniden yapılanma çalışmalarıdır.

Altın ve Türkiye Altın Piyasasının yeniden yapılanması adlı kitabımızın birinci bölümünde altının tarihsel gelişimin yanında altın arzı olarak bilinen

- Altın madenciliği,
- Merkez Bankası,
- Gayriresmi altın ithalatı,
- Hurda altın arzı
- Altın borsası kavramları ile
- Türkiye'de altın talebi olarak bilinen
- Tasarruf ve süs amacıyla altın talebi,
- Spekülatif altın talebi,
- Merkez Bankası'nın altın talebi,
- Yurtdışı altın talebi (işlenmiş altın),
- Endüstriyel ve diğer altın talebi ayrıntılı olarak incelenecektir.

Kitabımızın ikinci bölümünde ise Türkiye altın piyasasındaki yeniden yapılanma ele alınacak bu yeniden yapılanma sürecinde

- İstanbul Altın Borsası,
- İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemeler ve Opsiyon Piyasası
- İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası
- Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri
- Altın Bankacılığı ayrıntılı olarak incelenecektir.

BÖLÜM 1:

ALTIN

1.ALTININ TARİHÇESİ

Tarihsel süreç içinde altın madeninin serüveni politik, askeri ve kişisel hikâye ve olaylarla birlikte ilerlemiştir. Dünya ekonomisinde altın madeni zenginlik ve bolluğun göstergesi olarak her zaman yerini almıştır. Bu zenginlik kişileri ve ulusları güçlü kılmada en büyük etken olmuştur. Uygarlıkların yükseliş ve çöküş dönemlerine dikkat ettiğimizde altın madeninin azalması artması ile doğru orantılı olduğunu görmekteyiz.

Dünya üzerinde yaklaşık yedi bin yıldan beridir dil, din, ırk, kültür, gelenek, sanat ve politika konusunda birçok ayrım olmasına rağmen ulusları oluşturan milletlerin tek birleştikleri görüş altının değeri konusunda olmuştur.

Dünya ekonomisinde değerli maden olarak kabul edilen Altın bu çağdan itibaren sürekli ortak değer ölçüsü ve tasarruf biriktirme aracı olarak karşımıza çıkmıştır. Altının değer olarak tüm dünya piyasalarında ortak bir ölçümünün oluşması nedeniyle kolay işlem gören ve kolayca alınıp satılabilen madenlerin başında yer almıştır. Ortadoğu dünyanın en eski madenlerinin yattığı yer konumundadır. Öyle ki Eski Mısır'da işlenen altın madeni M.Ö 2900 'lu yıllara dayanmaktadır. Ülkemiz toprakları üzerinde ise, M.Ö VII yüzyılda altın üretiminin olduğunu görmekteyiz. Hatta altın ve gümüş karışımı olan elektrumdan ilk para örneklerine Anadolu topraklarında rastlamaktayız.

M.Ö VI yüzyılda dünya ekonomisinin evrilmesine yol açabilecek bir olay gerçekleşmiştir. İlk çağda Gediz ve Küçük Menderes nehirleri arasında yaşayan Lidya Uygarlığı dünya ticaretinde ve altın madenciliğinde önemli yere sahiptir. MÖ 560-546 yılları arasında tahta kalan ve Lidya'yı ticarete aynı zamanda da altın madenciliğinde dönem

olarak zirveye taşıyan Lidya son kralı Croesus ilk altın parayı basmak suretiyle takas ve para benzerlerinin kullanımını sona erdirmiştir. Altın paranın dünya ekonomisinde kullanımı yaklaşık olarak 3500 yıl sürmüştür. Daha sonra ise, 1717 yılında İngiltere’de Sör Isaac Newton kağıt paranın kullanımını gerçekleştirmiştir. İngiltere ekonomisinde darphanenin belirlediği altın değeri 1 Sterlin= 0,24 ons olarak ortaya çıkmıştır.

Altın ve Gümüş madenlerinin dünya ekonomisinde yerini almasıyla birlikte ekonomik dolaşımın bu madenlerle gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Ekonomik süreç içinde değişim aracı olarak yerini alan altın ve gümüş toz, çubuk ve külçe olarak belli bir dönem kullanılmıştır. Ancak bu kullanım şeklinde değer ölçümünde birçok zorlukla karşılaşılması nedeniyle bu madenler ölçülebilir ve tartılabilir bir hale getirilmek zorunda kalmıştır.

Ekonomik süreç içinde değerli madenlerin ölçüm ve tartımının ihtiyaç olarak ortaya çıkması sonucunda insanlar ölçüm ve tartım için terazi ve mihenk taşını bulmuşlardır. Terazi ve mihenk taşının yaygın olarak kullanılmaması dolayısıyla eski yöntem olan madenlerin elle ve gözle kontrolüne bir süre daha devam edilmek zorunda kalmıştır.

Ekonomi içinde mal ve hizmetlerin değişiminde kıymetli maden kullanımının artması sonucunda birbirinden farklı külçe pozisyonunda olan madenleri insanlar değiştirmek zorunda kalmışlardır. Bu işlemleri önceleri çekiçle daha sonra ise, cendere ve preslerle para şeklinde yuvarlak ya da yassı şekilde küçülterek yapmışlardır. Bu durum ekonomi içinde mübadele aracı olarak kullanılan madenlerin basılı ve standart hale gelmesini sağlamıştır. Fakat bu basım işlerinde bir standardın olmaması çeşitli usulsüzlükleri ortaya çıkarmıştır. Değişim aracı olan değerli madenlerin para gibi basılı kullanım sürecinde usulsüzlüklere karşı durabilmek için bu madenler basılırken üzerine çeşitli şekil ve damgalar

yapılmak zorunda kalınmıştır. Birçok şekilde çıkarılan ve üzerinde kimin çıkardığına dair işaretler bulunan madeni paraların miktarının ve çeşitliliğinin artması sonucunda para basma yetkisinin ülkeyi temsil eden hükümdarlara bırakılması dönemi başlamıştır.

Dünyada keşifler döneminin başlaması ve özellikle Amerika'nın keşfi sonrasında istilacı ülkeler yerlileri maden ocaklarında çalıştırmak ve oradaki tapınakları yağmalamak suretiyle Amerika'da bulunan altınları Avrupa'ya taşımışlardır. Bu dönemin önemi şu örnekle ortaya çıkmaktadır. Belli bir bölgeden yağmalanmak suretiyle 1493- 1600 yılları arasında Avrupa'ya 8 milyon ons altının getirildiği tahmin edilmektedir. Avrupa'nın Amerika'dan altın getirmesi ve bunun değişim aracı olarak kullanılması dünya ekonomisi içinde "Altına Hücum" denilen olayların başlamasına neden olmuştur. Altına hücumun ilk başladığı ABD'nin Sacramento River Bölgesi'dir. Burada 1847 yılında altın bulmak amacıyla insanlar çok çaba göstermişlerdir. Dondurucu soğuklara, çetin doğa koşullarına karşı mücadele ederek altın arayan insanlar ikinci hücumu 1847 yılından 10 yıl sonra 1857 yılında Arkansas River'da gerçekleştirmişlerdir. Altının ekonomi içinde öneminin gittikçe artması sonucunda özellikle 1852 ve 1859 yılları arasında Avustralya'daki altın yatakları çok fazla altın arayıcısının ilgisini çekmiş ve bu dönemde Avustralya'nın nüfusu iki katına çıkmıştır. Altının ABD ve Avustralya'daki serüvenini inceleyecek olursak ABD altın arayıcıları daha çok toz ve küçük külçeler halinde altınlar bulurken Avustralya'daki altın arayıcıları büyük külçeler biçiminde altınlar bulmuşlardır. Avustralya'da altın aramalarında bulunan en büyük külçenin 270 gram ağırlığındaki Holterman Külçesi olduğu bilinmektedir. Avustralya'da külçe altınların bulunduğu yer New South bölgesinde yüzeyin birkaç cm altındaki altın damarıdır. Bu damarın büyüklüğü ve zenginliği Avustralya'daki altın madenine olan ilgiyi daha çok artırmıştır.

2.ALTININ ÖNEMİ

Altın dünya ekonomisi içindeki yerini firavunların yaşadığı döneme kadar dayandırmaktadır. Bu dönemden başlayarak değişim aracı ve değer biriktirme aracı olarak kullanılmıştır. Eki Yunan ve Roma döneminde çok çeşitli altın paralar kullanılmıştır. Fakat işlenmesinin zor olması ve elden ele dolaşım sürecinde aşınması sonucunda etkinliği XIX yy. kadar devam etmiş ve bu süreçten sonra altına dayalı diğer sistemlere geçilmiştir.

Ekonomi içinde altının değerli maden olarak kullanılmaya başlanması ile birlikte insanoğlu altını kişisel, ekonomik ve politik felaketlerden korunma aracı olarak görmeye başlamıştır. Özellikle Profesör Roy W. Jastram altının bu şekilde korunma aracı olarak kullanılmasına “Atilla Etkisi” adını vermiştir. Atilla Etkisini açıklamak için tarihsel süreç içinde şu örneklerle yer verdiği görülmektedir.

Özellikle Roma İmparatorluğu döneminde köle emeğinin sömürsüne dayalı büyük çiftlikler oluşmuştur. Çiftlik sahipleri vefatlarına barbar baskınlarından kurtulmaları için altın çubuklar vermişlerdir. Bu çubukları barbarlara vererek baskınlardan canlarını kurtarabilmişlerdir.

Rusya’da 1917 yılında Lenin önderliğinde yapılan Ekim Devrimi sırasında Çar ve ailesinin öldürülmesi sonucunda Bolşeviklerden kaçan Beyaz Ruslar ülkelerinden beraberlerinde kaçırdıkları altınları kullanarak hayatlarına devam etmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Hitler tarafından uygulanan soykırımdan kaçan Avusturyalılar özellikle yanlarında getirdikleri altın ve mücevherleri kullanarak hayatta kalabilmişlerdir. Bu anlatılan olaylar göstermektedir ki altın kıymetli maden olarak bulunduğu dönemden itibaren insanoğlunun ekonomisine yön vermektedir. Fiili para olarak kullanımı bittikten sonra bile dünya ekonomisinde para sisteminin işleyişini belirlemiş ve günümüzde hala

belirlemeye devam etmektedir. Altın para sisteminin işleyişini incelerken altının ekonomi içindeki yeri ve önemini bir kez daha göreceğiz.

3.ALTIN PARA SİSTEMİ

Bir ülke para biriminin veya kağıt parasının altına dayalı olduğu sistem olarak bilinmektedir. Bu sistemde kullanılan para birimi (Lira, Dolar vb.) belli miktarda altın olarak tanımlanır. Eğer bu para birimine çevrilecek paralar var ise onların da esas paraya çevrilme şartları ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bu sistemin işleyebilmesi için gerekli şartlar belirlenmiştir. Bu şartları şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Para biriminin değeri altın cinsinden tespit edilmiştir.
- Tespit edilen oran cinsinden altının paraya, paranın da altına çevrilmesi serbesttir.
- Ülkeye altın ithali serbestken ayrıca ülkeden altın ihracı da serbest bırakılmıştır.

Ülke ekonomilerinde altın standardının uygulanabilmesi için yukarıda sayılan şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Altın para sistemini inceleyecek olursak üç ana gruba ayırmamız gerekmektedir.

Bunlar;

- Altın Sikke Sistemi
- Altın Külçe Esası
- Altın Kambiyo Esası

3.1.Altın Sikke Esası

Altın Sikke Sistemine bakacak olursak özellikle para biriminin değerinin bir miktar altın olmasının yetmediği aynı zamanda madeni değeri para değerine eşit olan altın sikkelerinde ortaya çıktığı görülmüştür. Bir anlamda para olarak altının kendisi olan altın sikkelerin

ekonomi içinde kullanılması gündeme gelmiştir. Altın para sistemi içindeki en eski uygulamalardan olan Altın sikke sistemi'nin belli başlı esasları şunlardır;

- Bu sistemde kullanılacak para biriminin değeri belli miktarda altın olarak belirlenmiştir.
- Altın ekonomi içinde darp serbestisi tanınan kıymetli madendir. Bunun anlamı darphaneye kim ne kadar altın getirirse o kadar altının paraya çevrilme serbestisi vardır.
- Altının ihraç ve ithali külçe ve sikke olarak serbestçe yapılabilir.
- Altın para ile istenildiği kadar borç ödenebilir.

3.2. Altın Külçe Esası

Altın Külçe Esası sisteminde altının fiili olarak kullanılması ortadan kalkmıştır. Bir anlamda tedavülde altın sikkeler yer almamaktadır. Kağıt paralar tedavülde kullanılmaya başlamıştır. Kağıt paraların altına çevrilebilme özelliği bulunmaktadır. Altına çevrilebilme özelliği olan kağıt paraların altın sikkelere değil de, değeri belirlenmiş olan altın külçelere çevrilme özelliği bulunmaktadır. Altın külçe esası adının verilmesini sağlayan bu özelliğidir. Burada dikkat edilmesi gereken her eline bir miktar para alıp getirene altın verilmediğidir. Altın külçenin kağıt para karşılığı olan miktar götürülürse o kağıt paraya karşılık altın külçe verilmektedir. Altın külçenin kağıt paraya çevrilme esasını o ülkedeki ekonomik düzenleyiciler ve ülke parasının dünya ekonomisindeki yeri belirlemektedir. Örneğin bir ons altın 31,1 gram ise, 1 \$ 1 ons altının yirmide biridir. Bir sterlin ise, 1 ons altının dörtte biri olarak kabul edilirse sterlin dolara göre daha değerli bir para birimi olarak kabul edilir.

Altın külçe sisteminin önemi iç piyasada kağıt para kullanımını arttırmak ve altın kullanımına kısıtlama getirmektir. Altının ödeme aracı

olarak sadece dış piyasada kullanımını sağlamaktır. Bu şekilde ülkede altın kullanımından tasarruf sağlanırken aynı zamanda altın sikke standardına göre piyasada altın karşılığı basılan çok daha fazla para olmaktadır.

3.3.Altın Kambiyo Esası

Altın Kambiyo Esası diğer sistemlerde olduğu gibi özü altın miktarına dayanmaktadır. Bu sistemin en önemli özelliği ve diğer sistemlerden farkı ülke parasının doğrudan altına çevrilebilmesinin mümkün olmamasıdır. Sistem içerisinde güçlü bir para altına çevrilebilir. Diğer ülke paraları bu paraya çevrilebilmekte doğrudan altına çevrilememektedir. Örneğin 1 ABD Dolarının 18,60 olduğu günümüzde aynı 1 ABD Dolarının 0,01762451 gram altına eşit olduğu göz önüne alınarak TL altın cinsinden değeri bulunabilmektedir.

Dünya ekonomisi bu şekilde banknotun kullanılmasını ön plana çıkarmıştır. Banknotlar dış ödemelerde kullanılırken belli bir para birimine yani dövizde çevrilecek bu döviz karşılığı altına çevrilmesi mümkün olacaktır. Her ülke banknotunun altına çevrilmesi değil de belli ülke banknotları istenildiği anda altına çevrilebilmektedir. Ülke parasının dövizde çevrilebilme kabiliyetine konvertibilite adı verilmektedir. Bu sistemde dünya ekonomisindeki tüm ülkelerin aynı anda altın kambiyo sisteminde olmalarına olanak yoktur. Bu şekilde yapılan bir düzenleme ile dünya altın stoku daha verimli kullanılacaktır. Altın kullanımının tasarrufunu ön plana çıkararak bu sistem sayesinde dünya altın stoku birden fazla ülke paralarına karşılık görevini yerine getirmiş olacaktır. Altın kambiyo esası Bretton Woods anlaşması ile ortaya çıkan bir sistem olmaktadır. Bu sistemin temeli altın tasarrufu sağlayarak uluslararası ödemelerde kullanılacak altın rezervini arttırmaktır.

Altın kambiyo sisteminin temelini oluşturan Bretton Woods anlaşması ileriki bölümlerde ayrıntılı olarak incelenecektir. Altın kambiyo sisteminin uygulanmasında bazı temel özellikler aşağıda verilmiştir.

- Ekonomi içinde sadece banknot para kullanılabilir. Altın para tedavülde yoktur.
- Altının iç ödemelerde kullanımı tamamen ortadan kalkarken dış ödemelerde sınırlı kullanılmaktadır. Ülke parasının altına karşı değerlemesi aynen devam etmektedir.
- Sistem içerisinde bir anahtar para rolünü üstlenen bir para bulunmaktadır. Diğer ülke paraları bu paraya göre tedavül edilme durumundadır. Anahtar para rolünü üstlenen ülke parasının uluslararası ödemelerde altın karşısında tam konvertibilitesi olması gerekir.
- Anahtar para rolünü üstlenen ülke parasını elinde bulunduran ülkeler istedikleri anda o ülkeye paraları verip altınlarını alabilirler. Anahtar para rolü Bretton Woods anlaşması ile ABD Dolarına verilmiş ve ABD banker ülke olarak kabul edilmiştir.
- Anahtar para rolünü üstlenen ABD'nin elinde ülke rezervi sayılan altınlar vardır.
- Banker ülke sayılan ABD'de altın alım ve satımı yasaklanmıştır.
- Anahtar para rolünü üstlenen ülke konumunda olan ABD vatandaşlarının ellerinde bulundurdukları banknotların altına çevrilebilmesi mümkün değildir. Bu durum ülke ekonomisindeki altın fiyatları ile ilgili spekülasyon hareketlerin önüne geçmek için yapılmıştır.
- Anahtar para rolünü üstlenen ABD Dolarının para arzının arttırılabilmesi ABD'nin elinde bulunduracağı altın rezervine

bağlı olacaktır ya da altın / anahtar para oranının değiştirilmesi ile mümkün olabilecektir.

- Banker ülkedeki altın rezervinin artış hızı aynı zamanda anahtar para rolünü üstlenen ABD'deki para artış hızını belirleyecektir.
- Altın/ anahtar para oranının düşürülmesi yoluyla altın para miktarındaki artış hızının yavaşlamasının önüne geçilebilecektir.

Yukarıda özellikleri sayılan altın kambiyo sistemi ekonomiye birçok yarar sağlamasına karşın bunun yanında bazı sakıncaları da bulunmaktaydı. Bu sakıncaları şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Ekonomideki altın stoku para ihtiyacına paralel olarak değişmemekteydi.
- Diğer önemli sakınca ise, ekonomi içinde oluşacak para ünitesi çok pahalıya mal olmaktadır.

Altın kambiyo sistemi altına bağlı oluşturulan rezerv sisteminin sonuncusunu teşkil etmiştir. Özellikle 1970'li yılların ilk dönemine kadar ekonomi içinde etkinliğini sürdürmüştür. 1971'li yıllara gelindiğinde dünya ekonomisinde meydana gelen değişmeler sonucunda ABD Doları rezerv para olma özelliğini kaybetmiştir. Bu durum artık dünya ekonomisinde altın/dolar değişiminin sonu olarak ortaya çıkmıştır.

Altının ekonomi içinde belirleyiciliği devam ettiği için dünya ekonomisindeki hızlı büyümeye orantılı olarak rezervinin arttırılamaması sonucunda ABD dışında diğer ülkeler rezerv para yaratma yoluna gitmek zorunda kalmışlardır. Ekonomi içinde insanların salt kağıt para ile işlem yapmalarına rağmen kağıt paraların altına bağlı kalması yönünde ekonomi içinde eğilim sürekli olmuştur.

Bu durum Bretton Woods Sisteminin önemini daha fazla biçimde ortaya çıkarmıştır. Altının ekonomi içindeki yeri incelenirken bu nedenle Bretton Woods Sisteminin ayrıntılı olarak ele alınmasına gerek vardır.

3.4. Bretton Woods Anlaşması

Dünya ekonomisinin temel sorunu ikinci dünya savaşı sonrası bu yıkım halinde olan Avrupa ülkelerinin tekrar inşası ile dünya ticaretinin gelişmesinin sağlanması yönündeydi. Savaş sürecinden fazla etkilemeyen Amerikan ekonomisi elindeki rezervleri kullanarak Avrupa ekonomisini borçlanma yolu ile ekonomik durgunluğuna son vermeyi amaçlamıştır. Bu nedenle toplanan dünya ekonomisinin bazı aktörleri Bretton Woods'da kredilerin kullanılma şekli, nereden sağlanacağı, uluslararası ödeme süreci, ekonomik sistemin oluşumu ve likidite sorunu gibi konuları ele alacaktı.

Dünya ekonomisi 1929 bunalımından sonra bile uluslararası mali konularda çok fazla işbirliği içinde olmamasına rağmen yıkıcı bir savaş sonrası ekonomi için işbirliklerinin çok fazla arttığını görmekteyiz. Bu nedenle yeniden inşa edilecek olan dünya ekonomisi için ABD'nin Bretton Woods denilen bölgesinde 44 ülkenin katılımıyla 1944 yılında bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıya katılan 44 ülkenin tamamının ortak hedefi 1929 bunalımı ile dünya ekonomisinde ortaya çıkan durgunluğu yok etmek olmuştur. Bunun için hedeflenen ise yüksek çalışma düzeyi rekabetçi devalüasyonlara son verilmesiydi.

3.4.1. Bretton Woods Sistemi'nin İşleyişi

Serbest piyasa ekonomisinde ortaya çıkan aksaklıklar nedeniyle 1929 Dünya Ekonomik Bunalımıyla karşılaşan ülkeler Bretton Woods sistemi içinde ayarlanabilir sabit kur sistemini benimsemişlerdir. Bretton Woods sistemi içinde yer alan ülkelerin oluşturduğu Uluslararası Para Fonu (IMF) birlikteliğindeki ülkeler paralarının değerini ABD doları

cinsinden belirleyeceklerdi. Böylelikle ABD Doları bir anlamda rezerv para anlamına gelmekteydi. Bu nedenle ABD Doları kendi içinde 35 dolarlık sabit fiyat üzerinden 1 ons altın olarak belirlenmişti. ABD doları karşısında pariteleri olan ülke paralarının da dolaylı biçimde altın paritesi olmaktaydı. Sistem işleyişi içinde ABD diğer ülke merkez bankalarının arz edecekleri dolarlar karşılığında belirlenen sabit fiyat üzerinden altın satma zorunluluğu bulunmaktaydı.

Bretton Woods sisteminin bir başka özelliği ise, diğer ülke paralarının ABD Doları karşısında dalgalanma marjlarının belirlenmesiydi. Bu belirlenen marja göre dalgalanma alt ve üst sınırdaki %1 olarak belirlenmiştir. ABD dışındaki 43 ülke bu marj sınırı içinde kalabilmek için döviz piyasasına sürekli olarak ABD Doları ile müdahale ediyorlardı. Sistem özellikle üye ülkelere dış ödemelerine ortaya çıkabilecek dengesizlikleri yok etmek için parite değişikliğini önermekteydi. Sabit kur sistemi olarak bilinen bu sistem içinde kur artış ve azalışlarını belirleyen devalüasyon ve revalüasyonlar başvurulabilecek son çare olarak görülmekteydi. Öyle ki, bir ülke %10 üzerinde bir devalüasyon yapmak isterse IMF kaynaklarından izin almak zorundaydı.

Dünya ekonomisi içinde Bretton Woods sistemi içinde yer alan ülkelerin uluslararası ödemelerde ne kadar altın tutacaklarını 1 ons altın ile belirlenen altın/anahtar para oranı belirlemekteydi. Sistemin işleyişini belirleyen aslında dünya ekonomisi içinde insanların hala altına karşı duydukları güven olarak bilinmektedir.

Altına karşı duyulan bu güvenin olmasının yanında ikinci dünya savaşından galip olarak ve fazla etkilenmeden çıkan ABD'nin dünya ekonomisinin yönünü belirlemede kendi fikirlerinin kabul edilmesi yönünde Bretton Woods'da belirleyici olmasıydı. Savaş sonrasında büyük altın stoklarına sahip olan ABD ekonomisi kambiyo sistemini içeren White Planı'nı kabul ettirmek için o dönemde Keynes'in ortaya

attığı altının uzun dönemde piyasadan çekilip “Bancor” adlı paranın kullanılması önerisini şiddetle reddetmekteydi. Savaş sonrası elinde bulunan altın stokları ile dünya ekonomisinin yönünü belirlemek için White Planı ABD ekonomisi için son derece önemliydi. Sistem tamamen sabit kur sisteminden oluşmakta olsa bile bu kurun hiç değişmeyeceği anlamını ortaya çıkarmayacaktı. Kurun değişimini zorunlu olarak ortaya çıkaran durum ülke parasının üst sınıra veya alt sınıra yakın olarak sürekli devam etmesiydi. Sabit kur sistemi içinde tutmak için ülke merkez bankası sürekli ya döviz arz edecek ya da döviz talep edecekti. Bu ülke merkez bankası ekonomik olarak zorlanmasını ortaya çıkaracağından ayarlanabilir kur sistemi olarak da bilinen bu sistem içerisinde birçok ülke para değerlerini yeniden belirleme yoluna gitmişlerdir.

3.4.2. Bretton Woods Sisteminde Dönemler

Bretton Woods sisteminin daha net anlaşılabilmesi için sistem içinde dönem dönem ortaya çıkan durumları incelemek faydalı olacaktır. Sistemde anahtar para olan doların dünya ekonomisi içinde çok fazla olduğu ve dolar bolluğu olarak bilinen dönem vardır. Bunun yanında anahtar para olan doların dünya ekonomisi içinde çok az olduğu ve dolar kıtlığı olarak bilinen dönem de bulunmaktadır. Bu dönemlerin o yıllardaki sistemi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Özellikle 1929 bunalımı sonrası ortaya çıkan ve dünya sisteminin bir anlamda yeniden yapılanmasını sağlayıcı ikinci dünya savaşı sonrası çok az olan dolar nedeniyle dünya ekonomisinde dolar kıtlığı ortaya çıkmıştır. Dolar kıtlığı ekonomi içinde savaş yılları olan 1944’lü yıllardan 1950’li yıllara kadar devam etmiştir. Avrupa’nın savaştan çok yara alması ve özellikle de Japonya’nın ekonomisinin neredeyse yok olma düzeyine gelmesi sonucunda Avrupa ve Japonya ellerindeki altın rezervlerini kullanarak anahtar para olan dolara ulaşmak istemişlerdir.

ABD dünya ekonomisinin yönünü belirleme adına bu ülkelere dolar verirken aynı zamanda geri kalmış ülkeleri gelişmiş ülke seviyesine getirme adı altında çoğunluğu hibe olan Marshall yardımlarını yapmıştır. Sistemin işleyişinde ortaya çıkan en büyük sorun 1950’li yıllarda ABD ekonomisinde ortaya çıkan dış açık sorunudur.

ABD ekonomisinde ortaya çıkan dış açık o dönemlerde dünya ekonomisi açısından likidite artışı sağladığı için olumlu görülse de ilerdeki sorunların tetikleyicisi olacaktır. 1958’li yıllara gelindiğinde ABD ekonomisinde ortaya çıkan dış açıkların süreklilik göstermesi dünya ekonomisinde bir dolar bolluğu dönemine neden olacaktır. ABD doları bu dönemde aşırı değerlenmesine rağmen anahtar para olması ve devalüasyon yapmak için diğer ülkelerin onayının olması gerektiğinden bu değer artışının önüne bir türlü geçilememiştir.

1960’lı yıllar artık dünya ekonomisi için de ABD’nin etkinliğinin yavaş yavaş azalmaya başladığı dönem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yıllarda Avrupa ülkeleri ve Japonya’nın ekonomik gelişmelerini tamamlayıp ellerinde bulundurdukları dolarları ABD’ye vererek karşılığında aldıkları altın ile altın stoklarını artırdıkları görülmektedir. Özellikle bu dönemde Fransa’nın isteği ABD dolarının Bretton Woods’da elde ettiği ayrıcalıkları sonlandırmak ve altın fiyatlarının 2-3 kat artıracak altın standardına geri dönülmesidir.

1960’lı yıllar dünya ekonomisinde belirleyiciliğini gittikçe artıran Avrupa’nın etkisinin ortaya çıktığı yıllardır. ABD ekonomisi içinde gittikçe azalan altın stokları sonucunda dünya ekonomisinde doların devalüe edilmesi sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu devalüe beklentisi Londra Altın Borsası’nda yoğun biçimde altın alınmasına neden olmuştur. Bu durumun ortaya çıkardığı ekonomik etkiyi azaltmak ve altının resmi fiyatını 35 dolarda tutabilmek için ABD’nin yanında

İngiltere, Almanya, Fransa ve Belçika altın rezervlerini kullanarak İngiliz Merkez Bankası'nın piyasaya müdahalesine destek vermişlerdir.

Bu dönemde dış açıkları gittikçe artan ABD bu açıkları kapatma adına bir dizi önlem almak zorunda kalmıştır. Özellikle Avrupa'da yer alan büyük şirketlerin ABD'de bulunan New York Borsası'ndan çok fazla borçlanmasını önlemek için ABD faiz oranlarını eşitleme vergisini yürürlüğe geçirmiştir.

Bununla yetinmeyen ABD ödemeler bilançosundaki açıkları kapatma adına ve özellikle yabancı sermayeyi ülkeye çekmek için kısa süreli faiz oranlarında düşüşe giderken uzun süreli faiz oranlarında bir artışa gitmiştir. Bir başka yöntem olarak da özellikle yabancıların ellerinde olan dolarların altına çevrilmesini engelleme adına diğer ülke Merkez Bankaları ellerindeki dolarlar karşılığında orta vadeli olarak çıkarılan "Roosa Bonoları" adı verilen tahviller satılmıştır. Bütün bu alınan önlemlere rağmen ABD ekonomisindeki dış açık gittikçe büyümüştür.

Dünya ekonomisinde ortaya çıkan sorunların belirleyicisi konumunda olan ABD ekonomisinin dış açıklarına, sağlanan dış kredilere rağmen devalüe edilmek zorunda kalınan İngiliz Sterlini eklenmiştir. 18 Kasım 1967 tarihinde sterlinin devalüe edilmesi ile birlikte dünya ekonomisinde bulunan spekülörler altın alımını artırmışlardır. Bu duruma müdahale adına piyasaya çok fazla altın süren ABD Merkez Bankası ve diğer ülke merkez bankaları soruna çözüm olamayınca 17 Mart 1968 yılında ABD Merkez Bankası serbest piyasada ortaya çıkan altın fiyatlarını desteklemeyeceğini açıklamıştır. Bu durum dünya ekonomisinde İkili Fiyat (Two Tier System) sistemi olarak bilinen sistemin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bir yanda arz ve talebe göre belirlenen serbest piyasa altın fiyatı oluşurken diğer yanda ülke merkez bankalarında geçerli olan 1 ons= 35 dolar resmi fiyatı ortaya çıkmıştır.

Avrupa ekonomisinde önemli yeri olan sterlinin devalüe edilmesi diğer önemli aktör olan Fransız Frangı'nın da devalüe edilmesine neden olmuştur. Almanya bu durumdan kurtulmak için Alman Mark'ını serbest piyasada arz ve talebe göre dalgalanmaya bırakmıştır. Piyasada diğer kazanan Alman Mark'ına Alman Merkez Bankası müdahale ederek tekrardan resmi kurunu belirleme yoluna gitmiştir.

Dünya ekonomisinde önemli rolü olan ve 1958'li yıllara kadar hiçbir aksamaya neden olmadan yürüyen Altın Kambiyo Sistemi artık bir takım tıkanmalara ve bir takım aksamalara neden olmaya başlamıştır. Özellikle anahtar para rolü verilen ABD Doları bu ülkenin dış açıklarını kapatmak için daha fazla miktarda piyasaya sürülmek zorunda kalmıştır. Bu dünya ekonomisinde gerçeğinden fazla ABD Dolarının olmasını gündeme getirmiştir. Doların çok fazla olması nedeniyle ABD'de paranın değerini düşüren enflasyon çok yüksek seviyelere ulaşmıştır. Bu duruma rağmen ABD doların değerini düzenleme yapmak için gereken devalüasyonu yapmaktan sürekli kaçınmıştır. Dünya ekonomisi içerisinde etkin role sahip olan Almanya mark ile Japonya yen ile İngiltere ise, sterlin ile güçlü para konumuna gelince insanların dolardan kaçıışı daha da hızlanmıştır.

Dolardan kaçış sürecine ekonomi içerisinde altın gümüş gibi madenlere yönelmeler de destek verince ABD özellikle Almanya ve Japonya gibi dış ticaret fazlası veren ülkelerden paralarını revalüe etmelerini istemiştir. Bu duruma sıcak bakmayan bu iki ülke dış ticaret fazlası veren ekonomiler ile dünya siyasi ve ekonomik hayatına yön vermeye başlamışlardır. Bu gelişmelere kayıtsız kalmayan ABD dönem başkanı Nixon bu ülkeleri revalüeye zorlamak için birçok ekonomik karar almıştır. Bunların en önemlileri şu şekilde sıralanabilir.

- Ülkeye yapılan ithalatı sınırlamak için gümrük vergileri %10 artırılmıştır.
- Ülke mallarına olan talebi artırmak için yerli malı alımlarından vergi indirimine gidilmiştir.
- Diğer ülke Merkez Bankaları tarafından dolarların altına çevrilme isteği ABD Merkez Bankası tarafından belli bir süre askıya alınmıştır.

Tüm bu uygulamalar yürürlüğe girmişken özellikle Avrupa ülkesi olan Fransa'nın elindeki dolarları ABD Merkez Bankası'na vererek altına çevirmek istemesi dünya ekonomisinde dolardan kaçışı hızlandırmıştır. Dolardan kaçış sürecinin durdurulması yönünde alınan altın birliği ve ikili fiyat sistemi etkili olmayınca ABD Merkez Bankası dolar basımında %25 oranında altın bulundurma uygulamasına son vererek doların altınla olan ilişkisini tamamen yok etmiştir.

Dünya ekonomisinde bu dönemde ortaya çıkan gelişmeler ABD'nin Washington şehrinde "Onlar Grubu" Smithsonian Institute'de bir toplantı yaparak doların devalüe edilmesine karar vermiştir. ABD doları 18 Aralık 1971 yılında tarihinde görülmemiş biçimde %9 oranında devalüe edilmiştir. Bu durum doların resmi olarak ons fiyatını 35 dolardan 38 dolara çıkarmıştır. Aynı zamanda doların altınla olan konvertibilitesine de son verilmiştir. Bu alınan kararlarla dalgalanma marjı %1 olan diğer ülke paralarının dolar etrafında dalgalanma marjı 2,25'e çıkarılmıştır. ABD bu dönemde koyduğu tüm gümrük vergilerini kaldırmıştır.

Doların devalüe edilmesine rağmen ABD ekonomisinde dış açıkların azalma yerine sürekli artış yönünde gitmesi doların tekrardan devalüe edilmesini gündeme getirmiştir. 1973 yılında özellikle batılı sanayileşmiş ülkelerin isteği yönünde ikinci kez dolar %5 oranında

devalüe edilmiştir. Bu durum doların ons fiyatının 38 dolardan 42,5 dolara yükselmesine neden olmuştur. Tüm bu alınan kararlara rağmen dolardan kaçış dünya ekonomisinde hızlanmıştır. Bu nedenle ilginç bir şekilde doların bu durumuna ilişkin Avrupa Döviz borsalarının iki hafta kapatılması gündeme gelmiş ve 1973 Martında borsalar iki hafta süre ile kapatılmıştır. Borsanın tekrar açılmasından sonra Avrupa Topluluğu ülkeleri ortak bir karara imza atarak ulusal para birimlerini kendi aralarında sabit kurla bağladıklarını ve dolara karşı serbest bıraktıklarını açıklamışlardır. Bu açıklama bir anlamda 1944 yılında kurulan ve dünya ekonomisine yön veren Bretton Woods Sistemi'nin artık sonlandığını belirten açıklama olmuştur. 29 yıllık Bretton Woods Sistemi fiilen 1973 Martında sona ermiştir.

3.4.3. Bretton Woods Sonrası Dönem

Dünya ekonomisi içerisinde Bretton Woods anlaşmasını imzalayan ülkelerin altın fiyatlarını serbest piyasada desteklemeyeceğini 18 Mart 1968 tarihinde açıklamalarına rağmen altın dünya ekonomisi içerisinde 1971 yılına kadar önemli bir artış sürecine girmemiştir. Ancak 1971 yılı ortalarından itibaren yükseliş trendine giren altın özellikle 1972 yılından itibaren çok fazla artmıştır. Bu artışa verilebilecek örnek; 1972 yılında ons fiyatı 40- 45 dolar aralığında seyreden altın özellikle 1980 yılına geldiğinde on fiyatı 85 dolara ulaşmıştır. Dünya ekonomisinde özellikle bu dönemde ülkelerin sürekli yüksek enflasyon oranlarına maruz kalması altına olan yönelimin açıklanmasında önemli bir tespittir. Ülke paralarının değer kaybını gören tasarruf sahiplerinin bu kayıptan kurtulma adına altın aldıkları görülmüştür. Bir de bu duruma petrol zengini olan Arap ülkelerinin petrol fiyatlarında meydana gelen artış sonucu artan gelirlerini altına yatırmaları eklenince altın talebi tarihinde görülmemiş biçimde artmıştır.

Dünya ekonomisi gelişmeye başladığından itibaren ortaya çıkmaya başlayan vadeli piyasaların işleyişi tamamen beklentiler üzerine kurulmuştur.

Bu piyasalarda mal fiyatlarının yükseleceği haberinin ulaşması mal alımını hızlandırırken fiyat düşeceği haberinin ulaşması mal satımını artıracaktır. Piyasada malların fiyatlarında bir hareketsizlik olması ise, piyasada beklenti sürecinde olan yatırımcının sessiz kalmasına neden olmaktadır. İşte bu süreçte özellikle 1970’li yıllarda ortaya yatırım aracı olarak vadeli altın işlemleri çıkmıştır. Bu durum vadeli altın alım ve satımına imkan sağlamıştır. Altının dünya ekonomisinde bu dönemde belirleyici olarak ortaya çıkması Bretton Woods sisteminin altın fiyatlarını baskı altında tuttuğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Enflasyonist dönemlerde altın fiyatlarının arttığı görülmüştür. Vadeli altın işlemleri yatırımcı açısından çok fazla tutulurken altın üreticisi de vadeli altın işlemlerini çok çabuk benimsemiştir.

4.ALTIN ARZI

Altının ekonomideki arzını inceleyecek olursak; M.Ö. 4000 yıllara kadar dayandığı karşımıza çıkmaktadır. Dünya üzerinde altın rezervlerinin miktarı 1,1 milyar ons olarak karşımıza çıkmaktadır. Altın fiyatı ilk dönemlerde az olmasından kaynaklı olarak çok fazla artış göstermiştir. Kıymetli maden olarak ekonomi içindeki yerinden dolayı altın üretimi gün geçtikçe dünya üzerinde artış göstermiştir. Türkiye ekonomisi de bu yönüyle bakıldığında özellikle 1980 yılından itibaren altın fiyatlarının çok fazla arttığı görülmektedir. Türkiye altın arzını belirleyen kaynaklar incelendiğinde karşımıza dört önemli faktörün çıktığını görmekteyiz. Türkiye ekonomisinin altın ithalatı gün geçtikçe artmaktadır. Bu artışa rağmen Türkiye’de yer altında 42 ile 73 ton arasında altın olduğu tahmin edilmektedir. Bu altın miktarına ek olarak

insanların ellerinde tasarruf amaçlı olarak tuttıkları altın miktarının tahmini olarak 5500 ile 6000 ton aralığında olduğudur.

Türkiye ekonomisi içerisinde en büyük altın talebinin karşılayıcısı diğer ülkelerde olduğu gibi Merkez Bankası olarak görülmektedir. Merkez bankası her ne kadar Türkiye ekonomisinde alınan 24 Ocak 1980 kararları ile liberalleşme rüzgarları esse bile hala altın arzındaki önemli etkisini sürdürmektedir.

Tüm bu ortaya çıkan gelişmeler göstermektedir ki resmi altın arzının hala ekonomi içinde büyük yeri bulunmaktadır. Resmi altın arzı kaynakları içinde Merkez Bankası, Bankalar ve Altın Borsası etkinliğini sürdürmektedir. Bu resmi altın arzının yanında Gayri Resmi altın arzı da günümüz ekonomilerinde eski yüksek miktarı kadar olmasa da hala etkinliğine devam etmektedir. Altının ekonomilere girişinde ilk dönemlerde etkisi çok fazla olan gayri resmi altın girişinin ülke Merkez Bankalarının ekonomi içinde etkinliğini artırmalarına ek olarak gün geçtikçe azaldığı görülmektedir.

Dünya ve Türkiye ekonomisinde serbestleşme dönemlerinin gittikçe artması sonucu altın borsalarının faaliyeti ve bankaların faaliyetleri sonucunda altın ticaretinde serbestleşme çok fazla artmıştır. Türkiye’de altın borsası ve daha sonra BİST içinde altın piyasasının oluşması altın ticaretindeki serbestleşmeyi çok önemli derecede etkileyerek artmasına neden olmuştur. Özellikle de bankaların altına dayalı işlemlerinin gün geçtikçe artması ve yastık altında bulunan yüklü miktarda olduğu tahmin edilen altının ekonomiye kazandırılması yönünde alınan kararlar ile serbestleşmenin daha da arttığını görmekteyiz.

Türkiye’de altın arzının büyük bölümünü oluşturan etmenleri incelediğimiz zaman şu başlıkların karşımıza çıktığını görmekteyiz. Altın üretiminin yapıldığı altın madenciliği, resmi olarak ekonomi altın arzına yön veren Merkez Bankası, gayri resmi yollarla edinilen altın, hurda altın

arzı ve süreci tamamlanan altın borsasını örnek verebiliriz. Bu başlıklar altında inceleyeceğimiz altın arzı tamamen ülke ekonomilerinin gelişmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde özellikle altın arzının kaynakları sırasıyla incelenecektir.

4.1. Altın Madenciliği

Türkiye ekonomisinde altın üretiminin yeri çok daha yeni olmakla beraber daha önceleri hiç üretim olmaması ve yapılan incelemelerde altın kaynaklarının çok fazla olması bize göstermiştir ki Türkiye’de altın aramalarının gün geçtikçe arttığı ve artacağıdır. Anadolu’nun uygarlıklar medeniyeti olması eski çağlardan beri bilinen birçok medeniyetin Anadolu’da yer alması bize Türkiye üzerinde çok fazla altın olabileceğini göstermektedir. Altın rezervlerinin bulunduğu da bilinirse Türkiye’de altın madenciliğinin gün geçtikçe arttığı gözlenmektedir. Özellikle ekonomi içinde 2000’li yıllara kadar çok fazla altın üretimi görülmemesine rağmen 2000’li yıllardan başlayarak özellikle 2005’li yıllar ile 2013 yılları arasında üretimin çok fazla olduğu görülmektedir.

Türkiye ekonomisinde özellikle bakır üreten kuruluşların ikincil ürün olarak üretime başladıkları altın ilk dönemlerde çok fazla üretilmemektedir. Etibank Karadeniz Bakır İşletmeleri ve Sarkusyan tarafından ikincil ürün olarak elde edilen altın kıymetli metal çamurundaki yapılan ayrıştırılmadan elde edilmekteydi. Bu elde edilen miktarın 500-600 kg arasında olduğu tahmin edilmektedir. Dünya ekonomisi ve Türkiye ekonomisinde altının önemini tarihsel süreçte sürekli olması nedeniyle altın arama teknikleri gün geçtikçe geliştirilmiştir. Türkiye altın rezervinin çok fazla olduğu tahmin edilmektedir. Birçok kaynağa göre Türkiye’de altın rezervinin 42- 70 ton aralığında olduğu söylenmektedir. Tüm bu bilgilere rağmen ilk dönemlerde Türkiye’de altın cevheri üretimi hemen hemen yok denecek

kadar azdı. Bu altın üretiminin de daha önce belirttiğimiz gibi ikincil ürün olarak bakır üretimi yapan firmalar tarafından yapıldığı bilinmekteydi. Özellikle Artvin- Borçka bölgesinde Etibank tarafından yapılan bakır üretim tesislerinde altın metal çamurunun ayrıştırılması ile elde edilmiştir. Bu üretime Samsun ve Elazığ Maden’de bakır üreten firmaları da ekleyebiliriz. O dönemde özellikle Bergama- İzmir bölgesinde ovacık denilen alanda araştırmalar arttırılmıştır. Bu bölgede 3 tona yakın altın olduğu tahmin edilmektedir.

Altın üretiminde özellikle çevreye verilen zarar çok fazla tartışılmaktadır. Sürdürülebilir bir çevre açısından bakıldığında ikilem ortaya çıkmaktadır. Birincisi ekonomik olarak bir gelir kaynağı olan altının elde edilmesi olurken, ikincisi gelecek kuşakların yaşayacakları çevrenin yok edilmesi olmaktadır. Bu nedenle Bergama halkı gelecek kuşaklara çevrenin düzgün bırakılması adına bu araştırmalara ve üretime karşı çıkmıştır.

Türkiye’de maden işletmeciliği yasal olarak Maden Tetkik Arama (MTA) Müdürlüğü’nde bulunmaktadır. Ancak 1985 yılında Madencilik Yasası üzerinde bir değişikliğe gidilerek 3213 sayılı yasa ile Türkiye topraklarında yabancıların altın aramalarına izin verilmiştir. Özellikle bu dönemde Avusturya- Kanada kökenli Eurogold Madencilik, Güney Afrika- Almanya kökenli Tüprag Madencilik ve Kanada kökenli Cominco Madencilik MTA ile altın rezervlerinin saptanması yönünde çalışmalar yapmışlardır. Yabancı şirketlerin yaptığı çalışmalarda 6 milyon ton civarında altın rezervi olabileceği belirtilmiştir.

O dönemde bir ton civarında rezervde 5 ile 10 gram net altın elde edilebileceğinden Türkiye altın rezervlerinde yaklaşık olarak 42 ton altın olabileceği belirtilmiştir. Günümüzde altın yatakları MTA tarafından iyice belirtilmiştir. O dönem yapılan araştırmalarda varlığı tespit edilen altın işlenebilirliği açısından değerlendirilmiş ve üç kategoriye

Yeri	Şekli	Tipi	Tenörler			Rezerv(ton)		Metal İçeriği	
			Au _(gr/ton)	Au _(gr/ton)	Diğer _(%)	Görünür ⁽¹⁾	Muhtemel ⁽²⁾	Mümkün ⁽³⁾	Au _(ton)
Balıkesir Edr. Altınoluk	Süfitli		5	25	Zn6.7,Pb.8.2	54.000	54.000	134.000	1.2
Artvin Borçka Akarsen	Süfitli		5	28	Cu 3.2		662.043	(1+2)	-1
Elazığ Kenani (Zeytindağ)	Süfitli		1.64-7.35	40.1-47.3	Pa2,Zn0.7		94.455	(1+2)	-0.19
Rize Çavel	Süfitli		1	68	Cu:4,Zn.7	10.600.000			10.6
Artvin-Seyiter	Süfitli		0.35	36.84	Cu:1.8Zn.2		1.484.640	(1+2)	0.5
Elazığ Baskil Nazaruşığı	Süfitli		2.1	4.2	Cu:2			49.000	0.12
Kastamonu-Küre-Aş. Köy	Süfitli		2.48	10	Cum:1.56	11.229.208			27.85
Kastamonu-Küre Bakıba	Süfitli		1.5	5.20	Cu:3.24	25.000			0.375
								Toplam=	41.835

Kısatmalar: Epiterm:Epitermal, Mezcter:Mezotermel. Dissem: Dissemine, Meta. Seg:Metamorlik Segregasyon
Kaynak: MTA -ANKARA

Aşağıda verilen haritada günümüzde altın ve gümüş olan yerler gösterilmektedir.

Altın madenciliğinin yapıldığı Güney Afrika Cumhuriyeti, Birleşik Devletler, Kanada, Brezilya ve ABD ilk beş ülkeyi söyleyebiliriz. Dünya altın üretiminde bu ülkelerin payının çok fazla olduğu da belirtilebilir. Türkiye altın rezervi konusunda diğer ülkelere ve özellikle Avrupa ülkeleri arasında ilk on arasında yer almaktadır. Avrupa’da üretici konumunda bulunan Finlandiya, Portekiz ve Fransa’nın yıllık altın üretimleri 5 tondan daha az gerçekleşmektedir. Bu konuda İsveç ve Yugoslavya ise ülke başına 7 tonun altında üretim gerçekleştirmektedir. Aşağıdaki tabloda dünya altın rezervleri sıralaması verilmiştir. Bu sıralamaya göre Türkiye 431,10 ton ile 13 sırada yer almaktadır.

Tablo. Dünyada Altın Rezervine Sahip Ülkeler Sıralaması

Sıra Ülke	Ton
1 ABD	8.133,50
2 Almanya	3.358,50
3 IMF	2.814,00
4 İtalya	2.451,80
5 Fransa	2.436,30
6 Rusya	2.298,50
7 Çin	1.948,30
8 İsviçre	1.040,00
9 Japonya	846,00
10 Hindistan	760,40
11 Hollanda	612,50
12 ECB	504,80
13 Türkiye	431,10
14 Tayvan	423,60
15 Portekiz	382,60
16 Kazakistan	368,10
17 Özbekistan	337,50
18 S.Arabistan	323,10
19 İngiltere	310,30
20 Lübnan	286,80
21 İspanya	281,60
22 Avusturya	280,00
23 Tayland	244,20
24 Polonya	228,70
25 Belçika	227,40
26 Cezayir	173,60
27 Venezuela	161,20
28 Filipinler	156,30
29 Singapur	153,80
30 Brezilya	129,70
31 İsveç	125,70
32 G.Afrika	125,30
33 Mısır	125,00
34 Meksika	119,90
35 Libya	116,60
36 Yunanistan	114,10
37 Güney Kore	104,40
38 Romanya	103,60
39 BIS	102,00
40 Irak	96,40

Kaynak: <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/en-cok-altin-rezervine-sahip-ulkeler-belli-oldu-turkiye-bir-sira-yukseldi-6746009>

Türkiye altın üretiminde modern teknoloji kullanımı ve doğru işletme politikaları ile devam ederse bir anlamda dünya altın üretiminde söz sahibi konumuna gelebilecektir. Bu altın rezervlerinin çok iyi olduğu tahmini ile söylenmektedir.

Tablo. Türkiye’de Altın Üretimi

Altın Madencileri Derneği

Kaynak: <https://kadsis.com/pdfs/iardergi/documents/doc1/pdf/full.pdf>

Oysa Türkiye sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir tarım konusunda önemli adımlar atmaya çalışmaktadır. Bu adımlarla altın üretimi uyum göstermemektedir. Özellikle ilk olarak Bergama bölgesinde siyanür kullanılarak elde edilen altın madeni bölge halkının doğaya verilen zarar nedeniyle tepkisini çekmektedir. Maden Mühendisleri Odalarınca yayınlanan görüşlere göre 1 ton ağırlığındaki bir kaya 1,5 kg siyanürle karıştırılarak altın elde edilebilmektedir. Bölge itibariyle düşünüldüğünde yaklaşık olarak 2,5 milyon ton cevherin işlenmesi için yaklaşık 3 bin 750 ton siyanür kullanılacaktır. Bu siyanürün belli bir teknikle geri toplanması mümkün olsa bile 2 bin tona yakın kısmı toprağa ve havaya karışacaktır. Toplanan kısımda ise, 50 yıl boyunca topraktan tam anlamıyla verim alınması mümkün olmayacaktır.

Türkiye şu konuda çok dikkatli davranarak karar almalıdır. Ekonomik getirisi yüksek olan altının bu yöntemle çıkarılması mı? Yoksa gelecek kuşaklara iyi bir çevrede yaşama ve kaliteli tarım sunmak mı?

4.2.Merkez Bankası Arzı

Ülke ekonomilerinde Merkez Bankalarının rolü gün geçtikçe artmış ve bunun sonucu olarak ülke ekonomilerine yön veren Merkez Bankaları olmuştur. Türkiye’de de Merkez Bankası’nın ekonomi içindeki önemi bilinmektedir. Özellikle 24 Ocak 1980 Kararlarının uygulanmaya başlaması ile birlikte Merkez Bankası altın arz ve talebinin belirlenmesinde çok fazla etkili olmuştur. Genellikle Merkez Bankası uluslararası piyasalardan altın ithal ederken dünya ekonomisinde oluşan altın fiyatlarını baz almaktadır. Bu altın fiyatlarına kg başına belli miktarda sigorta ve navlun masraflarını ekleyerek satışa sunmaktadır. Merkez Bankası bu durumu 17 Aralık 1984 yılından itibaren dünya altın fiyatları ve dolar kurunu baz alarak Türk Lirası üzerinden ülkeye altın satışına başlanmıştır. Merkez Bankasının ülkede altın satışını doğrudan belirlemesi üzerine ülkeye giren gayri resmi altın hemen hemen durma noktasına gelmiştir. Bu olumlu duruma rağmen Merkez Bankası’nın altın satımında döviz kurunu serbest piyasaya göre belirlemesi sonucunda dünya altın fiyatlarının altında ülkede altın satışı gerçekleşmiştir. Bu nedenle ülkede altın talebi inanılmaz boyutlara ulaştınca Merkez Bankası talebi karşılayamaz duruma gelmiştir. Merkez Bankası resmi kura göre altın fiyatlarını belirlemesi sonucunda altın fiyatlarının uluslararası piyasaların çok fazla altında kalması altın almak isteyen kişilerin bankaya akın ederek çok uzun kuyruklar oluşturmasına neden olmuştur. Bu durumu ortadan kaldırmak isteyen Merkez Bankası fiyatları serbest piyasa koşullarına göre belirlemeye başlayınca bu durumda da ülkedeki

altın fiyatları uluslararası piyasaların üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durum altın talebini biraz azaltmış olsa da soruna kesin çözüm getirmemiştir.

Merkez Bankası bu durumun çözümüne yönelik olarak Mart 1989'da döviz karşılığı altın talebini gündeme getirmiş ve uygulamaya başlamıştır. Bu durum ülkeye getirilen altının gittikçe serbestleşmesini gündemden düşürmüştür. Bir anlamda Merkez Bankası'nın ithal ettiği altınların ülke içerisinde rahat bir şekilde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte ülkede kuyumculuk sektörünün gelişimini gündeme getirmiştir. Kuyumculuk sektörünün gelişimi ile birlikte işlenmiş altın ihracı da gün geçtikçe artmıştır.

Bir olumsuz durum ise, Merkez Bankası'nın ülke içindeki altın talebini karşılamak için döviz rezervlerini çok kullanması sonucunda döviz rezervlerindeki azalış nedeniyle uluslararası piyasalarda olumsuz olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Bu olumsuz durum ülkenin ithalat rakamlarında kendini göstermiştir. Altın ithalatının toplam ithalat içindeki payı o yıllarda %6,4 kadar yükselmiştir. Özellikle toplam ithalat içindeki payının 1988 yılında %0,2 olduğu dikkate alınırsa 1993 yılına gelindiğinde bu oranın %6,4 olması ülke ekonomisi ve uluslararası ekonomik kuruluşlar için dikkat çekici bir durumdur. Aşağıdaki tabloda 1985 ile 1993 yılları arasında toplam ithalat ile altın ithalatı ayrıntılı verilmiştir.

Tablo. Toplam İthalat/Altın İthalatı

YILLAR	TOPLAM İTHALAT (milyon dolar)	ALTIN İTHALATI (milyon dolar)	TOP. İTH./ALTIN İTH. (%)
1985	11.343	269	2,3
1986	11.105	94	0,8
1987	14.157	121	0,8
1988	14.335	32	0,2
1989	15.792	1058	6,6
1990	22.047	1532	6,8
1991	21.047	1161	5,5

1992	22.871	1430	6,2
1993	29.249	1886	6,4

Kaynak: DPT, yıllık raporlar, 1994

İthalat rakamlarından da görüldüğü gibi bu artış oranı dış ticaret açığının gittikçe büyümesine neden olmuştur. Türkiye ekonomisi zorluklarla dış piyasalardan elde ettiği kredilerin bir kısmını altın ithalatında kullanmaya başlamıştır.

O dönemlerde büyük ümitlerle açıklanan 5 Nisan 1994 kararları içerisinde altın ithalatının frenlenmesine yönelik kararlar da bulunmaktadır. Ülke Merkez Bankası'nın altın ithal etmek için çok fazla dövize gereksinim duyması ve bu dövizin kullanılarak ithalatının yapılması bunun sonucu olarak dış ticaret açığının ortaya çıkmasına neden olması ülke ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle ülke Merkez Bankası'nın altın ithalatını tamamen Altın Borsası'na bırakması gerekmektedir. Altın ithalatının borsaya üye olan banka ve aracı kurumlarda yapılması ekonomi üzerinde döviz harcama yönünden olumsuz etkisi olan durumun yok olmasına neden olacaktır. Bu, ekonomide dış ticaret açığına da olumlu yansıtacaktır.

4.3. Gayri Resmi Altın İthalatı

Ekonomi içerisinde kayıt dışı ekonominin payı yıllar boyu çok fazla olmuştur. Bu durum belli bir dönem altın ithalatında da gerçekleşmiştir. Türkiye ekonomisinde özellikle 1980 öncesi dönemde ülkenin altın talebi çoğunlukla gayri resmi altın ithalatı ile karşılanmaktaydı. Bu dönemin en önemli özelliği yurt içine giren altınların ekonomi içerisinde yer almayıp yastık altı olarak insanların ellerinde bulunmasıydı. Bu dönemde insanların ellerinde bu şekilde 5 bin tona yakın altın tuttıkları tahmin edilmektedir. O dönem hükümetleri yasa dışı yollarla ülkeye giren altın ithalatını engellemek için birçok yonteme başvurmuştur. Kayıt dışı olan bu sistemin kayıt altına alınması

için kuyumcuların muhasebe kaydı tutmaları yönünde karar alınmıştır. Bu duruma kuyumcular şiddetle tepki göstererek ülkenin birçok yerinde 45 gün boyunca kepenk kapatma yoluna gitmişlerdir.

Kayıt dışı altın ithalatının ortadan kalkmasını sağlayan durum ise, 24 Ocak 1980 kararları çerçevesinde oluşan liberal rüzgarlar olmuştur. Merkez Bankası aracılığı ile altın ithalatının serbestleşmesi sonucunda gayri resmi altın ithalatı tamamen ortadan kalmıştır. Türkiye ekonomisi içerisinde ne zaman altın ithalatına sınırlama getirilse veya fiyatı artsa altın ithalatı hemen gayri resmi yola girmektedir. Bu nedenle altın ithalatı resmi yollardan yapıldığı ve ekonomi içerisinde kaldığı sürece gayri resmi altın ithalatına ihtiyaç duyulmayacaktır.

4.4.Hurda Altın Arzı

Altın madeni bilindiği üzere eritilip eritilip tekrar kullanılabilir. İnsanların ellerinde süs amacıyla bulundurdıkları mücevherler ve diğer altın süs eşyaları kimi zaman özellikle fiyatlar yükseldiğinde kuyumculara satılmaktadır. Bu altınları alan kuyumcular bu altınları tekrardan satışa sunarak bir anlamda ikinci el altınların arzını gerçekleştirmiş olmaktadır. Bir anlamda ülke ekonomisinin işleyişi ve altın fiyatlarının değişimi hurda altın arzının ülke içindeki en büyük belirleyicileridir. 1980 yılı her zaman olduğu gibi hurda altın miktarının artmasına neden olan bir yıldır. Bu yılda İran Irak savaşının başlaması ve Sovyetler Birliği'nin Afganistan'a müdahale etmesi ekonomi içine girdiği günden beri savaşları seven altının fiyatında çok büyük artışa neden olmuştur. Bu savaşlar nedeniyle Ortadoğu'da altın fiyatlarının artması altın satışının çok fazla olmasına neden olmuştur. Bir anlamda hurda altın miktarı dünya ekonomisi içerisinde Ortadoğu'da en büyük paya ulaşmıştır. Savaşlar insan ölümüne yol açarken bir yandan da her ülkede geçerli para konumunda olan altının fiyatının sürekli artmasına neden

olmaktadır. Türkiye ekonomisinde ortaya çıkan büyük krizler de savaş etkisi göstererek altın fiyatlarının artmasına neden olmuştur. Türkiye bir anlamda hurda altın merkezi konumuna gelmiş ve dünya ekonomisi içerisinde hurda altın konusunda ilk sıralarda yer almıştır.

Tablo. Dünya Hurda Altın Arzı (Ton)

Ülke	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Çin	133,2	143,6	165,6	176,3	197,7	225,0	232,5	222,8	222,1
Hindistan	81,0	58,5	113,0	100,8	74,2	87,5	131,4	87,7	103,1
Afrika	91,8	98,8	101,0	80,4	75,2	70,1	85,0	92,1	80,2
Türkiye	122,0	78,0	72,3	56,3	41,4	72,4	77,3	61,7	77,4
İtalya	98,0	116,5	122,6	85,5	75,4	68,9	70,4	69,2	67,5
ABD	143,0	159,9	149,4	105,8	83,5	63,8	58,7	58,7	56,4
İran	32,7	32,4	32,9	24,3	22,1	17,7	17,3	17,4	29,8

Kaynak: <https://kadsis.com/pdfs/iardergi/documents/doc1//pdf/full.pdf>

Merkez Bankası verilerinden elde edilen 2010 yılı ile 2022 yılı dokuzuncu aya kadar olan altın fiyatları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo. Türkiye Altın Fiyatları (2010- 2022)

Tarih	TP MK CUM	TP MK KUL	TP MK LON	TP MK RES	Tarih	TP MK CU	TP MK KU	TP MK LO	TP MK RES
2010-04	373,20	59,32	1.151,68	384,25	2017-01	957,25	144,58	1.187,90	967,25
2010-05	403,75	60,50	1.206,90	413,50	2017-02	975,25	145,68	1.234,77	985,25
2010-06	417,00	62,43	1.233,38	425,25	2017-03	974,80	145,55	1.230,22	984,80
2010-07	401,80	59,54	1.191,80	424,00	2017-04	998,25	150,00	1.274,07	1.013,25
2010-08	405,50	59,50	1.220,13	414,50	2017-05	961,75	143,42	1.244,08	971,75
2010-09	415,33	61,63	1.270,50	427,67	2017-06	958,60	143,01	1.258,97	968,60
2010-10	417,75	61,56	1.336,94	426,75	2017-07	952,75	142,27	1.239,85	967,75
2010-11	424,00	63,87	1.379,67	430,33	2017-08	968,75	145,30	1.281,22	978,75
2010-12	461,00	68,04	1.382,42	477,80	2017-09	979,50	147,42	1.311,75	989,50
2011-01	465,75	68,33	1.349,13	475,75	2017-10	1.008,00	151,76	1.277,26	1.018,00
2011-02	473,75	70,51	1.376,25	480,25	2017-11	1.066,50	160,43	1.281,58	1.076,50
2011-03	487,00	72,56	1.423,63	496,75	2017-12	1.092,00	158,48	1.270,85	
2011-04	482,00	72,50	1.455,08	494,00	2018-01	1.114,75	162,09	1.333,01	
2011-05	511,50	76,52	1.504,00	520,50	2018-02	1.119,25	162,66	1.331,32	
2011-06	529,75	78,87	1.530,37	534,50	2018-03	1.141,21	166,25	1.324,69	
2011-07	564,80	83,70	1.568,40	574,00	2018-04	1.197,25	174,69	1.333,28	
2011-08	683,00	100,10	1.757,70	692,50	2018-05	1.280,75	187,22	1.306,38	
2011-09	693,40	102,70	1.765,90	707,00	2018-06	1.304,25	190,51	1.278,5	
2011-10	659,30	98,20	1.678,40	668,80	2018-07	1.306,25	191,64	1.237,43	
2011-11	674,25	100,78	1.732,38	684,25	2018-08	1.600,25	233,55	1.202,88	
2011-12	664,80	98,94	1.646,40	674,00	2018-09	1.673,75	242,19	1.196,7	
2012-01	658,75	97,87	1.657,75	671,25	2018-10	1.600	231,22	1.221,31	
2012-02	660,00	98,57	1.736,50	670,00	2018-11	1.478,4	212,87	1.221,42	
2012-03	648,60	96,76	1.675,80	658,60	2018-12	1.502,25	216,5	1.253,95	
2012-04	635,75	94,95	1.650,62	645,00	2019-01	1.561,5	225,32	1.286,73	
2012-05	622,50	92,92	1.596,43	631,25	2019-02	1.559,25	224,94	1.319,78	
2012-06	629,00	93,78	1.588,25	639,00	2019-03	1.604,8	231,86	1.303,78	
2012-07	622,50	93,17	1.594,93	632,50	2019-04	1.654,5	239,39	1.285,66	
2012-08	632,80	94,86	1.630,15	640,80	2019-05	1.730,25	258,82	1.262,23	
2012-09	672,25	101,72	1.766,00	678,75	2019-06	1.786,66	259,5	1.385,8	
2012-10	668,20	100,94	1.742,95	678,00	2019-07	1.781,25	259,37	1.414,08	
2012-11	663,40	99,20	1.719,45	673,40	2019-08	1.839,25	267,59	1.489,62	
2012-12	649,25	96,65	1.676,68	658,00	2019-09	1.899	277,11	1.504,65	
2013-01	641,25	95,33	1.663,50	652,25	2019-10	1.918	280,11	1.495,43	
2013-02	627,75	93,30	1.631,00	637,75	2019-11	1.880	274,29	1.472,89	
2013-03	624,60	92,90	1.593,10	634,00	2019-12	1.916,25	279,74	1.479,18	
2013-04	592,00	87,02	1.495,12	602,00	2020-01	2.037,8	297,91	1.561,69	
2013-05	574,20	83,96	1.409,85	584,20	2020-02	2.148	315,32	1.601,8	
2013-06	561,75	81,32	1.316,12	561,75	2020-03	2.279,33	330,65	1.621,58	
2013-07	556,25	80,32	1.279,81	566,25	2020-04	2.568,4	372,91	1.679,92	
2013-08	584,80	85,53	1.334,12	594,80	2020-05	2.647	386,81	1.724,1	
2013-09	584,50	87,85	1.348,93	594,50	2020-06	2.624	382,84	1.724,82	
2013-10	570,00	84,03	1.307,66	580,00	2020-07	2.820,6	413,81	1.847,27	
2013-11	565,80	83,49	1.275,75	575,80	2020-08	3.263,25	471,63	1.964,4	
2013-12	557,00	81,85	1.218,76	567,00	2020-09	3.228	467,61	1.921,06	
2014-01	594,80	89,62	1.249,35	604,80	2020-10	3.358,8	488,86	1.903,37	
2014-02	610,75	92,30	1.307,25	624,75	2020-11	3.312	478,84	1.878,86	
2014-03	631,00	95,12	1.337,75	646,00	2020-12	3.195,6	462,72	1.864,98	
2014-04	598,50	89,35	1.303,87	613,50	2021-01	3.109,2	449,12	1.872,32	
2014-05	581,80	86,70	1.281,20	596,80	2021-02	2.879	413,65	1.878,08	
2014-06	587,75	88,10	1.287,62	595,25	2021-03	2.926	423,38	1.717,01	
2014-07	594,00	89,57	1.314,06	609,00	2021-04	3.027,6	464,33	1.758,23	
2014-08	599,60	90,02	1.292,00	614,60	2021-05	3.347,25	501,26	1.862,62	
2014-09	587,25	88,11	1.232,75	602,25	2021-06	3.492	512,01	1.832,85	
2014-10	587,60	88,11	1.209,05	602,60	2021-07	3.418	500,55	1.810,55	
2014-11	574,00	84,88	1.177,50	589,00	2021-08	3.353,5	489,92	1.778,57	
2014-12	589,75	88,92	1.195,56	604,75	2021-09	3.367,5	470,59	1.780,26	
2015-01	622,00	93,79	1.244,45	637,00	2021-10	3.554	521,44	1.777,8	
2015-02	644,25	97,32	1.223,93	659,25	2021-11	4.292	634,13	1.831,07	
2015-03	653,50	98,77	1.176,65	668,50	2021-12	5.560	817,61	1.793,21	
2015-04	677,50	102,37	1.198,05	687,50	2022-01	5.468	795,39	1.811,89	
2015-05	672,80	101,73	1.199,59	687,80	2022-02	5.636,5	824,04	1.853,56	
2015-06	676,50	102,15	1.180,32	686,50	2022-03	6.317,5	926,51	1.953,4	
2015-07	656,70	98,32	1.127,85	666,70	2022-04	6.280	921,01	1.943,9	
2015-08	687,00	103,61	1.120,73	699,00	2022-05	6.430	944,07	1.844,97	
2015-09	719,00	108,95	1.122,83	734,00	2022-06	6.910	1.018,48	1.837,12	
2015-10	719,40	108,67	1.155,35	729,40	2022-07	6.796	998,91	1.745,34	
2015-11	667,50	100,12	1.077,38	677,50	2022-08	7.065	1.040,39	1.766,83	
2015-12	676,50	100,78	1.070,85	686,50	2022-09	6.894,4	1.010,29	1.681,17	
2016-01	704,25	106,48	1.100,91	714,25	2022-10	6.897,5	1.010,47	1.659,18	
2016-02	752,25	114,18	1.211,93	765,25					
2016-03	766,50	115,80	1.254,46	776,50					
2016-04	752,00	113,37	1.241,82	762,00					
2016-05	790,75	120,42	1.256,33	800,75					
2016-06	794,25	120,18	1.280,55	826,75					
2016-07	836,40	126,48	1.336,80	846,40					
2016-08	847,00	127,92	1.339,43	857,00					
2016-09	842,20	126,85	1.325,01	852,20					
2016-10	841,50	125,51	1.262,38	851,50					
2016-11	877,25	132,20	1.234,48	887,25					
2016-12	875,40	130,50	1.149,51	885,40					

TP_MK_CUM Cumhuriyet Altını Satış Fiyatı (TL/Adet)-Düzyer

TP_MK_KUL Kılge Altını Satış Fiyatı (TL/Gr)-Düzyer

TP_MK_LON 1 Ons Altın Londra Satış Fiyatı (AED Doları/Ons)-Düzyer

TP_MK_RES.1 Reşat Altını Satış Fiyatı (TL/Adet)-Düzyer

Kaynak: Merkez Bankası

4.5.Altın Borsası

Merkez bankası tarafından altın ithalatının yapılabildiği ekonomi içerisinde altın arzının gerçekleştirilmesi birçok olumsuz sonuca neden oluncu ekonomide altın ithalatının Altın Borsası tarafından yapılmasının

daha iyi olacağı ortaya çıkmıştır. Bir anlamda toplam altın talebinin karşılanması yönünde borsanın önemi büyük olacaktır. Borsanın üyesi konumunda olan bankaların ve aracı kurumların altın ithalatı yapması ve bu yolla Türkiye altın talebinin önemli bir kısmının karşılanması sağlanmıştır. Merkez Bankası tekelinde olan altın ithalatı bir anlamda serbestleşerek Altın Borsası tarafından yapılmaya başlanmıştır. Altın ithalatının banka ve aracı kurumlarca yapılması özellikle Türki Cumhuriyetlerinden gelecek olan altın miktarında önemli artışa neden olacaktır. Altının Türkiye’de tasarruf sahiplerince genelde yastık altında tutulması nedeniyle ekonomiye katkısı minimum düzeydedir. Son dönemlerde ortaya konulan altına dayalı yatırım araçları ile yastık altı altınların ekonomiye kazandırılması yönünde olumlu adımlar atılmıştır.

Altın rafinerisinin kurulması ile ülke içinde dolaşan altınlara belli bir standardın getirilmesi sağlanacaktır. İstanbul Altın Borsası’nın kuruluşu etkisini göstermiş ve Türkiye’de altın ithalatına tek yetkili kurum olarak belirlenmiştir. Bu durum hem Merkez Bankası tarafından yapılan altın ithalatı ile ortaya çıkan birçok sorunu bitirmiştir. Aşağıdaki tabloda yıllar itibariyle borsa tarafından ithal edilen altınlar gösterilmiştir.

İmparatorluğu'nda bütçe gelirleri içinde altın para olarak kullanıldığını görmekteyiz. O dönemlerde halk arasında altına çok fazla talep yoktu. Talebin çoğunluğunu devlet, ticaret sınıfı ve bürokrat sınıfı oluşturmaktaydı. Altını serveti saklama aracı haline getiren Osmanlıdaki toprak mülkiyetinin tamamen devlet elinde olmasıydı. Bu nedenle altın servet saklamada ilk planda yer almaktaydı.

Altının ekonomi içerisinde likiditesinin yüksek olması yatırım araçları içinde ilk sıralarda olmasını sağlamaktadır. Osmanlı döneminde sikkeler halinde saklanan ve aynı zamanda mücevher olarak kullanılan altın ekonomi içinde fiyat artışları nedeniyle iyi bir değer saklama aracı haline dönüşmüştür. Altın yatırımcısı enflasyona karşı değer biriktirme aracı olarak altın kullanımını bir süre arttırmıştır. Alternatif yatırım araçlarının son zamanlarda ortaya çıkması yatırım aracı olarak kullanılan mücevher olarak kullanım yapanları birbirinden ayrı olarak değerlendirilmesini sağlamıştır.

Türkiye ekonomisi içerisinde yatırım araçları incelendiğinde halen altın geleneksel yatırım aracı olarak halen etkinliğini sürdürmektedir. Artan altın talebinin yurt içinden karşılanmasının mümkün olmaması nedeniyle gün geçtikçe altın ithalatı da artışını sürdürmektedir. Son dönem verileri dikkate alındığında Merkez Bankası 2022 ilk sekiz ayında altın alımlarını 84 tona yükseltmiştir. Merkez Bankası toplam rezervleri 478 tonla 2020 yılının ilk çeyreğindeki artıştan sonra en yüksek seviyelere ulaşmıştır.

Altın talebini incelerken teknolojinin gelişimini de göz ardı etmemek gerekir. Gelişen teknoloji ile altının kullanım alanları artarken talebin şeklinde de çok fazla değişime neden olmaktadır. Bu durum konusunda şu açıklama yapılabilir. Süs eşyası olarak ve takı olarak altının geleneklerden kaynaklı talep edilmesi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ekonomik verilerden özellikle enflasyonun yükselme dönemlerinde iyi bir

değer saklama aracı olarak altın talebi ortaya çıkmaktadır. Altın talebinin bir başka ortaya çıkış şekli ise dünya ölçeğinde oluşan savaşlar nedeniyle güvenli liman olarak kabul edilmesini söyleyebiliriz. Türkiye'de altın talebinin sıralaması yapıldığında şu faktörler karşımıza çıkmaktadır.

- Tasarruf süs amacıyla altın talebi
- Spekülatif amaçlı altın talebi
- Merkez Bankası altın talebi
- Yurt dışı altın talebi
- Endüstriyel ve diğer altın talebi

olarak sıralanan altın talep yöntemleri tek tek aşağıda incelenecektir

5.1.Tasarruf ve Süs Amacıyla Altın Talebi

Altının ekonomi içinde tasarruf aracı ve süs eşyası olarak kullanımı oldukça eskiye dayanmaktadır. Özellikle Osmanlı döneminde ekonomik sistemin bir anlamda zorlaması ile altın tasarruf aracı olarak çok fazla kullanılmıştır. Toprak mülkiyetinin tamamen devlete ait olması nedeniyle insanlar tasarruflarda altını çok fazla tercih etmişlerdir. Osmanlı döneminde toprak işleminde alınan ve mal olarak tahsil edilen aşar vergisinin etkisiyle de o dönem insanların altını tasarruf aracı olarak kullanması yönünde etkili olmuştur. Günümüzde altın hem süs eşyası hem de tasarruf aracı olarak halen çok fazla kullanılmaktadır.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Osmanlı döneminde ortaya çıkan altın ile tasarruf ve süs eşyası olarak kullanma fazla değişiklik göstermemiştir. Özellikle 1980 yılına kadar devam eden ekonomideki ithal ikameci sistem nedeniyle Türk halkı tasarruf konusunda altın ve gayrimenkul olarak sıkışmış konumdaydı. 24 Ocak 1980 ihracata dayalı sanayileşme stratejisi ile birlikte Türkiye'de alternatif tasarruf araçları

gündeme gelmiştir. Alternatif tasarruf araçları bu dönemden sonra artış gösterse de altının ve gayrimenkulün Türk halkı arasındaki tasarruf aracı olma özelliği hiçbir zaman kaybolmamıştır. Bir başka etki olarak şu söylenebilir. 1980 yılından itibaren köyden kente göç hızla artış göstermiştir. Kentlerde ekonomik istikrarsızlıkla çok fazla yüz yüze gelen ve hisseden Türk halkı daha çok tasarruf aracı olarak altını tercih etmiştir.

Tablo. Türk Halkının Tasarruf Tercihleri

Kaynak: <https://www.dha.com.tr/ekonomi/arastirma-turk-halki-altina-yatirimdan-vazgecmiyor-2074509>

Türkiye'de yaşayan halkın ekonomide tasarruf aracı olarak altını tercih etmesinin tarihi eskilere dayanmaktadır. Tasarruf aracı olarak halkın yaklaşık %80'i altını tercih etmektedir. Tahmini değerler üzerinden bir inceleme yapıldığında Türk halkının elinde yaklaşık olarak 5 bin ile 6 bin ton arasında altın olduğu tahmin edilmektedir. Tasarruf

amacıyla alınan altın çeşitlerini incelediğimizde şunları görmekteyiz. Cumhuriyet altınları, ziynet altınları, Sultan Aziz, Sultan Hamit ve Reşat altınlarıdır. Bunun yanında süs eşyaları, bilezikler, zincirler, yüzükler, altın tabaklar, özel hatıra altınları, altın kalemler ve külçe olarak alınıp satılan altınları da saymak mümkündür. Türk halkının mücevhere olan tutkusunu 2015 yılının ikinci çeyreği itibariyle altın piyasasında pazar payı dağılımı olarak verilen aşağıdaki şekilde görmekteyiz.

Tablo. Altının Pazar Payı Dağılımı (2015)

Kaynak: https://bigpara.hurriyet.com.tr/bigpara-yazarlari/emre-ozguven/tum-dunya-tarafindan-kabul-edilmis-bir-deger-saklama-birimi-altin_ID985499/

Yukarıdaki grafikten de görüldüğü üzere altın kullanımında %56 ile mücevherat sektörü ilk sırada bulunmaktadır. Bu grafiğinde belirttiği gibi Türkiye'de tasarruf amaçlı altında mücevherat sektörünün etkisi çok büyüktür.

5.2. Spekülatif Altın Talebi

Speküstasyon sözlük anlamı olarak; ucuzken alıp pahalı iken satmak anlamına gelmektedir. Altın spekülasyon aracı olarak 1970'li yıllarda çok fazla görülmemiştir. Daha çok altın ziynet eşyası görünümü ile mücevher ağırlıklı değer saklama aracı görülmüştür. Daha sonraları dünya ekonomisinde ortaya çıkan dalgalanmalar ve soğuk savaşın gittikçe

artması aynı zamanda bölgesel savaşların çıkması sonucu altın spekülasyon aracı olarak değerlendirilmiştir. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen Türk halkının geleneksel değer saklama aracı olarak altını kullanmasını azaltmamıştır. Daha çok külçe altının spekülasyon aracı olarak kullanılmasını etkileyen ise serbest piyasa fiyatlarının yüksekliğidir.

Türkiye ekonomisinde bu dönemde altın arzının az olmasını etkileyen bir başka durum arzı yönlendiren büyük kuyumcu sayısındaki azlık diyebiliriz. Bu arzı belirleyen kuyumcular nedeniyle altın fiyatları da çok fazla dalgalanmaya gitmemiştir. Türkiye ekonomisinde durum bu şekildeyken dünya ekonomisinde spekülasyon amaçlı altın talebi oldukça yüksektir. Türkiye ekonomisi spekülatif altın talebinin artışını altın borsasının kurulması ve altına dayalı yatırım araçlarının artması ile sağlayabilmiştir. Aynı zamanda son dönemlerde enflasyon artışının çok olması da spekülatif altın talebini artıran etmenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye ekonomisinde ortaya çıkan tüm bu gelişmelere rağmen Türk halkının altın işlemi genellikle gram altın yönünde olmaktadır. Halen altın onlar için bir ziynet eşyası ya da geleceğini garanti altına alan bir mal konumundadır. Bu durum altın talebinin sürekliliğini açıklamada en güzel örneklerden biridir. Küçük yatırımcı dediğimiz az miktarda altın alan tasarruf sahipleri ise altını ucuzken alıp pahalı iken satma yoluyla spekülatif altın talebini çok fazla gerçekleştirmektedir. Bir de altının elde çok bekletilmesi ile getirisinin yüksek olduğunu gören tasarruf sahipleri yatırım amaçlı daha çok gram altına yönelmektedir. Bir başka altın fiyatını yükselten faktör ise, altının yurt dışı piyasadan dolar bazında alınıp yurtiçi piyasada TL ile satılmasıdır. Dolar kuru yükseldikçe altın da yükselmektedir.

5.3. Merkez Bankası Altın Talebi

Türkiye altın piyasasında yurt içi altın talebi yurtiçi kaynaklar tarafından karşılanamamaktadır. Yurtiçi talebi karşılamak için Merkez Bankası'nın yurt dışından talebi çok fazla olmaktadır.

Merkez Bankası Türkiye ekonomisinde özellikle 1980 yılından sonra başlayan serbestleşme politikaları ile birlikte 1984 yılından itibaren yurt dışından dolar karşılığı aldığı altınları yurtiçi piyasada TL karşılığı satmaya başlamıştır. Bir anlamda TL karşılığı altın piyasası Türkiye ekonomisinde kurulmuş oldu. Merkez Bankası'nın kasasında 113,5 ton altını 1986 yılı itibariyle görmekteyiz. Bu yıl itibariyle 5,5 ton altın da Darphane kasasında saklanmaktadır. Merkez Bankası'nın fiyatlarının yükseldiği dönemlerde ülke içi altın talebi gayri resmi yollarla karşılanmıştır. TL karşılığı altın piyasasında belirlenen altın fiyatları yurtdışı piyasada belirlenen altın fiyatlarının çok altında kalması nedeniyle yurt içi talep çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Bunun sonucu olarak Merkez Bankası büyük açıklar vermeye başlamıştır. Bu durumun getirdiği sonuç olarak 1989 yılından itibaren TL karşılığı altın piyasasından vazgeçilerek döviz karşılığı altın piyasası kurulmuştur. Merkez Bankası altın ithalatını tamamen altın borsasına bırakmak yolu ile altın borsasının üyesi olan bankalar ve aracı kurumlar aracılığıyla altın ithal edilmesinin yolunu açmıştır. Bu durum şu şekilde ifade edilebilir. Merkez Bankası da altın borsasının bir üyesi olup altın ithalatını bankanın ve ülkenin çıkarları doğrultusunda ihtiyacı kadar yapabilir. Merkez Bankası bu dönemden sonra asli işi olan fiyat istikrarının sağlanması ve diğer para politikası amaçlarının gerçekleştirilmesi yönünde çalışmalarını sürdürmüştür. Altın borsası yurt içi altın stokunun ne kadar olması gerektiğini borsa çalışma kurallarına göre belirleyecektir. Merkez Bankası'nın altın ithalatını tamamen serbest bırakması ile ekonomide

ortaya çıkan dış ticaret dengesizliklerine olumsuz etkileri de sona ermiş bulunmaktadır.

5.4.Yurtdışı Altın Talebi

Türkiye ekonomisinde kuyumculuk sektörünün gelişimi Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar dayanmaktadır. Özellikle VI. yüzyıldan itibaren kuyumculuğun gelişmeye başladığı İstanbul'da kapalı çarşı çevresinde altın işlemleri artmıştır. Daha sonra bu işlemecilik Anadolu'nun birçok bölgesine yayılmıştır. Fakat asıl Yavuz Sultan Selim'in mısır seferi sonrasında ülkeye getirdiği altınlar Türk Kuyumculuk sektöründe altın işlemeciliğinin en önemli aşaması olarak kabul edilmektedir. Türkiye'de altın işlemeciliği diğer ülkelere göre birtakım avantajlara sahip bulunmaktadır. Bu avantajlardan birincisi olarak ucuz işçilik söylenebilir, ikinci olarak ise düzensiz yapı her ne kadar rahatsız olursa da bir avantaj olarak ortaya çıkmaktadır.

Altın fiyatları bilindiği üzere dünya ekonomisinde İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sürekli artış göstermiştir. Altına alan talebin artması da fiyatları gittikçe körüklemiştir. Özellikle de mücevher olarak talep edilen altının çok artması sonucu üretilen altının yaklaşık %70'i mücevher yapımında kullanılmaya başlamıştır. Altın talebi belli bir süre sonra dünya ekonomisinde altın talebi azalmıştır. Bu azalmanın nedeni olarak fiyatların çok yükselmesi sonucu kişilerin altınları ellerinden çıkarmak istemesi olarak söylenebilir. 1980 liberalleşme ve düzelen ekonomik koşullara paralel olarak altın talebinde tekrar artış başlamıştır. Kuyumculuk sektörünün gelişmesi ve işlemeciliğin dünya standartlarında iyi bir yere gelmesi sonucunda Türkiye'nin altın mücevher ihracı çok fazla artmıştır. Özellikle 1982, 1984 ve 1989 yıllarında altın mevzuatında değişiklik yapılarak ihracın artması sağlanmıştır. Tüm bu gelişmeler yurt dışı altın talebenin ana kaynağını oluşturmaktadır.

Türkiye kuyumculuk sektörünün gelişimi ve bu gelişimin mücevher işlemlerine yansımaları altın ihracının artmasında önemli bir etki olarak söyleyebilir. Öyle ki altın ithalatının büyük bir kısmı işlenerek tekrar ihracat yolu ile yurt dışına satılmaktadır.

Türkiye ekonomisinde kuyumculuk sektörünün önemli bir payı bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda ve yine özellikle son 10 yılda mücevher ihracında Türkiye payı gün geçtikçe artmıştır. Dünya ekonomisi içerisinde mücevher ihracatı yapan ülkeler arasında Türkiye bu artışla ilk sıralara doğru ilerlemiştir. Kuyumculuk sektörünün gün geçtikçe büyümesi sonucunda yılda 400 ton altın işlenerek mücevhere dönüştürme kapasitesi ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bu kapasitenin tamamı kullanılsa da Türkiye mücevher üretiminde dünya ekonomisi içinde ilk on içinde bulunmaktadır. Bu anlamda dünya kuyumculuk sektörünün lideri olan İtalya'ya en büyük rakip olarak Türkiye gösterilmektedir. Sektörün büyüklüğünü gösteren bir başka etken de istihdam açısından kuyumculuk sektörünün 250.000 kişiye iş sağlamasıdır. Bu istihdamı sağlayan 50 den fazla büyük şirketin bünyesinde çalıştırdığı 200-1500 arası çalışan sayısıdır. Aşağıdaki tabloda dünya ülkeler arası mücevher ihracatı sıralaması görülmektedir.

Tablo. Mücevher İhracatı (Bin ABD Doları)

Ülke Adı	2017	2018	2019	2019 Pay (%)
Çin	10.457.276	12.785.686	12.756.495	12,52
Hindistan	8.371.671	11.609.406	12.366.518	12,14
İsviçre	11.136.026	11.694.077	11.595.677	11,38
BAE	14.194.896	15.472.684	9.941.989	9,76
ABD	9.097.774	9.292.057	8.632.175	8,47
Hong Kong	5.702.443	6.499.364	7.406.508	7,27
İtalya	6.282.056	6.418.480	6.526.690	6,41
İngiltere	4.612.380	4.329.256	6.506.016	6,38

Fransa	4.926.574	5.730.715	6.489.268	6,37
Türkiye	4.035.162	4.308.283	4.995.014	4,9
Singapur	2.201.906	2.349.922	2.435.629	2,39
Tayland	1.867.983	1.999.443	2.123.675	2,08
Endonezya	2.555.861	1.928.556	1.860.849	1,83
Malezya	1.301.411	1.354.076	1.398.664	1,37
Japonya	1.676.821	1.324.684	1.052.985	1,03
Almanya	751.317	779.186	619.928	0,61
Katar	-	-	465.173	0,46
Avustralya	382.068	320.912	388.161	0,38
Hollanda	49.121	71.482	367.325	0,36
İspanya	275.948	308.927	270.903	0,27
Liste Toplamı	89.878.694	98.577.196	98.199.642	96,37
Genel Toplam	93.926.452	102.557.694	101.899.680	100

Kaynak:<https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/M%C3%9CCEVHERAT%20SEKT%C3%96R%20RAPORU%202020.pdf>

Türkiye ekonomisinde altın mücevher ihracatı 2000’li yıllarda 384,2 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında 1.444 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılına gelindiğinde ise mücevher ihracı daha da artarak 5.000 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Aşağıdaki tabloda yıllar itibariyle Türkiye altın mücevherat ihracı verilmiştir.

Tablo. Türkiye'nin Altın Mücevherat İhracatı (Değer: Milyon ABD \$)

Yıl	İhracat
2000	384,2
2001	431,1
2002	567,5
2003	707,8
2004	931,9
2005	1.128
2006	1.097
2007	1.490
2008	1.585
2009	1.087
2010	1.444
2011	1.847
2012	2.562
2013	3.307
2014	4.244
2015	3.660
2016	3.676
2017	4.035
2018	4.308
2019	5.000

Kaynak:<https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/M%C3%9CCEVHERAT%20SEKT%C3%96R%20RAPORU%202020.pdf>

Türkiye'nin altın mücevherat ihracını gerçekleştirdiği başlıca ülkeler tablo halinde aşağıda gösterilmiştir. İhracat yapılan ülkelerin ilk sırasında Arap ülkelerinden Irak ve Birleşik Arap Emirlikleri bulunmaktadır.

Tablo. Ülkelere Göre Türkiye'nin Altın Mücevherat İhracatı(Değer: Bin ABD \$)

Ülke Adı	2017	2018	2019	2019 Pay(%)
IRAK	956.605	1.120.856	1.391.462	27,8
B.A.E.	1.358.014	864.996	1.094.436	21,9
ALMANYA	156.023	290.424	395.499	7,9
A.B.D.	243.661	285.428	329.913	6,6
HONG KONG	157.296	236.200	251.449	5,0
LİBYA	85.331	141.006	243.276	4,9
İSRAİL	91.792	127.867	128.948	2,6
KATAR	11.460	95.233	105.887	2,1
KIRGIZİSTAN	41.373	61.286	93.771	1,9
ROMANYA	41.560	46.598	59.562	1,2
SUUDİ ARABİSTAN	20.021	90.559	58.068	1,2
MEKSİKA	41.133	53.266	57.552	1,2
FAS	49.621	36.119	57.227	1,1
İTALYA	42.672	35.895	53.899	1,1
ÜRDÜN	21.178	125.884	51.708	1,0
POLONYA	41.483	51.084	51.090	1,0
ÇEK CUMHURİYETİ	25.716	35.839	38.142	0,8
RUSYA	34.152	27.467	35.470	0,7
İNGİLTERE	26.365	30.110	30.765	0,6
HOLLANDA	13.149	30.652	30.318	0,6
Liste Toplamı	3.458.605	3.786.768	4.558.443	91,2
Genel Toplam	4.035.162	4.308.294	5.000.393	100

Kaynak:<https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/M%C3%9CCEVHERAT%20SEKT%C3%96R%20RAPORU%202020.pdf>

Dış ticaret açısından çok karlı bir sektör olan mücevherat sektörünün önemi ithal olarak elde edilen altın ham maddeleri işleyerek iki, üç katı fazla fiyatla yurt dışına ihraç etmesidir. Kuyumculuk sektörü içerisinde mücevherat işlemeciliğinin daha modernleşmesi ve daha organize piyasa haline gelmesi ile dünya piyasasına hükmeder duruma gelebilecektir.

5.5. Endüstriyel Altın Talebi

Dünya ekonomisinde teknolojinin gelişimi ile birlikte mal ve hizmetlerin değişiminde para olarak bir dönem kullanılan altın her dönemde ticarete etkisini hissettirmiştir. Altının bir başka özelliği ise dayanıklı maden olması ve aynı zamanda çürümemesi, şekil verilmesi, iletkenlik gibi özellikleri ile gelişen endüstri teknolojisinde kullanılmaya başlamasıdır. Dünya üzerinde her alanda kullanılmaya başlayan altın tarihsel süreç içinde Mısır tarafından dış hekimliğinde kullanılmıştır.

Altın maden olarak iyi bir ısı yansıtıcısı olması nedeniyle teknolojinin gelişimi ile aranan endüstriyel maden durumuna gelmiştir. Gelişen teknoloji sayesinde altının bilgisayar teknolojisinde, televizyon üretiminde ve birçok elektronik araçta kullanılmak yoluyla endüstriyel talebindeki artışı sürdürmektedir. Ülkemizde daha çok altın dekorasyon ve süsleme amacıyla ilk dönemlerde çok fazla kullanılmıştır. Diğer alanlarda kullanılma şekli olarak dış hekimliğinde ve tıbbın diğer alanlarında bazen saf maden olarak kullanılırken, bazen de alaşım halinde kullanılması ortaya çıkmıştır. Dış hekimliği alanında özellikle bir dönem kron, dolgu, köprü ve protezlerde çok fazla kullanılmıştır. Dış hekimliğinde bu kadar sık kullanılma nedeni aşınmaya karşı yüksek direnci olması ve renk değiştirmeme özelliği söylenebilir. Daha sonraki dönemlerde tıp dünyasında çeşitli alanlarda altın kullanıldığını görmekteyiz.

Altının endüstri içinde kullanımı bilinmesine rağmen kullanım alanları ile ilgili net bir veri çoğunlukla elde edilememektedir. Teknoloji ile ilgili yazılan makalelerde altının

güneş ışığını az geçiren cam üretiminde kullanıldığı bilgilerine ulaşılmıştır. Bu üretilen camların özellikle uçak, kutup gemileri, mikroskop, lokomotif, nem odacıkları ve kameralarda kullanıldığı bilinmektedir. Altın buharlanmaya ve buzlanmaya önlem olarak kullanılmaya başlanmıştır. Tekstil sektöründe tel ve iplik yapımında kullanılırken kimya sektöründe ise altın dayanıklı jilet yapımında kullanılmaya başlamıştır.

BÖLÜM 2:

TÜRKİYE ALTIN PİYASASININ YENİDEN YAPILANMASI

2. TÜRKİYE ALTIN PİYASASI

Altın dünya ekonomisinde önemli bir role sahiptir. İnsanoğlu altını değerli maden olarak kabul ettikten sonra altının ekonomi içinde önemi gittikçe artmıştır. Türkiye ekonomisini tarihsel süreç içinde ele alırsak altının önemini bu süreçte daha net olarak görebiliriz. Osmanlı İmparatorluğu döneminden başlayarak ekonomide kullanılmaya başlayan altın Cumhuriyet kurulduktan sonra ekonomik hayat içinde vazgeçilmez konumuna gelmiştir. Özellikle 24 Ocak 1980 kararlarından sonra Türkiye ekonomisinde altının seyri değişmiştir. 1980 öncesi daha çok gayri resmi olarak yurt dışından getirilen altın, 24 Ocak kararları ile birlikte Merkez Bankası'na bırakılarak bir anlamda serbestleşme adımı atılmış ve yurt dışından ithal edilmeye başlanılmıştır. Merkez Bankası bu dönemde döviz karşılığı yurt dışından ithal ettiği altınları yurtiçinde TL karşılığı satarak altın piyasasını yönlendirmeye çalışmıştır. Fakat bu dönemde olumsuz bir durumla karşılaşmış ekonomide döviz fiyatlarının oynaklığı nedeniyle yurtdışından pahalı olarak gelen altın, yurtiçinde TL karşılığında ucuza satılmaya başlanmıştır. Bu Türkiye ekonomisi için dış ticaret açığı üzerinde olumsuz bir etkinin ortaya çıkması demektir. Toplam ithalat içinde altın ithalatının payının gittikçe artması sonucu dış ticaret açığının çok fazla olması nedeniyle Merkez Bankası TL karşılığında altın satışlarını durdurarak döviz karşılığında altın satışlarına başlamıştır. Bu süreç ileride belirlenecek olan altın piyasasındaki yapının ilk adımları olarak söylenebilir. İleride belirlenecek yapıda altın ithalatı tamamen altın borsasına bırakılacak ve ithalatı borsaya üye bankalar ve aracı kurumlar yapacaktır.

Türkiye ekonomisinde altın borsası fikri 1984 yılından itibaren tartışılmaya başlanmıştır. Borsanın kurulması ekonomi için büyük bir adımdır. Fakat altın borsasının kurulması yalnızca altın piyasasının yönlendirmeye yetmeyecektir. Piyasada başarının elde edilebilmesi için diğer altınla ilgili enstrümanların da devreye sokulması gerekecektir. Türkiye altın piyasası altın borsası fikri ile daha bir netliğe kavuşurken önemi olan altın piyasasını yönlendirecek sistemin tam anlamıyla oluşturulmasıdır. Bu sistemin kurulması için dört başlığın ayrıntılı olarak incelenmesi gerekmektedir. Piyasada oluşan bu başlıkları şu şekilde sıralayabiliriz.

- İstanbul Altın Borsası
- İstanbul Altın Borsası vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası
- Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası
- Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri
- Altın Bankacılığı

Özellikle altın piyasasının Türkiye ekonomisi içinde bu enstrümanların aynı anda devreye sokulması ile başarıyı yakalaması mümkün olacaktır. Altın borsası içinde altının el değiştirmesi mümkünken bankalar ve aracı kurumlar aracılığı ile halk borsada işlem yapabilecek ve fiziki altını eline almadan altın karşılığı değerli kağıtlarla piyasa içinde yer alabilecektir. Tabii ki bu sistemin işleminde en büyük etken altın rafinerisinin çabaları ile değişik saflıktaki altınların belli bir standarda getirilmesinin önemi büyük olacaktır. Türkiye ekonomisinde altın piyasasına yön veren enstrümanlarından olan altın borsası ilk olarak incelemeye başlayacağımız kısım olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle borsanın kuruluşu, faaliyet gösteren kurumlar, üyelik koşulları, aracı kurumların borsa faaliyetlerinden doğan yükümlülükleri, borsanın

işleyişi ayrıntılı biçimde ele alınacaktır ve ayrıca borsada işlem esasları da incelemeye dahil edilecektir.

2.1.Altın Borsası

Altın piyasasının yeniden yapılanması yönünde kurulması artık zorunluluk olan altın borsası İstanbul'da kurulması düşünülmüş ve özellikle Türkiye'nin döviz ve altın ticaretinin çok yapıldığı Kapalıçarşı'ya yakın olması konusunda öneriler sunulmuştur. Sermaye piyasasının 40'a maddesi ile kıymetli madenler ve taşlarla ilgili borsa kuruluşu için bakanlık yetkili kılınmış ve Bakanlığın çalışmaları ile 4.10.1193 tarihinde İstanbul'da altın borsası kurulması için bakanlık gerekli onayı vermiştir. Altın borsasına kuruluş yeri olarak İstanbul Sirkeci'de 1907 yılından kalma Aslan handa düşünülmüştür. Altın borsası 26 Temmuz 1995'te Sermaye Piyasası çalışanları ve bankalar tarafından İstanbul'da kurulmuştur. Borsanın düzenlenme şekli olarak altın alışverişinin yapıldığı ve dünyada tek altın teslimatının yapıldığı borsa olduğu bilinmektedir. Özellikle bu altın teslimatının yapılabilmesi için borsa binası içinde 300 ton kapasiteli bir hazine dairesi oluştururken aynı zamanda takas bank oluşturma çalışmalarına hız verilmiştir. Altın borsası içerisinde alınıp ve satılan altınların bedellerinin ödenmesi borsa yönetimi kontrolünde gerçekleşmektedir. Dünya borsalarında örneği olmayan Türkiye altın borsasında borsa yönetimi alış satışlarda doğrudan devreye girmektedir. Borsa içinde teknik anlamda hataları hemen hemen yok etmek amacıyla borsaya çok büyük miktarda bilgi işlem otomasyon yatırımları yapılmıştır. Borsada işlem yapacak olan aracı kurumların direkt olarak işlem alanı ile iletişim kurabilmeleri için seans odaları üzerinde bir oda verilmiştir. Bu odalardan bilgisayar ve telefonla seans odasına ulaşımı sağlanmıştır. İstanbul altın borsasında uluslararası piyasalarla iletişim mümkün olup bu piyasalarda oluşan fiyatlar anlık

olarak takip edilmektedir. Böylelikle borsa aracılığı ile dünya altın piyasasından altın alış ve satışları mümkün olmaktadır. Dünya altın piyasasında dalgalı fiyat yöntemi ile o dönemlerde hiçbir borsanın olmaması nedeniyle Türkiye altın borsasında yabancılar borsa idaresinin denetimi altında altın alış satış yapmaları mümkün olacaktır.

2.1.1.Borsanın Kuruluşu

1993 yılında yayınlanan Kıymetli Madenler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik ile İstanbul Altın Borsası 26 Temmuz 1995 tarihinde faaliyetine İstanbul'da başlamıştır.

2.1.2.Borsa'nın Görev ve Yetkileri

Hazine Müsteşarlığı tarafından tanımlanan ve standartları belirlenen madenlerin işlem göreceği piyasa borsanın görev ve yetkilerinde ilk öncelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha sonra bu piyasa ile ilgili hukuksal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Hukuksal düzenlemelere ilişkin organizasyon da borsanın görevleri arasında yer almaktadır. Borsada işlem gören değerli madenlerin alım ve satımını serbest rekabet kuralları içinde güven ortamını sağlayarak yaptırmak. Borsanın belirlediği kuralların dışına çıkan alım satım yapan üyelerin yönetmelik çerçevesinde kuralları uygulamak. Borsa içerisinde herhangi bir nedenle yaşanacak olağanüstü durumlarda yönetmelik çerçevesinde gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak. Ayrıca borsa kıymetli madenlerin alınıp satılması yanında ödünç verilmesine dayalı piyasaların oluşturulmasından da sorumludur. Borsanın görevleri arasında Sermaye Piyasası Kurulu ve Hazine Müsteşarlığı tarafından verilen görevlerde yer almaktadır.

2.1.3.Borsa'nın Organları, Komiteleri ve Teşkilatı

İstanbul altın borsasının başlıca organlarını oluşturanlar şunlardır.

- Genel Kurul
- Yönetim Kurulu
- Denetim kurulu

Bu üç ana organın yanında borsada komiteler, borsa başkanı ve borsa başkanına bağlı teşkilatlarda yer almaktadır. Genel kurul en üst karar alma organı olarak borsa üyelerinden oluşmaktadır. Borsa içinde oluşturulan ve genel kurul tarafından seçilen dört üyeden oluşan yönetim kurulu ise bir başkan yönetiminde toplanır. Bu başkan aynı zamanda borsa başkanı olarak da belirlenir.

2.1.4.Borsanın Çalışma Zamanı

İstanbul Altın Borsası haftanın beş günü olan resmi çalışma saatlerinde faaliyet göstermektedir. Borsada yönetim kurulu tarafından işlem saatleri ve işlem günleri belirlenmektedir.

2.1.5.Borsa Personeli

Borsadaki işlemlerin yürütülmesinden borsa personeli sorumludur. Borsa genel kurulu tarafından çıkarılan bir yönerge ile personele ait işe alım, nitelik, özlük hakkı ve disiplin konuları ayrıntılı olarak belirlenir. Borsada görevlendirilmeyecekler arasından kamu haklarından mahrum olanlar, yüz kızartıcı suç işleyenler, kendisi, ortağı veya yöneticisi olduğu kurumlar hakkında tasfiye kararı verilenler, borsa bankerliği iptal edilenler ve borsa üyelik belgesi iptal edilenler sayılmaktadır. Borsa personeli ticaretle uğraşamaz, resmi veya özel görev alamaz ve aynı zamanda borsa içerisinde kıymetli maden alım ve sayımı konusunda emir veremez denilmektedir.

2.1.6.Görevlilerin Ücretleri

İstanbul Altın Borsasında üst yönetimde görev alan başkanlara ve görevlilere ödenecek ücretlerin belirlenmesinde borsa yönergesindeki esaslar uygulanmaktadır.

2.1.7.Borsa Malvarlığından Sorumluluk

İstanbul Altın Borsasında bulunan tüm mallar kamu malı sayılmaktadır. Kamu malına verilen zararın Devlet Memurları Kanunu'nda hangi ceza ile cezalandırılırsa borsada da aynı hüküm uygulanmaktadır. Doğacak zararlardan sorumluluk zarara uğratan kişiye aittir.

2.1.8.Borsa Üyeleri

İstanbul altın borsasında işlem yapacak aracı kurumların işlem yapabilmeleri için borsa tarafından verilen üyelik belgesinin almaları gerekmektedir. Hazine Müsteşarlığı tarafından borsa başkanının teklifi doğrultusunda borsa üye sayısı ve sıralaması yapılmaktadır.

Borsa üyeliğinin gerektirdiği diğer ayrıntılar İstanbul Altın Borsası yönetmeliğinde ayrıntılı olarak verilmiştir.

2.1.9.Borsa Üyelik Belgesi

İstanbul Altın Borsasında işlem yapacak üyelerin her bir piyasa için üyelik belgesi alması gerekmektedir. Böylelikle üye hangi piyasada işlem yapma yetkisinin olduğunu bu belgede görebilir. Üyeliğin geçerli olabilmesi için belgenin borsaya verilmesini izleyen 15 gün içinde Ticaret Siciline tescil ettirilmesi ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile birlikte ulusal yayınlanan iki gazetede ilan edilmesi gerekmektedir. Ayrıca borsa tarafından çıkarılan bültenlerde ilan edilmesi zorunludur.

Üyelik belgesi bazı durumlarda iptal edilebilmektedir. Belgenin iptali durumunda iptalin terkin ve ilan edilmesi gerekmektedir. Belli

durumlarda üye 5 iş gününden fazla olarak piyasadaki faaliyetini durdurması durumunda ilan yapılırken terkine gerek yoktur.

2.1.10.Borsa Üyelerinin Faaliyet Türleri

İstanbul Altın Borsasında işlem yapacak üyeler faaliyette buldukları piyasalarda kendi nam ve hesaplarına işlem yapabilecekleri gibi başka kişilerin nam ve hesaplarına da işlem yapabilmektedirler. Ayrıca kendi namına ve başkası hesabına işlem yapma yetkisi de tanınmıştır.

2.1.11.Borsa Üyelerinin Yükümlülükleri

İstanbul Altın Borsasında işlem yapacak üyelerinin uyacakları kurallar yönetmelikte ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bunlardan belli başlılarını inceleyecek olursak, iyi niyet ve dürüstlük çerçevesinde disiplin kurallarına göre hareket etmeleri gerekmektedir. Borsa tarafından belirlenen sigortaların yapılması gerekmektedir. Borsaya gerekli teminatları buna yükselme ve azalma dahil olmak üzere yatırmak zorundadır. Yönetmelikte belirtilen aidatla ilgili tüm kuralları harfiyen yerine getirmek zorundadır. Üyenin durumunda değişiklik olması durumunda en fazla iki iş günü içinde bildirim yapmak zorunludur. Borsa üyelerinin yükümlülükleri ile ilgili diğer ayrıntılar İstanbul Altın Borsası yönetmeliğinde ayrıntılı olarak verilmiştir. Ancak burada unutulmaması gereken işlem yapan aracı kurumların müşterileri ile yaptıkları sözleşmelerin içerikleri ne olursa olsun borsaya karşı sorumluluk ilk sıradadır.

2.1.12.Borsa Üyelerinin Temsili ve Borsa Üye Temsilcilerinin Nitelikleri

Borsa üyeleri borsa da kendilerini temsil edecek kişileri borsaya bildirmek zorundadır. Borsa üye temsilcileri yanında

bulundurabilecekleri yardımcı ve yardımcı hizmetli sayıları borsa yönetim kurulunca belirlenir. Borsa üyesi adına imza yetkisi olan ve tebligat yapabilen borsa üye temsilcisidir. Borsa üye temsilcilerinin özellikleri İstanbul Altın Borsası yönetmeliğinde ayrıntılı olarak verilmiştir.

2.1.13.Üyelik Aidatları ve Teminatları

Borsada üyeliğe giriş ve üyeliğin devamında ödenecek aidatlar borsa yönetim kurulunca belirlenmektedir. Aidatların uygulamaya konulması borsa genel kurulunca alınacak bir kararla olmaktadır. Borsaya teminat olarak; TL, borsa yönetim kurulunun belirlediği efektif dövizler, banka teminat mektupları, hazine bonosu ve devlet tahvili ve kıymetli madenler verilebilir.

2.1.14.Üyelikten Ayrılma ve Üyelikten Geçici Çıkarma

Bir borsa üyesinin üyelikten ayrılmayı istemesi durumunda borsaya yazılı olarak başvuru yapması gerekmektedir. Ayrılma işleminin gerçekleşmesi durumunda teminatların ödenmesi için her türlü yükümlülüğün yerine getirilmesi ve yönetim kurulunca karar alınması gerekmektedir. Üyelik koşullarını kaybeden borsa üyesi tekrar bu koşulları sağlayınca kadar üyelikten geçici çıkarılması amacıyla Hazine Müsteşarlığına bildirim yapılır. Ayrıca borsa işlemlerinde önemli açığı olan borsa üyelerinin işlem yapmaları borsa başkanı tarafından tedbiren beş iş gününe kadar durdurulması olabilir.

2.1.15.Müşteri Emirleri

Borsada işlem yapmak için emirler verilmesi gerekmektedir. Borsa üyelerine alım satım yoluyla iletilen bu emirler yazılı olarak verilmesi gerekmektedir. Günümüz ilerleyen teknoloji zamanında borsa emirleri telefon ve diğer iletişim araçları ile de alınabilmektedir. Bu alınan

emirlerin yazılı hale dönüştürülmesi borsa üyeleri tarafından yapılabilmektedir. Bu emirlerin yazılı olmasına rağmen imza zorunluluğu bulunmamaktadır. Emrin uygulanmaya başlamasından önce emirle ilgili değişiklik yapılabilir. Emir ya iptal edilir, ya da geri çekilebilir. Müşterilerin emirlerinde bulunacak bilgiler İstanbul Altın Borsası yönetmeliğinde ayrıntılı olarak verilmiştir.

Emirler düzenlenirken iki nüsha halinde düzenlenmek zorundadır. Bir nüshası mutlaka emiri veren müşteriye verilmek durumundadır. Müşterilerin fiyat belirleme konusunda bir serbestisi vardır. Fiyatı müşteri kendisi belirleyebileceği gibi üyeyi fiyat belirlemede serbest de bırakabilmektedirler. Fiyat belirleme konusunda bir limit konulabileceği gibi tamamen serbestçe belirlemede olabilmektedir. Limit varsa limite göre hareket edilmek zorunda limit yoksa müşteri menfaati ön plana çıkmaktadır. Emir süresi konusunda müşteri isteği ön plandadır. Müşteri süreyi kendi isteği doğrultusunda belirleme şansına sahiptir

2.1.16.Borsada İşlem Esasları

Yönetmelikte dördüncü bölüm olarak karşımıza çıkan İstanbul Altın Borsasının da işlem esaslarıdır. İşlem esaslarında ilk olarak işlem yöntemi ele alınmaktadır. Borsa da kıymetli madenler alınıp satılmaktadır. Bu alım satım işlemi serbest rekabet şartları ile karşılaştırılarak yapılmaktadır. Alım satımlarda çok fiyat sistemi kullanılmaktadır. Borsa yönetimince belirlenen ekranda alış ve satıl emirlerinin gösterilmesi esastır. Müşterilerin emir iptali, değiştirmesi mümkündür. Kendi emri konusunda da alım satım yapma hakkı vardır. Burada esas olan öncelik kurallarına uymaktır. Öncelik kuralı olarak alım ve satım için verilen emirdeki fiyat baz alınırken, fiyatın eşit olması durumunda emrin önce borsaya intikal ettirilmesi öncelik olarak

belirlenmesini gerektirir. Yönetim kurulunca belirlenmiş esaslar çerçevesinde emirlerin verilmesi şartı vardır.

2.1.17.Seans

Seans sözlük anlamı olarak belli bir işleme başlama ve bitiş arasında geçen süreye verilen isimdir. Borsada seans borsa yetkilisinin işlem emirlerini başlattığı ve işlem emirlerini bitirdiği an arasında geçen süre olarak belirtilebilir. Seans sırasında gerçekleşen işlemlerde uygulanacak fiyat aralıklarının belirlenmesi gerekmektedir. Fiyat aralıklarında bir değişim yapılacaksa Yönetim kurulunun bir hafta önce belirlediği işlem aralıklarında yapılması gerekmektedir. Seansın açılışında yönetim kurulunca belirlenen fiyat seans açılış fiyatı olarak belirtilirken, kapanış fiyatı o seansta borsada kayıt altına alınan son fiyattır.

2.1.18.Kıymetli Maden İşlemlerinin Geçici Olarak Durdurulması

İstanbul Altın Borsası yönetmeliğinde kıymetli madenlerin alım satımın geçici olarak durdurulmasına ilişkin hükümlerde bulunmaktadır. Bunlar; anormal fiyat veya anormal miktarda alım satım işlemi, seansın engellenmesine yönelik bir durumun ortaya çıkması olarak belirtilebilir. Borsa başkanı seans içinde durdurma yapmış ise seans saatleri aralığında tekrar seansın açılmasını sağlayabilir. Seansın durdurulması yönünde bir karar verilecek ve bu günleri alacaksa borsa başkanı üç gün süre ile durdurabilirken yönetim kurulu yedi gün süre ile durdurma hakkına sahiptir.

2.1.19. Teşekkül Eden Fiyatların ve Gerçekleşen Alım Satımların İptali

Oluşan fiyat ve gerçekleşen alım satımların iptali İstanbul Altın Borsası yönetmeliğinde belirtilen şartlarla mümkün olabilmektedir. Bunlar; maddi hata yapılması, alıcı ve satıcıların anlaşması ile fiyatın belirlenmesi ve kıymetli madenin piyasa değerinin altında veya üstünde sürekli emirler verilmesi durumunda gerçekleşen emirler iptal edilir. Bu iptal nedeniyle oluşan zararlarda bu duruma neden olan üyelere yansıtılır.

2.1.20. Resmi Müzayede

Borsada yapılan işlemler mahkemeler tarafından, resmi kurumlarca ve icra daireleri aracılığıyla yapılacaksa bunun şartları İstanbul Altın Borsası yönetmeliğinde ayrıntılı olarak verilmiştir.

2.1.21. Gerçekleşen İşlemlerin Belirlenmesi ve Teşekkül Eden Fiyatların İlanı

Borsada yapılan alım satım işlemlerinin tamamı bordrolara dökülmek zorundadır. Ekspertler tarafından imzalanan bordrolar üyeye bildirilmesi gerekmektedir. Borsada gerçekleşen alım satım fiyatları seans bitiminde mutlaka ilan edilmek zorundadır. İlan metninde açılış, kapanış, en düşük ve en yüksek fiyat açıklaması bulunmaktadır. Borsada belirlenen işlem birimini kıymetli maden üzerinde işlem yapılabilecek asgari kıymetli maden olarak açıklayabiliriz. Borsa işlemlerinde kullanılan para birimi ise Türk Lirası olup veya alıcı satıcının isteği doğrultusunda yönetim kurulunca belirlenen yabancı paralar olabilmektedir.

2.1.22. Ödeme ve Takas İşlemleri

Yönetmelikte beşinci bölüm olarak karşımıza çıkan İstanbul Altın Borsasının da ödeme ve takas işlemleridir. Yönetmelikte belirtilen satın

alınacak veya satılacak maden miktarı takas merkezine teslim ettikleri maden ve yatırılacak işlem teminatının 25 katı ile sınırlandırılmıştır. Yönetim kurulu kararı ile istenirse bu oran 10 kata çekilebilir. Gümrüğün bildirmek zorunda olduğu ithal edilen madenler borsa üyeleri tarafından 3 iş günü içinde borsa takas merkezine teslim edilmek zorundadır. Teslim edilmeyen madenler konusunda disiplin hükümleri uygulanarak üyenin borsada işlem yapma yetkisi askıya alınır. Ayrıca borsada cevherden üretilen madenlerin takasıda gerçekleştirilmektedir.

Borsada bir işlem gerçekleştiğinde o seans anında işlemin takas merkezine bildirilmesi zorunludur. Takas merkezi satılan ve satın alınan madenin el değiştirme yeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yönetim kurulunun belirlediği şartlarda ve sürelerde teslim edilmeyen veya teslim alınmayan madenler için temerrüt süreci başlamış olmaktadır. Temerrüde düşmüş olan kıymetli madenin teslimi takip eden seansta borsa eksper aracılığıyla yapılır. Temerrüt sonucu yapılacak tazmin Merkez Bankasının işlemlerinde belirlediği en yüksek faizin iki katı olarak belirlenmiştir. Tazmin edilen rakımın $\frac{1}{4}$ takas merkezinde kalırken $\frac{3}{4}$ bu işlem sonucu zarara uğrayan üyeye verilmektedir. Temerrüde düşmüş üyenin ödemelerinde sorun olması halinde borsadaki teminatı ödeme aracı olarak kullanılır. Bu üyeye 3 işgünü içinde kendini yazılı savunması için süre verilir. Bu sürede kendini savunmayan üye bir anlamda savunma hakkından vazgeçmiş sayılır.

Hazine Müsteşarlığı tarafından borsada işlem görecekt kıymetli madenlerin standardı belirlenmek zorundadır. Müşteri emirlerinin gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda seans bitiminde bilgi verilmek zorundadır. Borsa üyeleri müşterilerine seans bitiminden 1 saat sonra gerçekleşmeyen emirlerin bildirilmesi gerekmektedir. Emirlerde gerçekleşmenin olmaması durumunda kıymetli madenlerin ve tahsil edilen bedellerin 24 saat içinde geri verilmesi gerekmektedir. İngilizce de

“Brokerage Fee” olarak bilinen aracılık hizmeti borsa işlemlerinde kurtaj olarak tanımlanmaktadır. Kurtaj; borsada gerçekleştirilen işlemler karşılığında aracı kuruluşların müşterilerinden aldıkları komisyondur. Borsada gerçekleşen emirler karşılığında kurtaj ödenirken gerçekleşmeyen emirlerde kurtaj ödemesi bulunmamaktadır. Kurtaj miktarı borsa Yönetim Kurulu tarafından önerilirken bu miktarı onaylamaya SPK yetkilidir.

2.1.23.Uyuşmazlık ve Disiplin Konuları

Yönetmelikte altıncı bölüm olarak karşımıza çıkan İstanbul Altın Borsasının da uyuşmazlık ve disiplin konularıdır. Uyuşmazlık ve disiplin konuları ile ilgili ayrıntılı bilgi ekte sunulan İstanbul Altın Borsası Yönetmeliğinde verilmiştir.

2.1.24.Çeşitli Hükümler

Yönetmelikte yedinci bölüm olarak karşımıza çıkan İstanbul Altın Borsasının da çeşitli hükümlerdir. Burada borsanın işleyişine yönelik çeşitli hükümler ayrıntılı olarak verilmiştir. Burada önemli bir nokta İstanbul Altın Borsası yönetmeliğinin yürütülmesinden sorumlu olan borsa başkanıdır.

2.2.İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliği altına ve dövize dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ilişkin esasları, üyelik şartları ve alım satım işlemlerini ayrıntılı olarak açıklamıştır. Sermaye Piyasası Kanununun 22 maddesine dayanılarak çıkarılan bu yönetmelikte oluşan başlıkları kısaca açıklamaya çalışacağız. Öncelikle sözleşmelerin nasıl kurulacağını belirlenmesi

gerekmektedir. Sözleşmelere Sermaye Piyasası Kurulu izin verirken, sözleşmelere ilişkin özellikler Borsa Yönetim Kurulunca önerilir.

2.2.1.Üyelik

Vadeli işlemler ve opsiyon piyasasında işlem yapabilmek için üye olmak gerekmektedir. Borsaya üye olduktan sonraki süreç alım satım aracılık yetki belgesinin alınması olarak karşımıza çıkmaktadır. en önemli süreçlerden birisi Borsa Yönetim Kurulunun üyeliğe kara vermesi gerekmektedir. Bunlara ek bir koşul getirme Borsa Yönetim Kurulunca olabilir. Borsa Yönetim Kurulu ek şart getirecekse SPK'nın onayını alması gerekmektedir. İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliğinde ikinci bölüm müşterilerin verecekleri emirlere ilişkin şartları göstermektedir.

2.2.2.Müşteri Emirlerinin Veriliş Şekli

Müşteri emirlerinin mutlaka yazılı olarak verilmesi gerekmektedir. Bu konuda piyasa üyelerine bir istisna tanınmıştır. Piyasa üyeleri iletişim araçlarından telefon ve diğer iletişim araçları ile de emir verebilmektedir. Bu şekilde verilen emirler daha sonra yazılı hale getirilmek zorundadır. Emirlerde başka bir durum ise piyasa üyelerinin emirlerin bir kısmını veya tamamını reddetme durumudur. Emir iptalinde kural emrin gerçekleşmemiş olmasıdır. Müşteri emirlerinde bulunması gereken hususlar İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliğinde ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu hususların yerine getirilmesinden sonra emirler mutlaka iki nüsha halinde düzenlenmelidir. Bir nüshanın emri veren müşteriye verilmesi esastır. Müşteri emirlerinin veriliş şekli olarak; Serbest Fiyatlı Emir, Limitli Emir, iki türlü Beklemeli Emir (Kayıp Telafi ve Fiyat Uygunsa), İptal Edilene Kadar Geçerli Emir, Açılış Emri, Kapanış Emri ve Kalanı İptal Et Emri sayılabilir.

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasında Fiyat Önceliği ve Zaman önceliği bulunmaktadır. Fiyat önceliğinde alım ve satımlarda düşük ve yüksek fiyatlar arasındaki öncelikler vardır. Zaman önceliği ise fiyat eşitliğinde başvuru olan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğer fiyatlar eşitse zaman açısından önce verilen emir geçerlidir. Bir istisna ise emirlerin hem fiyat hem de zaman açısından eşit olması durumunda piyasa üyesinin kendi nam ve hesabına verdiği emir öncelik olarak kabul edilmektedir. Müşteriye emirlerin gerçekleşip gerçekleşmediği gün içerisinde mutlaka müşteriye bildirilmek zorundadır. Gerçekleşmeyen bir emrin olması durumunda ise seans bitimi bildirim zorunludur. Gerçekleşmeyen emir ile ilgili müşteriye bedeli üyeler tarafından 24 saat içinde ödenmek zorundadır.

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliğinde üçüncü bölüm sözleşmelerin alım satım yoluyla alınan pozisyonlar ve sınırlara ilişkin şartları göstermektedir.

2.2.3.Uzun Pozisyon

Vadeli işlem sözleşmesinin alımı yoluyla gerçekleşen Uzun pozisyon kavramında alım konu olan opsiyon sözleşmesi alım sözleşmesi ise, sözleşmenin dayandığı altın ve dövizin vadesi geldiğinde belirtilen miktar ve fiyattan satılması zorunludur. Uzun pozisyon kavramında satım sözleşmesi ise, sözleşmenin dayandığı altın ve dövizin vadesi geldiğinde belirtilen miktar ve fiyattan satın alınması zorunludur.

2.2.4.Kısa Pozisyon

Vadeli işlem sözleşmesinin satımı yoluyla gerçekleşen Kısa pozisyon kavramında alım satım konu olan opsiyon sözleşmesinin alım sözleşmesi ise, sözleşmenin satımı yoluyla sahip olunan kısa pozisyon sözleşmenin dayandığı altın ve dövizin vadesi geldiğinde belirtilen miktar ve fiyattan satılması zorunludur. Kısa pozisyon kavramında satım

sözleşmesi ise, sözleşmenin dayandığı altın ve dövizin vadesi geldiğinde belirtilen miktar ve fiyattan alınması zorunludur.

2.2.5.Ters İşlem Yoluyla Pozisyonun Netleştirilmesi

Ters işlem pozisyonunun özelliği aynı vade özelliğinde olan sözleşme olması gereklidir. İşlem yapılırken son işlem gününe kadar uzun ve kısa pozisyonların birbirleri ile değiştirilmeleri mümkündür.

2.2.6.Açık Pozisyon

Tasfiyesi gerçekleşmeyen pozisyonlar için öngörülen pozisyon ise açık pozisyonudur.

2.2.7.Pozisyon Sınırları

Pozisyon üst sınırlarını belirlemeye Borsa Yönetim Kurulu yetkilidir.

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliğinde dördüncü bölüm işlem esasları ve işlem görece vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin asgari unsurlarına ilişkin şartları göstermektedir.

2.2.8.İşlem Yöntemi

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasında alım ve satımlarda fiyat ve zaman önceliği kuralı geçerlidir. İşlemler yapılırken çoklu fiyat uygulaması vardır. Fiyat ve zaman önceliğine göre karşılaştırılan alım satım emirleri bu şekilde alınır ve satılır. Borsada özellikle emirlerin ilgililerce Borsa Yönetim Kurulunca belirlenen ekranda izlenilmesi gerekmektedir. Emirlerde yöntem üyeler alış ve satış emirlerini iletirler, başka üyelerce verilen alım ve satım emirlerinin hepsini alabileceği gibi belli bir kısmını alma hakkı da vardır. Emirler üye tarafından değiştirilebilir veya fiyat ve zaman önceliğine bakılarak

kendi emri üye tarafından satın alınabilir. İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasında işlem görecektir sözleşmelerin asgari sahip olması gereken unsurlar Borsa Yönetim Kurulunca belirlenmiştir. Bu belirlenen unsurlara SPK'nın uygun görüşü vermesi gerekmektedir. Borsa Yönetim Kurulunca belirlenen unsurlar İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası Yönetmeliğinde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

2.2.9.Seans

Seans, İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasında borsa yetkilisinin verdiği işaretlerle başlayıp biten işlem yapılan süredir. Seansta açılış fiyatı olarak ilk işlem fiyatı kabul edilir. İşlemlerin gerçekleştiği seansta kapanışta tüm işlemlerin ağırlıklı ortalama fiyatları alınarak uzlaşma fiyatı elde edilir. Borsa kaydında bulunması gereken borsada alım satımı gerçekleştiren sözleşmelerin fiyat ve miktarlarıdır. Seans bitimi önemlidir. Seans bitiminde alınan uzun ve kısa pozisyonların alıcı ve satıcıların miktar ve tutarları bordrolara geçirilmek zorundadır. Bordro imzalandıktan sonra işlem bilgileri Takas Merkezine bildirilir. Takas Merkezi tarafından bu bilgiler dikkate alınarak teminat güncelleştirilmesi yapılır. Seans bitiminde açılış, en düşük, en yüksek, uzlaşma fiyatı ve teşekkül etmeyen fiyatlar Borsa bülteninde ilan edilmek zorundadır.

2.2.10.Para Birimi

Alım ve Satımlarda kullanılan para birimi olarak alıcı ve satıcıların talebi önemlidir. Bu talebe göre Türk Lirası veya Borsa Yönetim Kurulu tarafından belirlenen döviz cinsleri olabilir.

2.2.11.Alım Satımın Geçici Olarak Durdurulması

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası Yönetmeliğinde Borsa Başkanının hangi hallerde alım ve satımı geçici olarak durdurabileceği ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bunlar; olağan dışı fiyat ve miktarda alım satım emri ve seansın sağlıklı yürütülememesi gibi durumlarda Borsa Başkanı 3 gün süre ile alım satım işlemlerini durdurabilirken, Borsa Yönetim Kurulu 7 gün süre ile işlemleri durdurma hakkına sahiptir.

2.2.12.Teşekkül Eden Fiyatların ve Gerçekleşen İşlemlerin İptali

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasında işlemlerin iptalini sağlayan durumlar olarak sayılabilecekler şunlardır. Fiyat teşekkülünde ve alım satımlarda maddi hata yapılması, alıcı ve satıcıların anlaşıp yapay fiyat oluşturmaları ve bir üyenin piyasa değerini yansıtmayan yapay fiyat uygulamadır. Borsada bir veya birçok üyenin bu şartları ileri sürerek başvuru yapması sonucunda Borsa Başkanı tarafından gerçekleşen işlemler iptal edilebilir. Yaptıkları eylemlerle iptal işlemine neden olan üyelere disiplin soruşturması yapılır ve kusur tespit edilmesi durumunda zarar bu üyelere tazmin edilir.

2.2.13.Kurtaj

Kurtaj; borsada gerçekleştirilen işlemler karşılığında piyasa üyelerinin müşterilerinden aldıkları komisyondur. Komisyon miktarını Borsa Yönetim Kurulunun önerisi ile SPK onayı belirler.

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliğinde beşinci bölüm takas merkezi ve üyeliğine ilişkin şartları göstermektedir.

2.2.14.Takas Merkezi

Borsa işlemlerinde takasın önemi büyüktür. İşlemlerde takas yapılması Takas Merkezi aracılığıyla olmaktadır. Borsa içerisinde Takas Merkezi oluşturulabilirken, bir banka veya özel takas kuruluşu da Takas Merkezi görevini üstlenebilir. SPK'nın vereceği kararla Takas Merkezi belirlenir.

2.2.15.Takas Üyeliği

Takas üyeleri olarak piyasa üyeleri kabul edilir. Kimlerin takas üyesi olabileceğinin kararını veren kurum Borsa Yönetim Kuruludur. Üyeliğine karar verilen piyasa üyeleri SPK'nın onayı ile Takas üyesi olurlar. Borsada işlem yapmak için takas üyesi olma şartı vardır. Takas üyesi olmayan piyasa üyesi takas üyesi olan bir piyasa üyesi ile anlaşarak borsada işlem yapabilirler. Bu durumda sorumluluk takas üyesi piyasa üyesine aittir.

2.2.16.Takas Üyeliğinin Sona Ermesi

Takas üyesi Takas Merkezine olan borçlarını öder, piyasa ve takas üyelerine olan tüm yükümlülüklerini yerine getirirse Borsa Yönetim Kurulunun onay vermesi ile takas üyeliğinden ayrılabilir. Bir piyasa üyesinin Borsa Yönetim Kurulunca takas üyeliğinin sona ermesini gerektiren şartlar İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası Yönetmeliğinde ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu şekilde takas üyeliğine son verilen piyasa üyesi SPK'ya itirazda bulunabilir.

2.2.17.Takas Merkezinin Mali Sorumluluk Sınırları

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası işleyişinde önemli yere sahip olan Takas Merkezi yapılan takas işlemlerinde satıcıya karşı alıcı, alıcıya karşı satıcı konumunu üstlenerek

sorumluluk alır. Takas Merkezi sorumluluğu yalnızca takas üyelerine karşıdır. Diğer işlemlerden sorumlu tutulamazlar.

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliğinde altıncı bölüm takas işlemlerine ilişkin şartları göstermektedir.

2.2.18. Başlangıç ve Sürdürme Teminatları

Borsada takas işlemlerinde alınacak teminatlara ilişkin olarak ortaya çıkan başlangıç ve sürdürme teminatlarıdır. Borsa Yönetim Kurulunca belirlenen ve SPK'ca onaylanan teminatlar takas işlemlerinde kullanılmak üzere yürürlüğe girer. Başlangıç için alınan teminat olarak belirlenen başlangıç teminatının yanında alınan pozisyonlarda ortaya çıkan bir değer kaybında asgari düzeyde olması gereken sürdürme teminatı da vardır.

2.2.19. Teminatların Güncelleştirilmesi

Teminatların güncelleştirilmesi piyasa üyelerinin gün sonu durumlarına göre yapılır. Güncelleştirmenin nasıl hesaplanacağı İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliğinde ayrıntılı olarak verilmiştir.

2.2.20. Piyasa Üyelerinin İşlemlerden Doğan Yükümlülüklerini Yerine Getirememesi ve Teminatların Kullanılması

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasında takas üyesi olan piyasa üyelerinin ve takas üyesi olmayan piyasa üyelerinin işlemlerden doğan yükümlülüğü yerine getirmemesi sonucu oluşacak durumlar açıkça belirtilmiştir. Takas üyesi için işlem durdurma ve teminatların nakde çevrilerek pozisyonunun kapatılması olurken, takas

üyesi olamayan piyasa üyesi için ise işlem durdurma ve sözleşmesi olduğu takas üyesi tarafından pozisyonunun kapatılmasıdır.

2.2.21.Müşterinin İşlemlerden Doğan Yükümlülüklerini Yerine Getirememesi

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasında müşteri işlemlerden doğan yükümlüğünü yerine getirmezse piyasa üyesi müşterinin pozisyonunu kapatabilir.

2.2.22.Teslim Şekli

İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasında teslim şekli olarak fiziki teslim vardır. Son işlem gününde pozisyonunu tasfiye etmeyenler sözleşmede belirtilen altını ya da dövizini teslim almak veya teslim etmek zorundadırlar. Borsa yönetim Kurulu nakdi uzlaşmaya karar verirse fiziki teslim şartları ortadan kalkar ve fiziki teslim yapılmaz. Nakdi uzlaşma fiyatı son işlem seansına ait fiyattır.

2.2.23.Vadeli İşlem Sözleşmelerinde Teslimat

Üye bazında son işlem günü sonunda açık pozisyon durumu gösteren rapor hazırlayan Takas Merkezi kısa pozisyon durumunda olanları teslimat konusunda uyarmak durumundadır. Kısa pozisyon durumunda olanların teslimatla ilgili yapacaklarını takas üyesi aracılığıyla Takas Merkezine bildirmeleri zorunludur.

Uzun pozisyon durumunda olanlardaki durum teslimat tarihinde en eski tarihte açılmış olanların teslimat bildiriminde bulunmaları gerekmektedir. Teslimat bildirimi takas üyesi aracılığıyla Takas Merkezine bildirmeleri zorunludur. Uzun pozisyonda önemli olan teslimatın kabul edilmek zorunda olunmasıdır. Başka birine transfer etmesi yasaktır. İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon

Piyasası yönetmeliğinde teslimatın nasıl yapılacağı ayrıntılı olarak verilmiştir.

2.2.24.Opsiyon Sözleşmelerinde Teslimat

Opsiyon sözleşmelerinde ise durum farklıdır. Altın ve dövize dayalı opsiyon sözleşmelerinin nasıl teslim edileceği konusunda Borsa Yönetim Kurulunca ihdası sırasında iki şekilde yapması gerekir. Uzun pozisyon sahibinin opsiyon sözleşmesinin işlem görme süreci içinde talebini Takas Merkezine göndermesi gerekmektedir. İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliğinde opsiyon sözleşmelerinde teslimatın nasıl yapılacağı ayrıntılı olarak verilmiştir.

2.2.25.Vadesi Gelen Takas Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmemesi

Teslimatın takas süresinde yapılmaması durumunda uygulanacak yöntem takas süre bitimini takip eden ilk işgününde eksper tarafından teslimat yapmayan üye adına alım satım yapılır. Alım satım sürecinde fiyatlara bakılır. Yapılmayan alım satımda eskisine göre olumlu fiyat çıkarsa sorun yoktur. Yapılmayan alım satımda eskisine göre olumsuz fiyat çıkarsa üye farkı Takas Merkezine öder. Alım satımın mümkün olmaması ve üyelikle ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda Borsa üye teminatından bunu karşılar

2.2.26.Borsa Ücretlerinin Ödenmesi

Borsa alacağı komisyonun belirlenmesinde Yönetim Kurulu yetkilidir. Yönetim Kurulunca belirlenen komisyonlar SPK onayı ile işleme konulur. Kurtaj tarifesine göre belirlenen komisyonlar Borsa Yönetimi tarafından üyenin Taka Merkezindeki hesabına borç olarak yazılır.

2.2.27.Takas Merkezi Ücretleri

Borsa Yönetim Kurulu'nca belirlenir ve SPK' onayı ile takas işlemlerinde uygulanacak ücret tarifesi belirlenir. İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası yönetmeliğinin yürütülmesini İstanbul Altın Borsası başkanı yapar.

2.3.İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası kurulma amacını kıymetli madenlere ilişkin ödünç işlemlerinin gerçekleştirilmesi ve kıymetli maden ödünç sertifikalarının alım satımının nasıl yapılacağını belirlenmesi olarak belirtebiliriz.

2.3.1.Piyasa Üyeliği

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasına üye olabilecekler şu şekilde belirtilmiştir. Borsaya üye bankalar, kıymetli maden aracı kurumları, yetkili kuruluşlar ve özel finans kurumlarıdır. Ayrıca yurt dışında yaşayan kişi ve kurumların üyeliğine Borsa yönetim Kurulu karar vermektedir.

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde ikinci bölüm Kıymetli Maden Ödünç İşlemlerine ilişkin şartları göstermektedir.

2.3.2.Piyasa İşlemleri

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında ödünç işlemlerinin yanında piyasaca çıkarılan sertifikaların alım satımında yapılmaktadır.

2.3.3.Ödünç İşlemleri

Kıymetli maden arz edenlerle talep edenlerin belirlediği faiz oranı, vade ve ödünç miktarı konusunda gerçekleşen işlemlerden oluşmaktadır. Kıymetli maden miktarı ödünç işlemlerinde esas alınması gerekir. Kıymetli maden ödemeleri yine madenle olabileceği gibi anlaşma yapılmışsa nakit de olabilmektedir. Ödünç veren taraf ödünç işleme konu olan miktarı borsaya teslim etmek zorundadır.

2.3.4.Emirlerin Piyasaya İletilmesi

Borsa eksperlerince yazılı hale getirilmesi zorunlu olan emirler piyasa üyeleri veya üye temsilcileri tarafından telefonla iletilir. İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde belirtilen taşıyan emirler borsa eksperlerince bilgisayar sistemine işlenir. İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde Ödünç emirlerinde bulunması gerekli unsurlar ayrıntılı biçimde verilmiştir. İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde emirler bölünebilir emir ve blok emir biçiminde gösterilmiştir. Emir geçerlilik süresi olarak Borsa Yönetim Kurulunun belirlediği süreler çerçevesinde üyeler tarafından serbestçe belirlenme durumu vardır. Süre belirtilmeyen emirlerde süre ilk seans olarak kabul edilir. Gerçekleşmeyen emirlerle ilgili üyenin değiştirme ve iptal etme hakkı vardır. Süre sonuna kadar karşılanmayan ve iptal edilmeyen emirleri sistem iptal etmektedir.

2.3.5.Ödünç İşlemlerinin Gerçekleşmesi

Bilgisayar sistemine girilmiş emirler vadelerine göre fiyat ve zaman önceliği gözetilerek ödünç işlemleri gerçekleştirilir. Ödünç işlemleri gerçekleştirilirken en iyi emirler piyasada yer alır. Emrin en iyi olma durumu ödünç alma ve ödünç verme durumuna göre değişir. Ödünç

alma emirlerinde en düşük fiyat göz önüne alınırken, ödünç verme emirlerinde ise en yüksek fiyat göz önüne alınmaktadır. Seri numarası verilerek sisteme girilen işlemlerin takibi de seri numaralarıyla yapılır.

2.3.6.İşlemlerin Çok Fiyat Yöntemine Göre Yürütülmesi

Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası verilen emirlerde fiyat ve zaman önceliği kuralı geçerlidir. İşlemler yapılırken çoklu fiyat uygulaması vardır. Fiyat ve zaman önceliğine göre karşılaştırılan emirler bu şekilde gerçekleştirilir.

2.3.7.Piyasa ‘da Gerçekleşen İşlemlerin İlanı

Piyasada seans bitiminde ilan zorunludur. İlanda her vadede oluşan fiyatlar, faiz oranları ve bu oranlarda gerçekleşen işlem miktarı yer alır

2.3.8.Günlük Bordrolar

Her vadede oluşan fiyatlar, faiz oranları ve bu oranlarda gerçekleşen işlem miktarları seri numaraları belli olan bordrolara dökülerek imzalanıp işlem yapan üyelere bildirilmek zorundadır. İşlemlerin kesinleşmesini izleyen süreç ise işlemlerin Takas Merkezine iletilmesidir.

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde üçüncü bölüm Takas Sistemine ilişkin şartları göstermektedir.

2.3.9.Teminat

Borsa Yönetim Kurulu vade sonunda yapılacak teslimata kadar belli oran ve tutarda teminat belirler. Teminatın kabul edilmesi için SPK tarafından onaylanması gerekmektedir. Teminatlar; nakit, borsada işlem gören kıymetli madenler, her türlü devlet tahvilleri ve hazine bonoları ve Yönetim Kurulu'nca cinsleri belirlenen efektif ve dövizler olarak

belirlenmiştir. Üyelerden alınan teminatların belirlenmesinde fiyat değişimleri göz önüne alınarak günlük değerlendirilir.

2.3.10.Takas Merkezi ve Takas İşlemleri

Borsada el değiştirmelerin yapıldığı takas işlemleri Borsa Takas Merkezi veya borsaca belirlenen takas bankası tarafından yapılır. Vade sonunda teslimatın yapılması gerekmektedir. Ödünç alan tarafın yükümlülüklerin kıymetli maden cinsinden olması halinde Borsa Takas Merkezi'ne ödünç alınan kıymetli madenin oluşan değerini teslim ederler. Ödünç alan tarafın yükümlülüklerin nakit cinsinden olması kıymetli madenin bedeli takas bankasındaki Borsa takas hesabına yatırılır.

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde dördüncü bölüm Sertifikalara ilişkin şartları göstermektedir.

2.3.11.Sertifikalar ve Sertifika İşlemleri

Ödünç alacaklarını temsil etmek için gerçekleşen ödünç işlemleri karşılığında çıkarılan sertifikalar ödünç veren tarafın talebi halinde teslim edilmek zorundadır. İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde sertifikalara ilişkin asgari unsurlar ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu sertifikaların işlem esaslarını Yönetim Kurulu belirler.

2.3.12.Sertifika Alım Satım Emirleri

Ödünç alma ve verme işlem emirlerindeki esaslara tabi olarak sertifika alım satım emirleri çıkarılır. Yönetim Kurulu tarafından belirlenen şartları taşıyan emirlerde bulunması gerekli unsurlar İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde ayrıntılı verilmiştir.

2.3.13.Sertifikaların Alım Satımı

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında sertifikaların alım satımı mümkündür. Sertifikanın vadesinden önce sertifikayı elinde bulunduran satabilir. Bu satım işlemi ile alan taraf sertifikanın temsil ettiği alacak hakkını da almış olur. Yönetim Kurulu tarafından belirlenen para cinsleri sertifika alım satımlarında kullanılır.

2.3.14.İşlem Yöntemi

Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası verilen emirlerde fiyat ve zaman önceliği kuralı geçerlidir. İşlemler yapılırken çoklu fiyat uygulaması vardır. Fiyat ve zaman önceliğine göre sertifika alım satımı gerçekleştirilir. Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası işlemlerindeki esaslara göre teminat oranları belirlenmiştir.

2.3.15.Sertifikaların Takası

Takas işlemlerinde valör azami süresi beş iş günü olarak belirlenmiştir. Bu sürenin kısaltımında Yönetim Kurulu yetkilidir. Borsada takas işlemleri Borsa Takas Merkezi veya Borsanın belirlediği takas bankası tarafından gerçekleştirilmek zorundadır.

2.3.16.Sertifikaların Teslimatı

Vade sonunda yapılan kıymetli madenin teslimi sertifikaları elinden bulunduranlara yapılır. Kıymetli maden miktarını veya değerini vade sonunda Borsa Takas Merkezi'ne veya Borsa'nın belirlediği takas bankasına ödünç alan taraf teslim etmesi gerekir.

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde beşinci bölüm çeşitli ve son hükümlere ilişkin şartları göstermektedir.

2.3.17.İşlem Birimi

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında gerçekleşen ödünç işlemlerinde kullanılan birim kilogramdır.

2.3.18.Para Birimleri

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında kullanılan para birimleri Türk Lirası ve Borsa Yönetim Kurulu tarafından belirlenen yabancı para cinsleridir.

2.3.19.İşlem Limitleri

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında Borsa Yönetim Kurulu her üyenin teminat durumuna göre limit beliler bu limitler kadar işlem yapmak serbesttir. Bir emirde ödünç alma verme veya sertifika alım satım emri en az 5 kg olmalıdır. Daha fazla emirlerde artışlar 1 kg olarak belirlenmiştir.

2.3.20.İşlem Vadeleri

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında Borsa Yönetim Kurulu işlem vadelerini belirler.

2.3.21.Nakit Uzlaşma

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında Borsa Yönetim Kurulu nakit uzlaşmadaki fiyat yöntemini belirler.

2.3.22.Kıymetli Madenin Saflık Derecesi

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında Borsa Yönetim Kurulu teslimatta geçerli olacak kıymetli madenlerin saflık derecelerini belirler.

2.3.23.Küsurat Ödemeler

İşlemin yapıldığı para birimi üzerinden 1 kg altında bulunan kıymetli maden küsurat ödemeleri yapılır.

2.3.24.Üye Temsilcileri

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında gerekli şartları taşıyan üye temsilcileri piyasa üyeleri tarafından borsaya bildirilir. Gerekirse Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası içerisinde Borsa Yönetim Kurulu üye temsilcilerinin sınavla belirlenmesini isteyebilir.

2.3.25.Gerçekleşen İşlemlerin İptali

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde gerçekleşen işlemlerin iptali ile ilgili hükümler verilmiştir. Burada farklı olan eğer eksper hatası ile gerçekleşen işlem var ise bunun iptali için Borsa Başkanlığının onayı ve üyelere yazılı bildirim zorunludur. Üye hatasında gerekçe kabul edilirse Borsa Başkanlığı'nın onayıyla, bilgisayar sisteminden kaynaklanmışsa Borsa Başkanlığı bir veya daha fazla üyenin başvurusu ile re'sen iptal edilir.

2.3.26.Seans

İşlemlerin gerçekleşeceği saatler İstanbul Altın Borsası Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

2.3.27.Borsa Payı

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında gerçekleşen işlemlerden borsa payı alınır. Borsa payının oran ve miktarını belirlemeye yetkili Borsa Yönetim Kurulu kararıdır. Borsa payı arttırılması veya azaltılması düşünülürse Yönetim Kurulu tarafından teklif edilerek SPK'nın onayıyla 10 katına kadar arttırma veya azaltma oranı belirlenebilir.

2.3.28.Temerrüt

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında taahhüdünü yerine getirmeyen üye temerrüde düşmüş sayılır. Altın

Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası Yönetmeliğinde temerrüdün nasıl yerine getirileceği açıkça belirlenmiştir.

2.3.29.Üyelikten Ayrılma

İstanbul Altın Borsası Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında yazılı olarak bildirim yapılarak üyelikten ayrılmak mümkündür. Madde 43-Piyasa üyeliğinden ayrılmak isteyen üye durumu yazılı olarak Borsa'ya bildirmek zorundadır. Yönetim Kurulu üyelik teminatının geri verilme zamanı ve şartlarına ilişkin hususları belirlemiştir. Üyelik teminatının geri verilmesinde kural üyenin Borsa'ya karşı her türlü yükümlülüğünü yerine getirmiş olmasıdır.

2.4.Kıymetli Maden Standartları Ve Rafinerileri

Altın borsasının en önemli sorunlarından birisi Borsada işlem görececek kıymetli madenlerin hangi standartlarda olacağı ve Borsada hangi kıymetli maden rafinerilerinin işlem göreceğinin belirlenmesidir. Borsada işlem görececek kıymetli madenlere ilişkin Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri hakkındaki tebliğde ayrıntılı olarak verilmiştir. Borsada işlenmemiş kıymetli madenlerin kabul edilme şartları olarak; birincisi uluslararası piyasalarda kabul edilmiş rafineriler olmalı ve ikinci olarak Türkiye’de kurulu olan rafinerilerin ayar damgalarını taşıyan kıymetli madenler olmalıdır. Kıymetli madenlerin Borsada işlem görme şekillerinden olan külçe ve bar üzerinde hangi rafineriden çıktıysa o rafinerinin amblemi ya da damgası, külçe seri numarası, ağırlık ve saflık ayarının bulunması zorunluluk olarak kabul edilmiştir. Borsada işlem görececek altınların borsa tarafından yayımlanan rafineriler listesinde isimleri olması şarttır.

Borsa işlem görececek standart işlenmemiş kıymetli madenlerin ağırlıklarını ve yüzeysel özelliklerini belirlemeye yetkilidir. İşlem görececek standart işlenmemiş kıymetli madenlere ilişkin saflık ayarları şu

şekildedir. Altın için en az 995/1000, Gümüş için en az 99.9/100, Platin için en az 99.95/100 ve Paladyum için en az 99.95/100 olması gereklidir. Borsa bir anlamda yurt içinde üretilen dore bar ve granül standart dışı işlenmemiş kıymetli madenlerin alım satımında uyulması gerekli kuralları belirler. Borsa Takas Merkezi de kabul ve teslim ilişkine ilişkin kuralları belirler. İthal edilen külçelerde durum şu şekildedir. Türkiye'deki rafineriler ithal edilen altınları 3 iş günü içinde borsaya teslimini yapmak zorundadır. Borsaya teslim edilen altınların ayar raporundan borsa üyeleri sorumludur. Uluslararası rafineriler Borsada işlem görecektir külçe ve granülleri yönünden Londra Külçe Piyasası Birliği ve Londra Platin ve Paladyum Piyasasının yayımladığı listeler göz önüne alınarak Borsaca belirlenip ilan edilmelidir. Londra Külçe Piyasası Birliği, Londra Platin ve Paladyum Piyasasının yayımladığı listelerde yer almayan rafinerilerin kabulü, Dubai Multi Commodity Centre, Indian Bullion Market Association ve benzeri kuruluşların yayımladığı listeler göz önüne alınarak yapılabilir. Türkiye'de Kurulu bir rafinerinin Borsada işlem görebilmesi için aranan şartlar tebliğde aranan şartlar Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri hakkındaki tebliğde ayrıntılı olarak verilmiştir. Altın ve altın dışındaki madenler Türkiye'de Kurulu rafinaj işlemine tabi tutulmuş ise bu işlemi takiben 7 iş günü içinde borsa takas merkezine teslim edilmesi gerekmektedir. Bu teslimden sonra Borsada alım satımı gerçekleşir.

Altın piyasasında da değişik saflıktaki altınların uluslararası standartlara getirilmesinin önemi çok büyüktür. Altın Türkiye ekonomisinde önemli tasarruf araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde de altın rafinerisinin kurulması ile uluslararası altın piyasalarında etkinliğimiz daha da artacaktır. Halkın elinde bulunduğu tahmin edilen 5000-6000 ton değişik standartlardaki altının saflaştırılması katma değer açısından ülkemiz ekonomisine büyük katkı

sağlayacaktır. Bir anlamda yastık altındaki altınların ekonomiye çekilmesinde de rafinerinin etkisi büyük olacaktır. Altın arzı içinde çok etkili olan hurda altın arzı olarak da bilinen halkın elindeki altınları fiyat artışlarında veya ihtiyaç halinde kuyumculara satmasıdır. Bu satın alınan altınların eritilip tekrardan mücevher olarak piyasaya sürülmesi sonucunda ekonomiye kazandırılmasıdır. Mücevher olarak piyasaya sürülmeyen kısmı ise rafineriler aracılığıyla standart hale getirilerek borsa içinde işlem görmesi sağlanmaktadır. 1990 yıllarda altın rafinerilerinin olmaması nedeniyle hurda altınların saflaştırılması yapılsa bile tam olarak saflaştırılmadıkları bilinmektedir. Saflaştırmanın dünya standartlarında olması için rafinerilerin gerekliliği ortadadır. Türkiye’de altın rafinerisi kurma çalışmalarının ilk başlangıcı 1996 yılına dayanmaktadır. Dünya standartlarında üretim yapabilmeleri için altın rafinerilerinin çeşitli kurum ve kuruluşlara üye olmaları gerekmektedir. Ülkemizde faaliyette bulunacak altın rafinerilerinin ilk olarak Borsa İstanbul tarafından yetkilendirilmesi şartı bulunmaktadır.

Altın rafinerilerinin saflaştırma çalışmalarına konu olan altınları şu şekilde sıralamak mümkün olacaktır. Madenlerde bulunan altınlara dore altınlar denilmektedir. Dore altın şu şekilde açıklanabilir. Altın madenlerinden elde edilen altının saflık derecesi çok azdır. Genelde çıkarılan maden içerisinde çoğunluğu altın olan(%90) ve bunun yanında içeriğinde gümüş, bakır, çinko gibi birkaç elementi barındıran altınlara dore altınlar denilmektedir. Altın rafinerileri altın madenlerinden elde edilen dore altınları, yurt içinde kuyumcular veya vatandaşlar tarafından getirilen hurda altınları, yurt dışından elen hurda altınları ve yurt dışından rafine edilmek üzere gönderilen altınları saflaştırmak için kurulmuşlardır. Borsa İstanbul bünyesinde bir altının satılabilmesi için dore altın olmaktan çıkılarak 995/1000 saflıkta altın olarak işlemem tabi tutulması gerekmektedir. Altın külçe eğer yurt içinde üretilmiş ise yurt dışına

satılması yasaklamıştır. Saf altın haline getirilen külçelerin Borsa İstanbul bünyesinde satışa sunulması gerekmektedir.

Türkiye’de iki tanesi LBMA’ye akredite iki (İstanbul Altın Rafinerisi ve Nadir Metal Rafineri), Borsa İstanbul’a akredite iki tane (Onsa Rafineri ve Ahlatıcı Metal Rafineri) olmak üzere dört adet altın rafinerisi vardır. Türkiye’de faaliyette bulunan altın rafinerilerinden ilki İstanbul Altın rafinerisi 1996 yılında ortakları arasında İstanbul Altın Borsası, Hazine Müsteşarlığı, Vakıf Yatırım ve Şekerbank olarak kurulmuştur. Amacı Avrupa ve Asya arasındaki altın merkezi olmaktır. Rafineri faaliyetine 2002 yılına kadar böyle devam etmiştir. 2002 yılında rafinerinin ortakları arasına Halaç Kuyumculuk Limited Şirketi katılmıştır. Bu şirket hisselerin 99 sahip olmuştur. Rafineri olma konusunda büyük başarı sağlayan İstanbul Altın rafinerisi Türkiye ekonomisinde ilk olarak gram altın üretimini gerçekleştiren firma olarak karşımıza çıkmaktadır. 1996 yılında rafineri olma çalışmalarına başlayan Nadir Rafineri 1999 yılında alman ortaklığı ile Nadir – Allgemina şirketi kurulmuştur. 2001 yılı içerisinde şirketin tamamı satın alınmış ve Nadir Metal Rafineri San.Tic.Ltd.Şti. rafineri hayatına başlamıştır. 2006 yılında Nadir Metal Rafineri A.Ş. şekline dönüşen şirket 2008 yılında Borsa İstanbul’a üye olarak kayıtlı rafineriler arasındaki yerini almıştır. Dünyanın sayılı rafineleri arasında yer alan Ahlatıcı Metal Rafineri, 2011 yılında Anadolu'nun en eski yerleşim bölgelerinden biri olan Çorum'da Ahmet Ahlatıcı tarafından kuruldu. Altınbaş Holding iştiraki olan ONSA Rafineri'nin temeli 2005 atılmıştır. Tam anlamıyla kuruluşu 2006 yılında gerçekleşmiştir. Tesiste, kuyumculuk üretim sürecinde ortaya çıkan değerli metalleri içeren hurdalar, atıklar ve çeşitli ayardaki külçeler kral suyu ve/veya çeyrekleme yöntemiyle saflaştırılmakta, %99,95 - 99,99 safiyette altın ve gümüş elde edilmektedir. Üretilen saf altın 995 milyem

astar ve 1kg külçe halinde müşterilere sunulmakla birlikte 995 ve 916 milyem gram altın üretimi de yapılmaktadır.

2.5.Altın Bankacılığı

Altın Bankacılığının ilk adımlarını oluşturan İstanbul Altın Borsası ile altının tasarruf aracı olmasındaki önemi bir kat daha artmıştır. Altına dayalı işlemlerin bankalar tarafından çeşitlendirilmesi ile Altın Bankacılığının Türkiye ekonomisindeki yeri daha da önemli hale gelmiştir. İlk dönemlerde kuyumculuk sektörünün beklentileri doğrultusunda kurulması düşünülen Altın Bankası fikri çeşitli nedenlerle hayata geçirilememiştir. Altın bankacılığı bu süreçten sonra bankaların altına dayalı işlemler yapabilmesi yönünde çıkarılan yönetmeliklerle ortaya çıkan bir sistem olmuştur. Bankacılığın geliştirilmesindeki önemli etken atıl konumda insanların elinde tuttıkları altının yastık altından çıkartılıp Türkiye ekonomisine kazandırılması yatmaktadır. Altın Bankacılığı yönünde ilk adımları atan Hisarbank ve Toprakbank sistemin kurulması yönünde başarı elde edememişlerdir. Daha sonraları bankacılık sisteminin gelişmesi ile altın bankacılığında ilerlemeler olmuştur. Bankaların yaptıkları altına dayalı işlemleri incelemeden önce bu işlemlerin yasal dayanaklarına bakmak gerekir

Altın bankacılığının Türkiye’de gelişimini sağlama amaçlı ve aynı zamanda yasak dayanak oluşturmak için birçok yönetmelik ve tebliğ yayınlanmıştır. Burada yönetmeliklerin içeriğine ilişkin kısa bilgiler verilecektir. Altına dayalı işlemlerin Türkiye’de ilk olarak başlamasını sağlayan ve altın bankacılığının ilk adımları sayılan yönetmelikler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır. İlk olarak 1989 yılında çıkarılan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar. 1993 yılında çıkarılan Kıymetli Madenler Borsalarının Kuruluş Ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik. 2006 yılında Bankaların Kıymetli Maden

Alım Satımına Ve Alacaklarından Dolayı Edindikleri Emtia Ve Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. 2016 yılında Bankaların Kıymetli Maden Alım Satımına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik olarak sayabiliriz. Bu yönetmeliklerin ilki olan **Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar** 07.08.1989 tarihinde çıkartılmıştır. Türk parasının kıymetini korumak amacıyla, Türk parasının yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesine, döviz ve dövizli temsil eden belgelere (menkul değerler ve diğer sermaye piyasası araçları dahil) ilişkin tüm işlemler ile dövizlerin tasarruf ve idaresine, Türk parası ve Türk parasını temsil eden belgelerin (menkul değerler ve diğer sermaye piyasası araçları dahil) ithal ve ihracına, kıymetli maden, taş ve eşyalara ilişkin işlemlere, ihracata, ithalata, özelliği olan ihracat ve ithalata, görünmeyen işlemlere, sermaye hareketlerine ilişkin kambiyo işlemlerine ait düzenleyici, sınırlayıcı esaslar bu Karar ile tayin ve tespit edilmiştir. İkincisi **Kıymetli Madenler Borsalarının Kuruluş Ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik** 03.04.1993 tarihinde çıkarılmıştır. Bu Yönetmeliğin amacı, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 40/A maddesi hükmüne dayanarak; kıymetli madenlerin ve kıymetli madenlerle ilgili sermaye piyasası araçlarının güven ve istikrar içinde, serbest rekabet şartları altında kolayca alınıp satılabilmesini sağlamak ve oluşan fiyatları tespit ve ilan etmekle yetkili Kıymetli Madenler Borsalarını düzenlemektir. Üçüncüsü **Bankaların Kıymetli Maden Alım Satımına Ve Alacaklarından Dolayı Edindikleri Emtia Ve Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik** 01.11.2006 tarihinde çıkarılmıştır. Bu Yönetmeliğin amacı, bankaların kıymetli maden alım satımına ve alacaklarından dolayı edindikleri emtia ve gayrimenkullerin elden çıkarılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bankalar, Kıymetli Madenler Borsalarında işlem gören

ve standartları ve nitelikleri Hazine Müsteşarlığı veya İstanbul Altın Borsası tarafından belirlenen altın, gümüş ve platinin alım ve satımı ile Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarında işlem gören ve standart ve nitelikleri yetkili merciler tarafından belirlenen altın, gümüş ve platini esas alan sözleşmelerin alım ve satımını yapabilirler. Son olarak **Bankaların Kıymetli Maden Alım Satımına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik** 22.06.2016 tarihinde çıkarılmıştır. Bu Yönetmeliğin amacı, bankaların kıymetli maden alım satımına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bankalar, kıymetli maden borsalarında işlem gören veya standartları ve nitelikleri Hazine Müsteşarlığı veya BİAŞ tarafından belirlenen ya da bu standartlara ve niteliklere uygunluğu bakımından, üretildikleri rafineriler itibarıyla kabul edilebilirlikleri BİAŞ tarafından teyit edilen kıymetli madenler ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1/8/1951 tarihli ve 1738 sayılı Kararı ile standartları ve nitelikleri belirlenen Cumhuriyet altın sikkeleri ile Cumhuriyet ziynet altınlarının alım ve satımı ile vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören ve standart ve nitelikleri yetkili merciler tarafından belirlenen kıymetli madenleri esas alan sözleşmelerin alım ve satımını yapabilirler.

Altın Bankacılığı ile ilgili yasal dayanakları inceledikten sonra Türkiye’de altın bankacılığında öne çıkan ürün ve hizmetlerin incelenmesi gerekmektedir. Bu ürün ve hizmetlin sıralaması şu şekilde olabilir. Mevduat olarak Altına dayalı vadeli ve vadesiz mevduatlar, hesap açma yönünden altın cari ve altın katılım hesapları, krediler yönünden altın kredilerini sayabiliriz. Bunun yanında altın fonu, altın forward işlemleri, altın çek, altın havale ve altın emirlerde ürünlerin arasında sayılabilir.

2.5.1.Altına Dayalı Vadeli Ve Vadesiz Hesaplar

2.5.1.1.Vadeli Altın Hesabı

Bankaların yıllardır ürün olarak hizmete sundukları vadeli mevduat işleyişine benzeyen altın vadeli hesabında belirlenen süre için (vade) belli oranda işletilen faiz oranı karşılığında yapılan ödemelerdir. Bu hesabın en güzel yönü mevduat sahibinin hem altın fiyatlarındaki artış oranından gelir elde etmesini sağlamak hem de belirlenen faiz üzerinden gelir elde etmesini sağlamaktır.

2.5.1.2.Vadesiz Altın Hesabı

Bankaların yıllardır ürün olarak hizmete sundukları vadesiz mevduat işleyişinden farklı olarak altın vadesiz hesabında altın alım ve satımı gerçekleştirilmektedir. Yapılan alım ve satımlar için herhangi bir masraf ödenmezken, aynı zamanda bu alımlar gelir vergisi ödemesine de girmemektedir. Bu hesabın bir başka özelliği gerek hesabın açılışında gerek se yapılan işlemler sırasında fiziki altın ile ödeme ve teslimatın yapılmamasıdır.

2.5.2.Altına Dayalı Cari Ve Katılım Hesapları

2.5.2.1.Altın Cari Hesabı

Altın bankacılığında altın cari hesabı birikimlerin altın olarak değerlendirilmesini sağlayan ve vadesiz olarak açılabilen bir hesap türüdür. Birikim yapmak veya güvende altınları saklamak için kullanılan bu hesapta altın alım ve satımının istenildiği anda yapılmasıdır. En az işlem limiti sınırlandırılmışken, depolanan altınların 995/1000 saflıkta muhafaza edileceği hesaptır. Altın alım ve satımı TL ile olabileceği gibi belirlenen yabancı paralar üzerinden de yapılabilmektedir.

2.5.2.2.Altın Katılım Hesabı

Bankacılık sisteminde faizsiz getiri sağlamak amacıyla oluşturulan katılım bankaları tarafından altına faizsiz getiri sağlamak amacı ile gelir elde etme şansı veren hesaplardır. Bankalar bu şekilde altın sahipleri tasarruf yapmanın yanında gelir de elde etmektedirler. Bu hesaplarda bir vade belirlenir ve gram türünde altınlar depo edilir. Bu altınlar altın katılım havuzunda değerlendirilerek altın sahiplerinin kar payı elde etmeleri sağlanır.

2.5.3.Altın Kredileri

Bu krediler bankacılık sektörünün diğer kredilerinden farklı olarak seçici krediler biçiminde belirlenmiştir. Bu kredilerden faydalanmak için kredi talebinde bulunanların altın sektöründe altın işlemesi, altın alım satımı ve altın ihracı yapıyor olması gerekmektedir. İşletmelerin sermayelerini koruma yönünde büyük bir avantaj sağlayan bu krediler gram bazında kullanılır. Kredi kullanımı yönüyle çıkacak olan faiz ve komisyonlarda gram bazında hesaplanır.

2.5.4.Altın Fonu

Bankalara yatırılan tasarrufların değerlendirildiği bir fon olarak bilinmektedir. Yatırılan tasarrufları değerlendirmek altın ve altına dayalı yatırım ürünleri tercih edilir. Tasarruf sahipleri fiziki altın alımı yerine bu fonu tercih ederek güvende bir birikim yapabilmektedirler. Fonda günlük olarak tek fiyat uygulaması vardır ve fonun alım satımında fiyat farkı bulunmamaktadır. Altına dayalı finansal ürünler üzerinden gelir getirmeyi hedefleyen fon bankacılık sektöründe kullanılan fonlara bir yenisini eklemiştir.

2.5.5.Altın Forward İşlemleri

Forward tanım olarak teslimi ileri tarihte gerçekleşecek bir işlemin fiyatının ve miktarının bu günden belirlenerek sözleşme yapılmasıdır. Bankacılık sektöründe banka belli bir vaatte bulunur ve o vaadini süre biçiminde yerine getirmek zorundadır. Forward kurlarda ileri tarihlerde ortaya çıkabilecek düşüş ve yükselişlerden etkilenmemek için önerilen bir döviz alım satım işlemi olarak da kullanılmaktadır. Altın forward ise altın tasarrufu yapanlar için ileri vadeli alım satım sözleşmesidir. Yapılacak işlemin en az tutarı ve vadesi işlemi yapan taraflar arasında belirlenir.

2.5.6.Altın Çek İşlemleri

Çek üzerinde yazılı olan kişiye üzerinde yazılı olan tutarın ödenmesi talimatını veren bankada hesabı bulunan kişinin düzenlemiş olduğu kıymetli evrak olarak açıklanabilir. Altın çek ise fiziki altını temsil eden tutarın üzerine yazıldığı kıymetli evraktır. Altın çek ile karşılığında altın hediye edebilir, altın çek hesabınızda bulunan para çeşitleri ve altınla alınabilir, çek karşılığı hesaba aktarım yapılabilir veya fiziki olarak altın alınabilir.

2.5.7.Altın Havale İşlemleri

Havale banka hesabınızda olan miktarın kendinize ait başka bir hesaba veya başkasına ait başka bir hesaba aktarılmasıdır. Altın havale kavramı ise hesabınızda bulunan altınları kendinize ait başka bir hesaba veya başkasına ait başka bir hesaba gram veya çeyrek altın olarak havale edilmesidir. Havale edilen kişi aynı gün içinde şubeden fiziki olarak havale edilen tutar karşılığı gram veya çeyrek altını alabilir.

2.5.8.Altın Emir İşlemleri

Bankalarda hesabı olan kişi ve kurumların bankaya verdikleri otomatik alım satım işlemine emir denilmektedir. Talimat verilen ürün

döviz olabileceği gibi aynı zamanda kıymetli maden olabilmektedir. Talimatların verilışı tek seferlik ve belli periyotlarda olmalıdır. Talimat verilen tutara talimat verilen altının ulaşması durumunda talimat yerine getirilir. Fakat Talimat verilen tutara talimat verilen altının ulaşmaması durumunda talimat iptal edilir. En az talimat verilme miktarı belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Akman, Murat. (1993). Altın Varlığının Hareketlendirilmesi, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul.
- Alıç, Ali. (1985). Dünyada ve Türkiye’de Altın, Maliye Gümrük Bakanlığı Yayınları.
- “Altın Bankacılığı Gelişmeli”. (1995). Dünya Ekonomi-Politika, Ekim.
- Altın Borsası Yönetmeliği, Resmi Gazete, 13 Şubat, 1994.
- “Altın Rafinerisi Kurulmalı”, (1995). Cumhuriyet Gazetesi, Temmuz.
- Aren, Sadun. (1984). İstihdam Para ve İktisadi Politika, Savaş Yayınları, Ankara.
- Ayanoğlu, Kaan. (1995). “Altın Rafinerisi Fazlası Var”, Dünya Ekonomi-Politika, Ekim.
- Barda, Süleyman. (1954). Altın Meselesi, İstanbul.
- Bekçioğlu, Selim. (1984). “Portföy Kazanma Aracı Olarak Altın”, Yeni İş Dünyası Dergisi, S. 51, Ocak.
- Bergama Ovacık Altın İşletmesi. (1996). TMMOB, Ankara.
- Bulutoğlu, Kenan. (1984). Para ve İnsan, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul.
- Cumhuriyet Gazetesi, (1979), Kasım.
- Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü, (1994). İstanbul.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1994). Yıllık Raporlar.
- Dikmen, Orhan. (1993). Türkiye’deki Altının Ekonomik Sürece Katılması, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul.
- Doğru, Necati. (1995). “Altın Borsası”, Sabah Ekonomi, Temmuz.
- Duyar, Metin, Yüz yüze Görüşme.
- Dünya Gazetesi, (1995). Temmuz.
- “Dünyada ve Türkiye’de Altın”. (1990). Türkiye İş Bankası, İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, İstanbul.

- Ergin, Feridun. (1993). Ekonomi Ansiklopedisi, C1. Paymaş Yayınları, İstanbul.
- Gürer, Ahmet. (1993). Türkiye'deki Altının Ekonomik Sürece Katılması, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul.
- Hoşgör, Raşit. (1993). Türkiye'deki Altının Ekonomik Sürece Katılması, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul.
- İstanbul Altın Borsası Aylık Bülten, (1995). İstanbul.
- Keşçi, A. Güner. (1984). Uluslararası Finansman, Gazi Üniversitesi İİBF Yayınları, Ankara.
- Khoury, Sarkis. (1983). Speculative Markets, The Mac Millian Pres LTD, New York.
- Kumbaracıbaşı, Onur. (1976). Dış Ticaret Teorisi ve Uluslararası Ekonomi, Ankara Üniversitesi, İ.T.İ.A. Yayınları, Ankara.
- “İMKB İçinde Altın Borsası Yürümez”, (1992). Süper Altın Haber, Ekim.
- İstanbul Altın Borsası Notları. (1996). İstanbul.
- Kuyumcular Odası, (1994). İstanbul.
- Olalı, Hasan. (1985). Altın ve Türk Ekonomisi Sempozyumu, Temiz Ocak Kuyumculuk Yayınları, İzmir.
- Öksüz, Suat. (1980). “Altın Piyasası”, İ.T.İ.A. Dergisi, C. 16, s. 2. Haziran.
- Öney, Erden. (1980). Uluslararası Para Sistemi, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, (1986). Mayıs.
- Pere, Nuri. (1968). Osmanlılarda Madeni Paralar, Doğan Kardeş Matbaacılık, İstanbul.
- Sağlam, Hakan. (1993). Dünya Borsalarında Vadeli İşlemler, İstanbul.
- Seyidoğlu, Halil. (1990). Uluslararası İktisat, Güzem Yayınları, İstanbul.

Sönmez, Cahit. (1993). Fiziki Altın Borsası, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul.

“Türk Aile Yapısı”, (1992). Devlet Planlama Teşkilatı.

Türkiye’de Altın Ticareti. (1991). İstanbul.

Türkiye Merkez Bankası

Uluslararası İktisat. (1994). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Ülken, Yüksel. (1985). Altın ve Türk Ekonomisi Sempozyumu, Temiz Ocak Kuyumculuk Yayınları, İzmir.

Üstünel, Besim. (1975). Makro Ekonomi, Doğan Yayınları, Ankara.

Yardımcı, Salih. (1993). Türkiye’de Altın Varlığı, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul.

“Yıllık Raporlar”, (1994). Devlet Planlama Teşkilatı.

<https://www.onsarafineri.com/onsa-rafineri>

<https://www.nadirmetal.com.tr/hizmetler/rafinasyon/>

<http://www.iar.com.tr/Kurumsal/dunden-bugune-iar/5>

<https://altinmadencileri.org.tr/turkiyedeki-altin-rafinerileri/>

<https://www.sabah.com.tr/ekonomi/altin-hesabi-nedir-bankada-altin-hesabi-nasil-acilir-k1-5101739>

<https://www.ahlatci.com.tr/Tarihce.html>

<https://www.akbank.com/tr-tr/urunler/Sayfalar/altin-fonu.aspx>

<https://www.ziraatkatilim.com.tr/ozel-bankacilik/yatirim-urunleri/forward>

<https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/en-cok-altin-rezervine-sahip-ulkeler-belli-oldu-turkiye-bir-sira-yukseldi-6746009>.

<https://kadsis.com/pdfs/iardergi/documents/doc1//pdf/full.pdf>.

<https://kadsis.com/pdfs/iardergi/documents/doc1//pdf/full.pdf>

https://www.borsaistanbul.com/dosyalar/kmtp/veriler/ith_au.pdf

<https://www.dha.com.tr/ekonomi/arastirma-turk-halki-altina-yatirimdan-vazgecmiyor-2074509>.

https://bigpara.hurriyet.com.tr/bigpara-yazarlari/emre-ozguven/tum-dunya-tarafindan-kabul-edilmis-bir-deger-saklama-birimi-altin_ID985499/

<https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/M%C3%9CCEVHERAT%20SEKT%C3%96R%20RAPORU%202020.pdf>

<https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/M%C3%9CCEVHERAT%20SEKT%C3%96R%20RAPORU%202020.pdf>

<https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/M%C3%9CCEVHERAT%20SEKT%C3%96R%20RAPORU%202020.pdf>

EKLER

Resmi Gazete Tarihi: 30.06.1999 Resmi Gazete Sayısı: 23741

İSTANBUL ALTIN BORSASI YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç ve Kapsam

Madde 1- Sermaye Piyasası Kanununun 40/A maddesi hükmüne dayanılarak çıkarılan bu Yönetmeliğin amacı 31/12/1998 tarihli ve 23570 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 11/12/1998 tarihli ve 98/12217 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'da Değişiklik Yapılmasına Dair Karar ve Kıymetli Madenler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik uyarınca kıymetli madenlerin işlem göreceği İstanbul Altın Borsası'nın kuruluş ve çalışma esas ve kurallarını belirlemektir.

Kısaltmalar ve Tanımlar

Madde 2- Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Genel Yönetmelik : 3/4/1993 tarihli ve 21541 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan Kıymetli Madenler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmeliği,
- b) HM : Hazine Müsteşarlığı'nı,
- c) SPK : Sermaye Piyasası Kurulu'nu,
- d) Borsa : İstanbul Altın Borsası'nı,
- e) Borsa Üyeleri : Borsa Üyelik Belgesi Alan Aracı Kuruluşları,
- f) Genel Kurul : İstanbul Altın Borsası Genel Kurulu'nu,
- g) Borsa Başkanlığı : İstanbul Altın Borsası Başkanlığı'nı,

h) Yönetim Kurulu : İstanbul Altın Borsası Yönetim Kurulu'nu,

ı) TCMB : Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nı,

i) Kıymetli Maden : (Değişik: RG-07/07/2012-28346) Hazine Müsteşarlığı tarafından tanımlanan ve standartları belirlenen altın, gümüş, platin ve paladyumu,

j) Kıymetli Madenler Piyasası : (Değişik: RG-07/07/2012-28346) Hazine Müsteşarlığı tarafından tanımlanan ve standartları belirlenen altın, gümüş, platin ve paladyumun işlem göreceği piyasayı,

k) Kıymetli Maden Aracı Kuruluşları : Hazine Müsteşarlığı tarafından kendilerine Borsa'da işlem yapmak üzere faaliyet izni verilen bankalar, özel finans kurumları, yetkili müesseseler ve kıymetli madenler aracı kurumları ile yurt dışında yerleşik kişi ve kuruluşları, ifade eder.

Borsa'nın Görev ve Yetkileri

Madde 3- Borsa'nın başlıca görev ve yetkileri aşağıda gösterilmiştir:

a) Borsa'da HM tarafından tanımlanan ve standartları belirtilen kıymetli madenlerin işlem göreceği kıymetli maden piyasalarını oluşturmak

b) Teşekkül ettirilecek piyasalarla ilgili hukuki düzenlemeleri ve organizasyonu yapmak,

c) Borsa'da yapılan alım, satım işlemlerinin güven ve istikrar içinde serbest rekabet şartları altında kolayca ve düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, bu kuralların dışına çıkan Borsa üyelerine bu Yönetmelikte belirtilen müeyyideleri uygulamak,

d) Borsa'da, olağan dışı menfi gelişmelerin meydana gelmesi halinde, mevzuatın verdiği yetkiler içinde gerekli önlemleri almak,

e) Kıymetli madenlere dayalı ve bunların ödünç verilmesini konu alan sermaye piyasası araçlarının işlem göreceği piyasaları oluşturmak,

f) SPK ve HM tarafından tevdi edilen görevleri yapmak.

Borsa'nın Organları, Komiteleri ve Teşkilatı

Madde 4- İstanbul Altın Borsası, Genel Kurul, Yönetim ve Denetim Kurulu ile Komiteler ve Borsa Başkanı ile Borsa Başkanı'na bağlı Başkanlık teşkilatından oluşur. Borsa Genel Kurulu Borsa üyelerinden meydana gelir ve Borsa'nın üst karar organıdır. Yönetim Kurulu Borsa Başkanı ile Genel Kurul tarafından seçilen 4 üyeden oluşur. Borsa Başkanı, aynı zamanda Yönetim Kurulu Başkanıdır.

Borsa'nın organları ve teşkilatına ilişkin görev, yetki ve kuruluş tanımları ile çalışma esasları, çıkarılacak İstanbul Altın Borsası Teşkilat, Görev ve Çalışma Esasları Yönetmeliği'nde belirtilir.

Borsanın Çalışma Zamanı

Madde 5- Borsa, resmi çalışma günlerinde faaliyette bulunur. Borsa'nın işlem günleri ve işlem saatleri Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

Borsa Personeli

Madde 6- Borsa işleri, Borsa personeli eli ile yürütülür.

(Değişik: RG-19/08/2011-28030) Borsa personelinin nitelikleri, sayıları, işe alınmaları, özlük hakları ve disiplin konularına ilişkin esaslar, Borsa Genel Kurulu'nca çıkarılacak yönergeyle düzenlenir.

Kamu haklarından yasaklı ve yüz kızartıcı bir fiilden dolayı hükümlü bulunanlar, iflas etmiş olanlar, 35 sayılı Ödeme Güçlüğü İçinde Bulunan Bankerlerin İşlemleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye göre kendisi veya ortak veya yöneticisi olduğu kuruluşlar hakkında tasfiye kararı verilmiş olanlar, Borsa bankerliği belgesi veya Borsa Üyelik Belgesi iptal edilmiş kuruluşların bu iptalde sorumluluğu bulunan yöneticileri Borsa'da görevlendirilemezler.

Borsa personeli, özel bir kanuna dayanmadıkça resmi veya özel hiçbir görev alamaz, ticaretle uğraşamaz, Borsa'da kıymetli maden alım-

satımı amacı ile dolaylı da olsa emir veremez. Borsa personelinin, hayır dernekleri ile amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş vakıflardaki görevleri bu hükmün dışındadır.

Görevlilerin Ücretleri

Madde 7- (Değişik: RG-19/08/2011-28030) Borsa organlarında Yönetim Kurulu Başkan ve Üyesi, Denetçi, Komite Başkan ve Üyesi sıfatlarıyla görev alanlara, Borsa personeline ve Borsa işlerinde çalışan diğer kişilere, huzur hakkı, gider karşılığı, ücret adları altında yapılacak ödemeler, Borsa yönergelerinde tespit edilen usul ve esaslara göre belirlenir.

Borsa Malvarlığından Sorumluluk

Madde 8- Borsanın para, evrak ve her çeşit malları, Devlet malı hükmündedir. Bunlara karşı suç işleyen, görevini kötüye kullanan veya ihmal eden Borsa Başkanı ve Yönetim Kurulu üyeleri ile Borsa personeli, Devlet Memurları Kanununda bu fiiller için öngörülen cezalarla cezalandırılır.

Bu kişilerin Borsa'da yürüttükleri görevlerde yetki aşımı, ihmal ve ağır hata gibi kusurlu davranışlarından doğacak zararlar, kimler tarafından yapılmış ise sorumluluk yalnız onlar üzerinde kalır.

İKİNCİ BÖLÜM

Borsa Üyeleri ile İlgili Esaslar

Borsa Üyeleri

Madde 9- Borsa'da işlem yapma yetkisi sadece İstanbul Altın Borsası tarafından Üyelik Belgesi verilen aracı kuruluşlara aittir.

Borsa üyelerinin sayısını Borsa Başkanlığı'nın teklifi doğrultusunda, toplam olarak veya gruplar itibariyle sınırlamaya HM yetkilidir.

Aracı kuruluşlar Borsa üyeliği için Yönetim Kurulu'ndan izin almak üzere, Borsa'da işlem yapacağı piyasaların belirtildiği ve bunlara ilişkin olarak HM'dan aldıkları yetki belgelerinin noterden tasdikli birer sureti ile bu Yönetmelikte öngörülen şart ve niteliklerin yerine getirildiğini belgeleyen evrakın eklendiği bir dilekçe ile Borsa'ya başvururlar.

Borsa'ya sunulacak bilgi ve belgelerin aracı kuruluşu temsile yetkili olan kişilerin imzalarını taşıması ve bu Yönetmelikte öngörülen üyelik şartlarını tevsik etmesi bakımından eksiksiz olması şarttır.

Borsa yapacağı incelemeler sonucunda, Borsa ile ilgili yönetmeliklerde öngörülen personel, teminat, sigorta, giriş aidatı ve işlem yapılacak piyasa için gerekli teknolojik donanımın sağlanmamış olduğunun tespiti halinde, aracı kuruluşun üyeliğe kabulünden önce durumu HM'na bildirir.

Üyeler, Yönetim Kurulu'nca uygun görülmesi halinde Borsa'da kurulan piyasalardan her biri için Borsa ile ilgili yönetmeliklerde belirtilen esaslar çerçevesinde işlem yapabilirler.

Herhangi bir piyasada işlem yapma konusunda Borsa'dan izin almış olanlar, sonradan diğer piyasalarda da faaliyette bulunmak istedikleri takdirde veya işlemleri geçici olarak durdurulanlar yeniden faaliyette bulunabilmek için ilgili belgelerin ekli olduğu bir dilekçe ile Borsa'ya başvururlar.

Borsa Üyelik Belgesi

Madde 10- Borsa üyelerine faaliyette bulunabileceği her bir piyasa için ayrı ayrı Üyelik Belgesi verilir. Üyelik Belgesinde üyenin hangi piyasalarda işlem yapmaya yetkili olduğuna ilişkin bilgiler ve Borsa tarafından öngörülen diğer bilgiler yer alır.

Borsa Üyelik Belgesi, belgenin verildiği tarihi izleyen en geç 15 gün içinde Ticaret Siciline tescil ettirilerek, Türkiye Ticaret Sicili

Gazetesi ile ülke çapında yayınlanan en az iki gazete ve Borsa tarafından çıkarılan bültenlerde ilan ettirilir. Üyelik Belgesi olmayanlar ticaret unvanlarında veya ilan ve reklamlarında Borsa'da faaliyette buldukları intibamı yaratacak hiç bir kelime veya tabiri kullanamazlar.

Borsa Üyelik Belgesi iptali halinde de keyfiyet, yukarıda belirtilen şekilde ve esaslar dahilinde terkin ve ilan ettirilir. Üyenin herhangi bir piyasadaki faaliyetinin 5 iş gününden fazla geçici olarak durdurulması halinde de durum yukarıda belirtildiği şekil ve esaslar dahilinde ilan olunur, ancak ticaret sicilinden terkin ettirilmez. Bu maddeye göre yapılan tüm tescil ve ilan masrafları ile Borsa tarafından üye ile ilgili olarak yapılan tüm ilanlara ilişkin masraflar üye tarafından ödenir.

Değişikliklerin Borsa'ya Bildirilmesi

Madde 11- Borsa üyeleri, Üyelik Belgelerini aldıktan sonra ortaklarında, ortaklarının sermaye paylarında, yönetim kurulu üyelerinde, denetçilerinde ve üst yönetim personeline, imzaya yetkili personeline ve temsilcilerinde meydana gelen değişiklikler ile her bir piyasa için çıkarılan Yönetmeliklerde öngörülen konulardaki değişiklikleri, meydana geldiği tarihten itibaren iki iş günü içinde en hızlı iletişim araçları ile yazılı olarak Borsa'ya bildirmek zorundadırlar.

Bankalar, özel finans kurumları, yetkili müesseseler ile yurt dışında yerleşik kişi ve kuruluşlar sadece Borsa faaliyetlerine ilişkin birimleri ile ilgili olarak birinci fıkrada belirtilen değişiklikleri, meydana geldiği tarihten itibaren iki iş günü içinde en hızlı iletişim araçları ile yazılı olarak Borsa'ya bildirmekle yükümlüdürler.

Borsa Üyelerinin Faaliyet Türleri

Madde 12- Borsa üyeleri, faaliyet gösterdikleri piyasalarda kendi nam ve hesabına, başkası nam ve hesabına, kendi namına ve başkası hesabına alım satım faaliyetinde bulunabilirler.

Borsa Üyelerinin Yükümlülükleri

Madde 13- Borsa üyeleri Borsa ile ilgili yönetmeliklerde ve ilgili mevzuatta yer alan ilke ve kurallara ve özellikle aşağıda sayılan hususlara uymakla yükümlüdür:

a) Müşterilerine ve diğer üyelere karşı iyi niyet ve dürüstlük ilkelerine uygun davranmak, mevzuata, Borsa düzen ve disiplinine uygun hareket etmek.

b) Müşterilerine ve diğer üçüncü şahıslara karşı doğabilecek mali ve hukuki sorumluluğu teminat altına alan genel ve özel mahiyetteki Borsaca öngörülen sigorta ve diğer düzenlemelere uymak.

c) Bu Yönetmelik ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen teminatları yatırmak ve teminatların yükseltilmesine karar verildiğinde veya teminatları eksildiğinde süresi içinde teminatını tamamlamak.

d) İlgili yönetmeliklerde öngörülen üyeliğe giriş ve üyelik yıllık aidatını, Borsa payı ve diğer aidat ve mali yükümlülükleri süresi içinde ödemek.

e) Ortaklık, yönetim yapısı ve mali durumu ile ilgili olarak önemli sayılabilecek her türlü değişikliği vukuu tarihinden itibaren iki iş günü içinde Borsa'ya bildirmek.

f) Borsa işleriyle ilgili hesap ve işlemlerin Borsaca incelenmesi halinde bu incelemelere müsaade etmek, inceleme elemanlarına her türlü kolaylığı göstermek ve yardımda bulunmak, Borsa yetkililerince istenecek her türlü belge ve bilgileri vermek.

g) Müşterilerinin verecekleri alım ve satım emirlerini, kısmen veya tamamen kabul etmeme hakkına sahip olup, nedenini açıklamak zorunluluğu olmaksızın bu durumu müşterilerine veya onların temsilcilerine hemen bildirmek.

h) Tarife dışı komisyon (kurtaj) almamak veya teklif etmemek.

i) Kıymetli madenlerin teslimi ve bedellerinin ödenmesi de dahil olmak üzere Borsa'da yaptıkları işlemlerin tümünden sorumlu olmak.

j) Temsilcilerin ve diğer çalışanlarının görevleri çerçevesinde yaptıkları işlerden sorumlu olmak.

Müşterilerle yapılacak sözleşmelere konulacak hükümlerle Borsa üyelerinin sorumlulukları kaldırılamaz.

Borsa Üyelerinin Temsili

Madde 14- Borsa üyeleri, temsil yetkisini gösteren belgenin bir örneğini vererek, kendilerini Borsa'da temsil edecek kişileri Borsa'ya bildirirler.

Borsa üyelerinin temsilcileri, yanlarında azami sınırı Borsa Yönetim Kurulu'nca belirlenecek sayıda yardımcı ile ihtiyaca göre yardımcı hizmetli bulundurabilirler.

Borsa Üye Temsilcilerinin Nitelikleri

Madde 15- Üye temsilcisi, Borsa üyesini Borsa işlemlerinde, takas ve saklama işlemlerinde temsil edebilen ve kendisine temsil ettiği Borsa üyesi adına tebligat yapılabilen imza yetkisini haiz kişidir.

Borsa Üyelerinin temsilcilerinin;

- a) T.C. vatandaşı olması,
- b) (Değişik: RG-25/01/2007-26414) En az 20 yaşını bitirmiş bulunması,
- c) En az lise veya dengi okul mezunu olması,
- d) Hacir altına alınmış veya kamu hizmetlerinden yasaklı olmaması,
- e) Şeref ve haysiyet kırıcı bir suçtan mahkum olmamış veya iflas etmemiş olması, gereklidir.

Borsa Yönetim Kurulu, temsilcilerin istihdamı için sınav veya mülakat şartı koyabilir.

Üye temsilcileri mevzuatla müsaade edilmiş hususlar dışında başka bir meslek ve ticaretle uğraşamazlar.

Üyelerin temsilcilerinin bu Yönetmelikte sayılan nitelikleri taşımalarının yanı sıra, Borsa Başkanlığı'nca yapılacak araştırma sonucu tecrübe, bilgi ve ahlak bakımından yeterli olduklarına kanaat getirilmesi gerekir. Bu araştırma sonuçlanıncaya kadar veya zorunlu hallerde üye temsilcisinin işe başlamasına Borsa Başkanlığı'nca geçici olarak izin verilebilir.

Temsilcilerin gerekli nitelikleri taşımadıklarının ya da bu görevi yapmalarına engel olacak hususların sonradan öğrenilmesi halinde, temsilcilik sıfatları sona erer.

Üyelik Aidatları ve Teminatları

Madde 16- Borsa üyeleri, Borsa Başkanlığı'na Genel Yönetmeliğin 29 uncu maddesi çerçevesinde Borsa Yönetim Kurulu'nca belirlenen miktarda giriş aidatı öderler. Borsa'da birden fazla piyasada faaliyet gösterecek Borsa üyelerinden alınacak yıllık aidat ile giriş aidatını her piyasa için belirlemeye Yönetim Kurulu yetkilidir. Söz konusu aidatlar Genel Kurul kararı ile yürürlüğe girer.

Aracı kuruluşlar Borsa'ya üye olabileceklerine ilişkin iznin kendilerine bildirilmesinden itibaren en geç bir ay içinde Borsa'ya başvurarak,

- a) Üyeliğe giriş aidatını,
- b) Borsa üyelerine, Borsa'ya ve müşterilere verebilecekleri zararları karşılamak üzere Genel Yönetmeliğin 24 üncü maddesi uyarınca yatırılacak üyelik teminatını,
- c) Faaliyet gösterecekleri piyasa için belirlenecek teminatları, yatırmak zorundadırlar.

Yatırılacak teminatların ve aidatın miktarı ile gecikilmesi halinde uygulanacak müeyyideler Yönetim Kurulunca belirlenir ve SPK onayı ile yürürlüğe girer.

Teminatlar Borsa Takas Merkezine veya Yönetim Kurulu tarafından belirlenen bankalara teslim edilir.

Söz konusu yükümlülüklerini süresi içinde yerine getirmeyen aracı kuruluşların üyelik başvuruları işleme konulmaz.

Teminat olarak;

a) Türk Lirası,

b) Borsa Yönetim Kurulu'nca cinsleri belirlenen efektif ve dövizler,

c) Şartları Yönetim Kurulu'nca belirlenen banka teminat mektupları,

d) Her türlü Devlet Tahvil ve Hazine Bonoları,

e) (Ek bent: RG-17/06/2010-27614) Kıymetli madenler yatırılabilir.

Borsa Üyelik Belgesi verilmesinden sonra, üyelik teminatının yükseltilmesi veya tamamlanması gerektiği durumlarda ilave veya eksik teminatını Yönetim Kurulu'nca belirlenecek süre içinde tamamlamayan aracı kuruluşun üyeliği, söz konusu yükümlülüğünü tamamlayıncaya kadar geçici olarak durdurulur ve bu süre zarfında üye Borsa'da işlem yapamaz.

Üyelikten Ayrılma

Madde 17- Üyelikten ayrılmak isteyen Borsa üyesi durumu yazılı olarak Borsa'ya bildirmekle yükümlüdür. Üyelikten ayrılma halinde, üyelik teminatının geri verilmesi zamanı ve şartlarına ilişkin hususlar Yönetim Kurulu'nca belirlenir. Ancak üyelik teminatı geri verilmeden önce üyenin Borsa'ya karşı her türlü yükümlülüğünü yerine getirmiş olması şartı aranır.

Üyelikten Geçici Çıkarma

Madde 18- Borsa üyelerinin, bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde üyelik için belirlenen koşulları yitirmesi halinde, söz konusu koşullar sağlanıncaya kadar üyelikten geçici çıkarılabilmeleri amacı ile bu durum HM'na bildirilir.

Üye İşlemlerinin Tedbiren Durdurulması

Madde 19 - Borsa ve takas işlemleri sırasında veya denetim esnasında ya da diğer herhangi bir yolla, takas ve saklama işlemlerinde önemli açıkları olduğu tespit edilen Borsa üyelerinin Borsa ve/veya takas ve saklama işlemleri beş iş gününe kadar Borsa Başkanı tarafından tedbiren durdurulabilir ve durum HM ile SPK'ya bildirilir. Üye hakkında karar verilmeye kadar söz konusu süre Borsa Başkanı'nca uzatılabilir. Ayrıca mevzuata aykırı işlemleri tespit edilen, mali bünyesinin zayıfladığı Borsa tarafından belirlenen Borsa üyelerinin durumu da HM ve SPK'ya bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Müşteri Emirleri

Müşteri Emirlerinin Veriliş Şekli

Madde 20- Borsa'da işlem yapmak isteyenler bu isteklerini Borsa üyelerine alım veya satım emirleriyle iletirler. Alım satım emirleri esas olarak yazılı verilir. Ancak Borsa üyeleri, telefon ve benzeri iletişim araçlarıyla ya da sözlü olarak kendilerine iletilen emirleri de kabul edebilirler. Müşterilerden telefon ve benzeri iletişim araçları ile ya da sözlü olarak alınan emirleri Borsa üyeleri müşteri imzası aranmaksızın yazılı hale dönüştürürler. Bu emirlerde ispat yükü üyeye aittir. Ancak müşteri mutabakatını içermeyen üye kayıtları tek taraflı delil oluşturamaz. Bu tür emirler, şekli Borsaca belirlenerek hazırlanmış ve

sıra takip eden listelere alınışı sırasında üye ve temsilcileri tarafından kaydedilir ve kaydedildiği sıra numarası ve kodu o anda müşteriye bildirilir.

Emri veren müşteri, emrin Borsa'ya intikal ettirilmesinden önce emri değiştirebilir veya geri alabilir.

Müşteri Emirlerinde Bulunacak Bilgiler

Madde 21- Bir müşteri emrinde aşağıdaki bilgilerin bulunması esastır :

- a) Emrin verildiği Borsa üyesinin adı, soyadı veya unvanı,
- b) Emri verenin adı soyadı veya unvanı ve adresi, ya da üye nezdindeki kod numarası,
- c) Emrin alım emri mi, satım emri mi olduğu,
- d) Satın alınacak veya satılacak kıymetli madenin cinsi, miktarı ve diğer özellikleri,
- e) Emrin limitli mi yoksa serbest fiyatlı emir olarak mı verildiği,
- f) Limitli emirlerde limit fiyatı,
- g) Varsa, emrin geçerlilik süresi,
- h) Emrin verildiği yer, tarih, saat ve dakika,
- i) Emrin borsa üyesi tarafından alındıktan sonra ilk seansta mı yoksa geçerlilik süresi içindeki uygun göreceği bir seansta mı Borsa'ya intikal ettirileceği,
- j) Müşteri emir numarası,
- k) Kaç nüsha düzenlendiği.

Müşteri emirleri en az iki nüsha olarak düzenlenir. Bir nüshası emri veren müşteriye verilir. 20 nci maddenin birinci fıkrasındaki sözlü emir istisnası dışında yukarıdaki bilgileri içermeyen müşteri emirleri işleme konulmaz.

Müşteri Emirlerinde Fiyat Belirleme Şekilleri

Madde 22- Müşteriler, Borsa üyesine verdikleri emirlerde alım veya satım fiyatlarını belirleyebilecekleri gibi, fiyat belirleme konusunda üyeyi serbest de bırakabilirler.

Müşteri emirlerinde alım veya satım fiyatları “limitli” ve “serbest fiyatla” olmak üzere iki türlü belirlenebilir.

a) Limitli müşteri emrinde, emri veren alıcı işlemin gerçekleşmesi için kabul ettiği en yüksek fiyatı, satıcı ise satmaya razı olduğu en düşük fiyatı belirtir. Bu şekilde belirtilen fiyatlara “limit fiyatı” denir.

Borsa’da teşekkül eden fiyat, alım emirlerinde limit fiyatından düşük ya da ona eşit, satım emirlerinde ise limit fiyatından yüksek ya da eşit ise, alım-satım Borsa’da teşekkül eden fiyat üzerinden yapılır.

b) Müşteri verdiği emirde fiyatı belirleme konusunda üyeyi serbest bırakmak istediğinde “serbest fiyatla” ibaresini taşıyan emri verir. Bu tür emri alan Borsa üyesi müşterisinin menfaatini gözetmek konusunda azami gayreti gösterir.

Müşteri Emirlerinde Geçerlilik Süresi

Madde 23-Müşteri, emrin geçerlilik süresini istediği gibi belirleyebilir.

Emrin belirlenen süre içinde yerine getirilmemesi halinde emir geçerliliğini yitirir.

Süresi belirlenmemiş olan emirler seans esnasında verilmiş ise o seansta veya o gün, aksi takdirde emri takip eden ilk seans veya o gün sonu için geçerlidir. Müşteri bu şekildeki emirler için emrin verildiği tarihten başlamak şartıyla, sonradan süre belirleyebilir. Süresi belirlenmiş emirde süre doldukça süreyi uzatabilir.

Müşterilerin Emir Borsaya İntikal Ettirilmeden Önceki Yükümlülükleri

Madde 24- Borsa üyeleri, alım emri verenlerden kapora ya da teminat veya satın almak istenen kıymetli madenin bedelinin tamamının makbuz karşılığında ödenmesini; satım emri verenlerden satmak istedikleri kıymetli madenin kendilerine veya temsilcilerine teslim belgesi karşılığında teslimini, müşteri emrini Borsa'ya intikal ettirmenin ön şartı olarak isteyebilirler.

Kapora, peşin tahsil edilen bedel veya teslim alınan kıymetli maden, işlem gerçekleşmediği takdirde en geç 24 saat içinde müşteriye iade edilir. İşlem gerçekleştiği takdirde kapora veya peşin tahsil edilen bedel alış bedelinden mahsup edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Borsa'da İşlem Esasları

İşlem Yöntemi

Madde 25- Kıymetli madenin alım satım işlemleri, Borsa eksperleri huzurunda, üyelerin alım satım emirlerinin rekabet şartları altında karşılaştırılması suretiyle yürütülür.

Kıymetli madenin alım satımında “çok fiyat” yöntemi kullanılır. Çok fiyat yöntemi, kıymetli madene ait olarak verilen alım satım emirlerinin öncelik kurallarına uygun olarak teker teker karşılaştırılmasıyla elde edilen fiyatlarla alım satımın gerçekleştirildiği sürekli müzayede sistemi ile çalışır.

Çok Fiyat Yöntemine Göre İşlemlerin Yürütülmesi

Madde 26- Çok fiyat yönteminin uygulanmasında, üyelerin alış ve satış emirlerinin ve gerçekleşen işlemlerin ilgililerin izleyebileceği bir biçimde ekranda gösterilmesi veya duyurulması esastır. Bunun şekli Borsa Yönetimi'nce belirlenir.

Kıymetli madeni satın almak veya satmak isteyen üye; alış veya satış emrini işleme konulmak üzere Borsa'ya iletir. İşleme konulan emrin

alış emri olması ve daha önce iletilmiş olan en iyi satış emrinden fiyat olarak daha büyük veya eşit olması durumunda satışıdaki emir tamamen veya kısmen karşılanabilir. İşleme konulan emrin satış emri olması ve daha önce iletilmiş olan en iyi alış emrinden fiyat olarak daha küçük veya eşit olması halinde ise alıştaki emir tamamen veya kısmen karşılanabilir.

Üye daha önce verdiği ve bekleyen alış veya satış emirlerini iptal edebileceği veya değiştirebileceği gibi öncelik kurallarına uymak kaydıyla kendi emrini satın alabilir veya satabilir.

Bir üye temsilcisi emri verirken ya da işlem yaparken diğer üyelerin işlem yapmasına engel olabilecek herhangi bir davranışta bulunamaz.

İşlemlerin hemen akabinde sözleşme düzenlenir. Düzenlenen sözleşmelere varsa ilgili müşteri emir numarası yazılır.

Öncelik Kuralları

Madde 27- Borsa'ya intikal ettirilen emirler karşılanırken daha düşük fiyatlı satım emirleri, daha yüksek fiyatlı satım emirlerinden; daha yüksek fiyatlı alım emirleri, daha düşük fiyatlı alım emirlerinden önce karşılanır.

Borsa'ya intikal ettirilen emirler karşılanırken fiyat eşitliği halinde zaman açısından Borsa'ya daha önce intikal ettirilen emirler öncelikle karşılanır.

Fiyat ve zaman önceliği açısından eşitliğin sözkonusu olduğu durumlarda müşteri emirleri piyasa üyelerinin kendi nam ve hesaplarına verdikleri emirlerden önce karşılanır.

Borsa Emirlerinin Şekil ve Esasları

Madde 28- Borsa emirleri, üye temsilcileri tarafından, Yönetim Kurulu'nca belirlenmiş şekil ve esaslara göre verilir.

Seans

Madde 29- Borsa yetkilisi tarafından verilecek bir işaretle işlemlerin başlatıldığı an ile yine Borsa yetkilisi tarafından verilecek başka bir işaretle işlem emirlerine son verildiği an arasında geçen süre seans olarak adlandırılır.

İşlemlerde Uygulanacak Fiyat Aralıkları

Madde 30- Kıymetli madenlerin alım ve satım emirlerinin karşılaştırılması, ancak Borsa Yönetimi tarafından her bir kıymetli maden için işlem birimi fiyatlarına göre belirlenecek fiyat aralıkları ile verilen fiyatlarda yapılır.

Yönetim Kurulu, en az bir hafta önceden ilan etmek kaydıyla, fiyat işlem aralıklarını değiştirebilir.

Seans Açılış Fiyatı

Madde 31- Seans açılış fiyatını belirleme yöntemi, Yönetim Kurulu'nca kararlaştırılır.

Seans Kapanış Fiyatı

Madde 32- Seans kapanış fiyatı, o seansta borsa kaydına alınan en son fiyattır.

Borsa Kaydına Alınan Fiyatlar

Madde 33- Borsa'da alım satımı gerçekleştirilen kıymetli madenin fiyatı; işlem gördüğü miktar, Yönetim Kurulu tarafından kıymetli madenin işlem birim fiyatına göre belirlenecek fiyat aralıklarında asgari işlem miktarına eşit veya fazla olması durumunda Borsa kaydına alınır.

Kıymetli Maden İşlemlerinin Geçici Olarak Durdurulması

Madde 34-Borsa Başkanı, aşağıdaki hallerden birinin varlığı halinde kıymetli madenlerden herhangi birinin alım satımını geçici olarak durdurabilir:

a) Kıymetli madenlerden herhangi biri için sağlıklı bir piyasa teşekkül etmesini önleyecek şekilde anormal fiyat ve/veya miktarda alım satım emirlerinin Borsaya intikal etmesi,

b) Bir seansın sağlıklı bir biçimde yürütülmesini engelleyen sair hallerin ortaya çıkması.

Borsa Başkanı, işlemlerin yeniden başlamasına aynı seans süresi içinde izin vermiş ve yeterli süre kalmışsa seans yeniden açılır.

Borsa Başkanı, kıymetli madenlerin işlem görmesini en fazla 3 gün, Yönetim Kurulu ise 7 gün için durdurabilir.

Kıymetli madenlerden herhangi birisinin işlem görmesinin geçici olarak durdurulması halinde, bu durum Borsa Bülteni'nde ve Borsa'da gerekçesiyle birlikte duyurulur.

Kıymetli madenin üzerindeki işlemlerin geçici olarak durdurulduğu süre bir seansı aşmışsa, işlemi durdurulan kıymetli madenin tekrar işlem görmeye başlayacağı zaman Borsa Başkanlığı tarafından belirlenir, Borsa Bülteni'nde ve Borsa'da ilan edilir.

Teşekkül Eden Fiyatların ve Gerçekleşen Alım Satımların İptali

Madde 35- Aşağıdaki şartların varlığı halinde, Borsa Başkanı, bir veya daha fazla Borsa üyesinin başvurusu üzerine ya da re'sen, teşekkül eden fiyatları ve bu fiyatlar üzerinden gerçekleşen işlemleri iptal edebilir:

a) Fiyat teşekkül etmesi ve gerçekleşen alım satım işlemlerinin belirlenmesi sırasında maddi hata yapılmışsa,

b) Kıymetli madenin fiyatı, alıcı ve satıcıların işbirliği sonucu tespit edilmişse,

c) Bir üyenin, bir veya daha çok seans boyunca, kıymetli maden için söz konusu kıymetli madenin gerçek piyasa değerini yansıtmayacak bir yapay fiyat teşekkül ettirilecek biçimde sürekli olarak bir önceki alım emrine göre daha yüksek fiyatlarda alım emirlerini veya sürekli olarak

daha düşük fiyatlarda satım emirlerini Borsa'ya intikal ettirdiği belirlenmişse.

İptal kararları verildikleri günü izleyen ilk iş günü çıkan Borsa Bülteni'nde ve Borsa'da ilan edilir.

(b) ve (c) bendlerindeki hususların tespiti halinde, ilgili üye ve üyeler hakkında disiplin kovuşturması yapılır. Konu ile ilgili olarak ortaya çıkacak zarar ilgili üye veya üyelere tazmin ettirilir.

Resmi Müzayede

Madde 36- Mahkemelerin, icra dairelerinin ve diğer resmi dairelerin Borsa'da yapılmasına gerek gördükleri kıymetli madenlerin satım işlemleri ayrı bir pazarda aşağıdaki kurallara uyularak yapılır:

a) Satışı istenen kıymetli maden, bir muhammen bedel belirlenmişse, bunun altında olmamak kaydıyla işleme girer. Borsa Başkanlığı satışa aracılık edecek üye veya üyeleri ve bunların sırasını kura çekme yöntemi ile önceden belirler.

b) Satışla görevlendirilen üyeye tarife üzerinden kurtaj ödenir. Re'sen satışa çıkarma halinde kurtaj Borsa tarafından alınır.

c) Borsa Başkanlığı, kıymetli madenin niteliğine ve işlem hacmine bağlı olarak resmi müzayedenin en çok kaç seans sürebileceğini belirler. Bu süre içinde satılmayan kıymetli maden, satışı isteyen makama iade edilir. Bu durumda, resmi müzayedenin bittiği tarihten itibaren 15 gün içinde müzayedeye sunulan kıymetli maden için tekrar resmi müzayede açılmaz.

d) Satılan kıymetli madenin alıcılara teslimi, bedellerinin tahsili ve tahsil edilen paranın borsa ücreti, kurtaj ve diğer giderler indirildikten sonra ilgili kuruluşa ödenmesi Borsa Başkanlığı tarafından yapılır.

Gerçekleşen İşlemlerin Belirlenmesi

Madde 37- Seansın bitiminde, teşekkül eden fiyatlar üzerinden gerçekleşen alım satım işlemleri sonucu her alıcının aldığı, her satıcının

sattığı kıymetli madenin miktarı ve tutarı bordrolara dökülür. Bordrolar ilgili eksperler tarafından imzalanır ve ilgili üyelere bildirilir.

Bordrolarda teşekkül eden her bir fiyata ait alım satımlar için ayrı ayrı olmak üzere, bir üyenin alımlarının hangi üyeler tarafından satılan kıymetli madenle karşılandığı gösterilir.

Teşekkül Eden Fiyatların İlanı

Madde 38- Borsa’da yapılan işlemler sonucunda teşekkül eden fiyatlar ve bu fiyatlardan yapılan toplam işlem miktarları seans bitiminde ilan edilir.

Borsa kaydına alınan fiyatlar, Borsa Bülteninin seans gününü izleyen iş günü çıkacak sayısında “seans açılış fiyatı”, “en düşük fiyat”, “en yüksek fiyat” ve “kapanış fiyatı” olarak ilan edilir.

Kıymetli madenlerden biri için o günkü seansta fiyat teşekkül etmemişse bu durum Borsa Bülteni’nde ilan edilir.

İşlem Birimi

Madde 39- İşlem birimi kıymetli maden üzerinde işlem yapılabilecek asgari kıymetli maden miktarını ifade eder.

Yönetim Kurulu, arz ve talebin miktar ve piyasa hacmini göz önünde bulundurarak, kıymetli maden için işlem birimini belirleyerek Borsa Bülteni’nde ilan eder.

Para Birimi Esası

Madde 40- Borsada kıymetli madenler alıcı ve satıcının talebine göre Türk Lirası veya Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek yabancı paralar üzerinden alınıp satılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Ödeme ve Takas İşlemleri

Kıymetli Maden Alış İşlem Limitleri ve Teminatlar

Madde 41- Borsa üyelerinin satın alabilecekleri ve satabilecekleri kıymetli madenlerin miktarı Borsa Takas Merkezi'ne teslim ettikleri kıymetli madenin ve 16 ncı maddenin ikinci fıkrasının (c) bendine göre yatırılacak işlem teminatlarının toplamının 25 katı ile sınırlıdır. Yönetim Kurulu gerek gördüğü takdirde bu limiti 10 kata kadar düşürebilir.

Üyeler teminatları her zaman arttırabilir veya azaltabilirler. Teminatların azaltılmasında üyelerin mevcut mükellefiyetleri dikkate alınır.

İthal Edilen Kıymetli Madenin Borsaya Teslimi

Madde 42- Borsa üyelerinin ithal ettikleri işlenmemiş kıymetli madenler, ithalattan itibaren 3 iş günü içinde, Borsa Takas Merkezi'ne teslim edilir. Gümrük İdareleri ithal edilen kıymetli madenleri Borsa Başkanlığı'na bildirmek zorundadırlar.

İthal ettiği işlenmemiş kıymetli madeni Borsa Takas Merkezi'ne teslim etmeyen üyelerin Borsa'da işlem yapma yetkileri Borsa Başkanlığı'nca askıya alınır ve haklarında disiplin kovuşturması yapılır.

Cevherden Üretilen Kıymetli Madenin Borsa'da İşlem Görmesi

Madde 43- Yurt içinde cevherden her tür ve şekilde üretilip Borsa'da işlem görecektir standarda getirilen kıymetli madenlerin alım ve satım işlemleri de Borsa'da gerçekleştirilir. Kıymetli maden üreticileri cevherden ürettikleri kıymetli madenleri Borsa Başkanlığı tarafından belirlenecek dönemler itibariyle Borsa'ya bildirmek zorundadırlar.

Gerçekleşen İşlemlerde Süre ve Teslim

Madde 44- Gerçekleşen alım ve satım işlemleri seans anında merkezi bilgisayarla Takas Merkezi'ne

Kıymetli madenin satıcısı durumunda olan üyenin yükümlülüğü, satılan kıymetli madeni bu

Yönetmelikte belirlenen şartlarla Takas Merkezi'ne teslim ederek bedelini tahsil etmek, alıcı durumundaki üyenin yükümlülüğü ise bu Yönetmelikteki şartlara uygun olarak satın aldığı kıymetli madenin bedelini Takas Merkezi'ne ödeyerek kıymetli madeni teslim almaktır.

Üyelerin kesinleşen kıymetli maden alım satım işlerine ait yükümlülükleri, Yönetim Kurulu'nca tespit edilen süre ve şartlar içinde yerine getirilir. Bu süre ve şartlar içinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyeler temerrüde düşmüş olurlar.

Temerrüt halinde, işlem konusu kıymetli maden, takip edilen seansta kendisine teslimat yapılmayan üyeye, alıcı veya satıcı olmasına göre Borsa tarafından eksper marifetiyle aldırılır veya sattırılır.

Temerrüde düşen üyeden, temerrüde düştüğü tarihten itibaren, taahhüdünü yerine getirdiği tarihe kadar ve tesliminde temerrüde düşülen kıymetli madenin işlem günlerindeki ağırlıklı ortalama fiyatlardan hesaplanan toplam borsa değerleri veya nakit borcu esas alınarak, TCMB'nin kendi işlemlerinde uygulanmak üzere ilan ettiği en yüksek faiz oranının iki katı olan faiz oranından hesaplanan faiz tutarı tahsil olunur. Tahsil edilen tutarın 3/4'ü bu durumdan zarar gören üye veya üyelere, kalan 1/4'ü Takas Merkezi hesabına gelir kaydedilir.

Bu suretle yapılan alım satımın sonuçları, yerine getirilmeyen alım veya satıma göre daha olumlu ise, herhangi bir işlem yapılmaz. Yeni işlem eskisine göre daha olumsuz şartlarda yapılmışsa, yükümlülüğünü yerine getirmeyen üye, aradaki farkı Takas Merkezi'ne ödemek zorundadır. İşlem konusu kıymetli madeni satın almak veya satmak mümkün olmamışsa ve/veya anapara, diğer farklar ve temerrüt faizi gibi üyenin yükümlülüğünün gerektirdiği ödemeler yapılmamışsa, ödenmesi gereken para, üyenin Borsa'ya yatırmış olduğu teminattan Borsa'ca re'sen karşılanır.

Temerrüde düşen üyeye bu Yönetmeliğin 65 inci maddesi hükümleri, üyenin savunması Borsa Başkanlığı'nca alınmak suretiyle Yönetim Kurulu kararı ile uygulanır.

Temerrüde düşen üyenin savunması, 3 iş gününden az olmamak üzere, Borsa Başkanlığı'nca tanınacak süre içinde alınır. Bu süre içerisinde kabul edilebilir bir gerekçesi olmaksızın yazılı savunmasını vermeyen üye, savunmasından vazgeçmiş sayılır.

Kıymetli Madenin Teslimi

Madde 45- Borsada satışı yapılan kıymetli madenin, satıcı üyeler tarafından Yönetim Kurulu'nca belirlenen sürelerde Takas Merkezi'ne teslimi zorunludur.

Kıymetli Madenlerin Standartları

Madde 46- Borsa'da işlem görecekt kıymetli madenlerin standartları HM tarafından belirlenir.

Müşteri Emirlerinin Sonuçlarının Müşterilere Bildirilmesi

Madde 47- Borsa'da işlem seansı kapandıktan sonra müşteri emirlerinin gerçekleşip gerçekleşmediği üyeler tarafından aynı gün müşterilere bildirilir.

Üyeler gerçekleşmeyen müşteri emirlerini, seansın bitiminden 1 saat sonra ve aynı gün müşterilerine bildirmek zorundadırlar.

Gerçekleşmeyen emirlerle ilgili olarak üyeler seansın bitiminden itibaren en geç 24 saat içinde müşteriden teslim alıp satamadıkları kıymetli madenleri iade etmek ve tahsil ettikleri bedelleri geri ödemek zorundadırlar.

Üyelerin Müşterilerine Kıymetli Maden Teslimatı

Madde 48- Üyeler müşterilerine Borsa işlemleri nedeniyle Borsa Takas Merkezi dışındaki kendi stoklarından her zaman teslimat yapabilirler. Müşteri bedelini ödediği ve alımı gerçekleştirdiği takdirde

üye, müşterisine seansın kapanmasından itibaren Yönetim Kurulu'nun belirleyeceği süre içinde kıymetli madeni teslim etmek zorundadır.

Kurtaj

Madde 49- Müşteriler tarafından Borsa üyelerine, gerçekleşen işlemlerin tutarı üzerinden, azami sınırı Yönetim Kurulu'nun önerisi üzerine SPK tarafından onaylanan tarifeye göre “kurtaj” ödenir. Gerçekleşmeyen emirler için kurtaj ödenmez.

Borsa yetkili elemanları Borsa üyelerinin, ücret ve gider karşılıklarının düzenlemelere uygun olarak alınıp alınmadığını, üyelerin defter ve kayıtları üzerinde inceleyebilecekleri gibi konu hakkında yerinde incelemelerde de bulunabilirler.

Borsa Ücretlerinin Ödenmesi

Madde 50- Gerçekleşen alım satım emirleri belirlenip ilan edildikten sonra bu işlemler üzerinden kurtaj tarifesine göre Borsa'ya ödenmesi gereken ücretler, Borsa Başkanlığı'nca her üyenin Takas Merkezi'ndeki hesabına borç yazılarak otomatik olarak tahsil edilir. Bu ücretlerin miktarı Yönetim Kurulu'nca belirlenir ve Genel Kurul onayı ile yürürlüğe girer.

ALTINCI BÖLÜM

Uyuşmazlık ve Disiplin Konuları

Uyuşmazlık Komitesi ve Görevleri

Madde 51- Borsa'da bir başkan ve iki üyeden oluşacak bir Uyuşmazlık Komitesi kurulur.

Uyuşmazlık Komitesi, Borsa üyeleri adına olağan genel kurulda gösterilecek Hukuk veya İktisadi ve İdari Bilimler alanlarında yüksek öğrenim görmüş, Borsa işlemleri konusunda uzman niteliğini taşıyan adaylar arasından ikişer yıl için Yönetim Kurulu'nca seçilecek bir başkan

ve iki üyeden meydana gelir. Yönetim Kurulu'nca sıra belirtilerek ayrıca en çok üç yedek üye tayin edilir.

Uyuşmazlık Komitesi Borsa işlemlerine ilişkin olarak, üyeler ve üyelerle müşterileri arasında çıkan uyuşmazlıkların idari yoldan çözümü için Borsa Yönetim Kurulu'na yardımcı olur.

Komite Yönetim Kurulu adına her türlü incelemeyi yapmaya, tarafları ve tanıkları dinlemeye, Borsa Başkanlığı'ndan bilirkişi tayini istemeye yetkili olup, gerekli incelemeyi tamamladıktan sonra, uyuşmazlık konusundaki görüşünü, dayanağını teşkil eden belgelerle birlikte yazılı olarak Borsa Başkanlığı'na sunar.

Komite görevlerini kurul halinde yerine getirir. Komite'nin yönetiminde ve üyeler arasındaki iş bölümünde Komite Başkanı yetkili ve sorumludur.

Borsa'nın Hukuk İşleri Müdürlüğü Komitenin raportörlüğünü yapar.

Komite en az iki üyenin hazır bulunması ile toplanır ve Komite görüşü için en az iki üyenin olumlu oyu gerekir. Çekimser oy kullanılamaz. Karşı oy kullanan üye, görüşünün gerekçesini kararda belirtmek zorundadır.

Üyeliği düşen veya sona eren üyenin kalan görev süresini tamamlamak üzere ilk yedek üye asil üyeliğe atanır.

Uyuşmazlıkların Çözümü

Madde 52- Borsa üyeleri veya Borsa üyeleri ile müşterileri arasında Borsa işlemlerinden doğan uyuşmazlık, bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar içinde çözümlenir.

Yetki

Madde 53- İlgililer tarafından Borsa'ya getirilen uyuşmazlıkların çözümlenmesinde, Yönetim Kurulu yetkilidir ve bu konuda Yönetim Kurulu'na Uyuşmazlık Komitesi yardımcı olur.

Yönetim Kurulu'nun uyuşmazlıkları çözümlenmeye dair kararları nihaidir. Ancak, bu kararlara karşı idari yargı mercilerine başvurulabilir.

Uyuşmazlıkların Çözüm Yeri

Madde 54- Borsa üyeleri arasında çıkan uyuşmazlıklar öncelikle Borsa'da çözümlenir. Üyeler ile müşterileri arasındaki uyuşmazlıklar;

a) Üye ile müşterinin anlaşıp birlikte Borsa'ya başvurması,

b) Müşterinin Borsa'ya başvurması, hallerinde Borsa'da çözümlenir.

Genel Yönetmeliğin 27 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, müşterinin Borsa'ya başvurmadan önce doğrudan doğruya adli yargı yoluna gitmesi mümkündür.

Müşteri ile olan uyuşmazlıkların adli yargı mercilerine intikal ettirildiğini öğrenen üyeler, durumu üç iş günü içinde yazılı olarak Borsa Başkanlığı'na bildirmek zorundadırlar.

Çözüme Dair Kurallar

Madde 55- Uyuşmazlıklar, mevcut mevzuat, mevzuatta hüküm bulunmayan hallerde örf, adet ve teamül ile hakkaniyet ilkeleri uyarınca karara bağlanır.

Katılma Yasağı

Madde 56- Yönetim Kurulu üyeleri ile Uyuşmazlık Komitesi başkan ve üyeleri kendilerini, eş ve çocuklarını veya temsil ettikleri kuruluşları ilgilendiren uyuşmazlıklarla ilgili konularda çalışmalara ve kararlara katılamazlar.

Başvuru

Madde 57- Uyuşmazlık halinde, ilgili tarafından verilecek bir dilekçe ile Borsa Başkanlığı'na başvurularak uyuşmazlığın idari yoldan Borsa'da çözümlenmesi istenir.

Şekil ve esasları, Yönetim Kurulu tarafından belirlenen başvuru dilekçesinde; tarafların isim ve adresleri, uyuşmazlığın konusu, maddi

olaylar, hukuki sebepler, ispatlayıcı deliller, uyuşmazlık müşteri ile ilgili ise müşteri emir numarası veya üye tarafından verilen makbuz ile son talep yazılır ve bu konudaki belgeler dilekçeye eklenir.

İnceleme ve Karar

Madde 58- Borsa Başkanlığı, uyuşmazlığın çözümüne dair dilekçenin Başkanlığa bildirilmesini izleyen en çok üç iş günü içinde cevabını vermesi için dilekçe örneğini karşı tarafa ulaştırır. Cevap için en çok yedi iş günü beklenir. Borsa Başkanı cevap geldikten veya cevap için verilen süre geçtikten sonra, dosyayı incelemek üzere, Uyuşmazlık Komitesine intikal ettirir veya konunun yeterince açık olduğu kanaatine vardığı takdirde doğrudan Yönetim Kurulu'nu toplayarak uyuşmazlık konusunun görüşülmesini sağlar.

Uyuşmazlık Komitesi, dosyanın intikalini izleyen en çok beş iş günü içinde inceleme ve soruşturmaya ait çalışmalarını tamamlar ve görüşünü yazılı olarak Borsa Başkanlığı'na bildirerek ek süre isteyebilir. Verilecek ek süre, beş iş gününden fazla olamaz.

Yönetim Kurulu, Uyuşmazlık Komitesi görüşünün Borsa Başkanlığı'na sunulmasını izleyen ilk toplantısında uyuşmazlık konusunu karara bağlar ve taraflara tebliğ eder.

Sulh Olma

Madde 59- Uyuşmazlıkların konusunun Borsa'ya intikal ettirilmesinden sonra, tarafların her zaman sulh yoluyla anlaşmaları mümkündür.

Sulh yoluyla anlaşma halinde, taraflar durumu derhal Borsa Başkanlığı'na bildirmek zorundadırlar.

Tebliğat

Madde 60- Uyuşmazlık konusunda verilen kararlar, tarafların başvuru dilekçesinde gösterilen adreslerine gönderilecek iadeli taahhütlü mektupla veya tutanağa bağlanarak elden tebliğ edilir. Bu şekilde tebliğat

yapılamaması halinde karar noter kanalı ile 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri uyarınca tebliğ edilir.

Uyuşmazlıkların Kayıtları

Madde 61- Borsa'da uyuşmazlıkların konularını, taraflarını, verilen kararların özetlerini kaydetmeye mahsus bir defter tutulur ve karar örnekleri yıllar itibariyle düzenli olarak özel bir dosyada saklanır.

Uyuşmazlıklarla ilgili dosyaların, Borsa'da en az beş yıl süreyle düzenli olarak saklanması zorunludur.

Disiplin Komitesi ve Görevleri

Madde 62- Borsa'da bir başkan ve iki üyeden oluşacak bir Disiplin Komitesi kurulur.

Disiplin Komitesi olağan genel kurulda gösterilecek yüksek öğrenim görmüş adaylar arasından ikişer yıl için Yönetim Kurulunca seçilecek bir başkan ve iki üyeden meydana gelir. Komiteye seçilecek kişilerin Borsa'nın diğer organlarında görev almamış olmaları şarttır. Yönetim Kurulu'nca sıra belirtilerek en çok üç yedek üye tayin edilir.

Komite en az iki üyenin hazır bulunması ile toplanır. Disiplin Komitesi Borsa'da düzeni ve dürüstlüğü bozan ve Borsa işlerine hile karıştıran, Borsa işlerinin açık, düzenli ve dürüst yürütülmesi için alınan kararlara uymayanlarla ilgili disiplin kararlarının verilmesinde Yönetim Kurulu'na yardımcı olur.

Disiplin Komitesi'nin görevi bu Yönetmelikte öngörülen disiplin suçlarıyla ilgili incelemeleri yapmak, bu Yönetmelikte yer alan disiplin kurallarına göre karara bağlamak ve bu kararları Yönetim Kurulu'nun onayına sunmaktır.

Komite kararları için en az iki olumlu oy gerekir. Çekimser oy kullanılamaz. Karşı oy kullanan üye, görüşünün gerekçesini kararda belirtmek zorundadır.

Asil üyenin görevden ayrılması veya üyeliğinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde ilk yedek üye kalan süreyi tamamlamak üzere üyeliğe atanır.

Borsa Hukuk İşleri Müdürlüğü, Komitenin raportörlüğünü yapar.

Disiplin Cezaları

Madde 63- Borsada düzeni veya dürüstlüğü bozan veya Borsa işlerine hile karıştıran, Borsa işlerinin açık, düzenli ve dürüst yürütülmesi için alınan kararlara uymayanlar, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı davrandığı tespit edilenler hakkında, durumun niteliğine, fiilin mahiyet ve önemine göre 64 üncü maddede sıralanan disiplin cezalarından biri veya bir kaçını birlikte verir.

Disiplin Cezalarının Çeşitleri

Madde 64- Borsa üyelerine ve/veya üye temsilcilerine verilecek disiplin cezaları şunlardır:

a) Uyarı: İlgiliye, yükümlülük ve davranışlarında daha dikkatli ve itinalı hareket etmesi gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

b) Kınama: İlgilinin yükümlülük ve davranışlarında kusurlu sayıldığı yazı ile bildirilmesidir.

c) Para Cezası: Sorumluların kesin kararın tebellüğü tarihinden itibaren en geç 5 iş günü içinde Genel Yönetmeliğin 28 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca ödemeleri gereken meblağdır. Para cezaları Yönetim Kurulu tarafından önceden üyelere duyurulur.

d) Borsa Üyeliğinden ve/veya Üye Temsilciliğinden Geçici Çıkarma: Cezası kesinleşen Borsa üyesi adına Borsada bir haftadan dört haftaya kadar ya da işin mahiyetine göre bir aydan altı aya kadar doğrudan veya dolaylı olarak işlem yapılmaması ve o üyenin ve/veya üye temsilcilerinin aynı süreyle Borsada faaliyetten men edilmesidir.

e) Borsa Üyeliğinden ve/veya Üye Temsilciliğinden Sürekli Çıkarma: Borsa üyeliği veya üye temsilciliği sıfatlarının bir daha kullanılmamak üzere geri alınmasıdır.

Disiplin Cezalarını Gerektiren Fiil ve Hareketler

Madde 65- 64 üncü maddede yazılı cezaların uygulanmasını gerektiren fiil ve hareketler aşağıda gösterilmiştir.

a) Uyarı:

1) Borsa'da belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde kayıtsızlık ve dikkatsizlik göstermek,

2) Üyelik görev ve sorumluluklarına karşı kayıtsızlık göstermek ve bunları yerine getirmemek,

3) Meslek onuruna veya meslek düzen ve geleneklerine uymayan hareketlerde bulunmak,

4) Borsa'nın itibarını zedeleyici sözler sarf etmek,

5) Müşteri veya iş sahipleri ile olan ilişkilerinde terbiye ve nezakete aykırı harekette bulunmak.

b) Kınama:

1) Borsa'da belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde kusurlu davranmak,

2) Borsa Kurul ve Komiteleri ile ilgili olarak son toplantı tarihinde tespit edilen veya ilgiliye yazılı olarak bildirilen günde yapılan toplantıya kabul edilebilir özürü olmaksızın gelmemek,

3) Borsa'nın itibarını zedeleyici asılsız yayımda bulunmak,

4) Borsa'nın çalışma düzenini bozmak,

5) İş münasebetlerinde bulunduğu kimseler hakkında kötü muamelede veya haksız ithamda bulunmak,

6) Borsa dışında, Borsa üyeliğinin gerektirdiği itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak.

Üyeye bir defa uyarı cezası verildikten sonra bu Yönetmelikte cezaların sicilden silinmesi için belirlenen süre içinde aynı cezayı gerektiren yeni bir fiil işlemesi halinde ilgiliye kınama cezası verilir.

c) Para Cezası:

1) Borsa usul ve esaslarının yerine getirilmemesinde kasıtlı davranmak,

2) Takas ve Saklama Merkezi'ne, müşterilere ve iş sahiplerine karşı taahhütlerini zamanında tam olarak yerine getirmemek,

3) İşleme konu olan kıymetli maden hakkında gerçeğe aykırı ve yanıltıcı beyanlarda bulunmak.

Üyeye bir defa kınama cezası verildikten sonra bu Yönetmelikte cezaların silinmesi için belirtilen süre içinde aynı cezayı gerektiren yeni bir fiil işlemesi halinde ilgiliye Yönetim Kurulu tarafından önceden üyelere duyurulan para cezalarından biri verilir.

d) Borsa Üyeliğinden ve/veya Üye Temsilciliğinden Geçici Çıkarma:

1) Borsa üyelerine veya görevlilerini fiili tecavüzde bulunmak, küfretmek, onları alenen tehdit etmek, tehdit ve tahkir edici sözleri mektupta yazmak,

2) Borsa üyelerini ve görevlilerini zor duruma düşürmek veya kendi kusurunu örtmek amacı ile Borsa'ya ait belgeleri gizlemek,

3) (Değişik: RG-17/06/2010-27614) Bir takvim yılı içinde Borsa'da üyelik teminatının en az yüz katı tutarında işlem yapmamak,

4) 35 inci maddenin (b) ve (c) bendlerinde belirtilen eylemlerde bulunmak,

5) Borsa işleriyle ilgili hesap ve işlemlerin Borsa'nın yetkili elemanlarınca denetlenmesine müsaade etmemek, bu görevlilere kolaylık göstermemek ve yardımda bulunmamak.

Üyeye bir defa Borsa üyeliğinden ve/veya üye temsilciliğinden geçici çıkarma cezası verildikten sonra bu Yönetmelikte cezaların sicilden silinmesi için belirlenen süre içinde aynı cezayı gerektiren yeni bir fiil işlenmesi halinde, ilgiliye Borsa üyeliğinden ve/veya üye temsilciliğinden sürekli çıkarma cezası verilir.

e) Borsa Üyeliğinden ve/veya Üye Temsilciliğinden Sürekli Çıkarma:

1) Gizli kalması Genel Kurul veya Yönetim Kurulu'nca karara bağlanmış bilgi ve belgeleri açıklamak,

2) Borsa üyeliği ve temsilciliği sıfatı ile bağdaşmayacak şekilde utanç verici hareketlerde bulunmak,

3) Borsa üyelerini ve görevlilerini zor duruma düşürmek için veya kendi kusurunu örtmek amacıyla Borsa'ya ait belgeleri tahrif veya yok etmek, Borsa'da boykota kalkışmak veya hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanmak veya hileli iflas gibi yüz kızartıcı bir suçtan dolayı mahkumiyet kararı kesinleşmiş olmak.

Ceza Uygulanmasına Dair Genel Hükümler

Madde 66- Ceza uygulanmasına dair genel hükümler şunlardır:

a) Fiil ve hareketin nitelik ve önemi göz önünde tutularak Yönetim Kurulu'nca, 65 inci maddede öngörülen cezalardan birinin veya birkaçının birlikte verilmesi mümkündür.

b) Cezayı gerektiren fiillerin nitelik ve önemi göz önünde tutularak, bu fiiller için gerektiğinde bir derece ağır veya hafif cezanın verilmesine karar verilebilir.

c) 65 inci maddede öngörülen ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hareketlere, nitelik ve önemleri itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verilir.

d) Genel Yönetmeliğin 28 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, cezayı gerektiren fiiller üyeler veya bunların yetkili temsilcileri

tarafından menfaat sağlamak amacı ile yapılmışsa, 64 üncü maddenin (c) bendindeki para cezası (yirmibeşmilyon liradan az olmamak üzere) temin edilen menfaatin üç katıdır.

e) 65 inci maddenin (d) bendindeki fiilleri işlediği ön soruşturma sırasında tespit edildiği takdirde üye ve/veya üye temsilcisi hakkında verilecek cezanın kesinleşmesine kadar Borsa'da yapacağı işlemlere mani olunabilir.

Disiplin Kovuşturmasının Yürütülmesi

Madde 67- Komite Başkanlık tarafından havale edilen dosya üzerine disiplin işlemlerini aşağıdaki sıraya uygun olarak yürütür:

a) Soruşturmanın Başlatılması:

Komite, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı davrananlar hakkında ihbar ve şikayetin yapıldığı tarihten itibaren en geç on gün içinde soruşturmaya başlar.

b) Savunma:

Yapılacak soruşturmada yazılı savunma istenmesi ve bu savunma için tebellüğ tarihinden itibaren en az 7 günlük süre tanınması zorunludur. Komite, hakkında soruşturma yapılan üyenin isteği üzerine veya re'sen kendisini veya temsilcilerini dinlemek üzere davet edebilir. Kabul edilebilir bir özrü olmaksızın davete uymayanların dinlenmesinden vazgeçilir.

c) Soruşturmanın Sonuçlandırılması:

Komite, ilgili dosyanın soruşturmasının tamamlanmasından itibaren 10 gün içinde kararını yazılı olarak Yönetim Kurulu'nun onayına sunar.

Komite başkan ve üyeleriyle Yönetim Kurulu üyeleri kendi haklarında yapılabilecek disiplin kovuşturmasına katılamaz ve oy kullanamazlar.

d) Yönetim Kurulu Kararı ve Tebligatı:

Yönetim Kurulu'nun kararı, kararın alındığı günü izleyen bir ay içinde iadeli taahhütlü mektupla ilgililerin bilinen adreslerine gönderilir veya elden imza karşılığı teslim suretiyle tebliğ edilir. Bu şekilde tebligat yapılamaması halinde karar noter kanalı ile 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri uyarınca tebliğ edilir.

e) Cezaların Kesinleşmesi:

Disiplin cezaları, Yönetim Kurulu kararının ilgiliye tebliğinden itibaren kesinleşir.

Disiplin Cezalarının Sicile Kaydı ve Sicilden Silinmesi

Madde 68- Disiplin cezalarına ait kararlar kesinlik kazanmadıkça uygulanamaz.

Kesinlik kazanan disiplin cezaları ilgili üyenin siciline işlenir. Üye, kesin ihraç hariç, cezanın kesinleştiği tarihten itibaren 1 yıl içinde herhangi bir disiplin suçu işlemediği takdirde, siciline işlenen önceki cezalar tekerrürde esas alınmaz ve disiplin cezası silinir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Teminatlardan Ödeme Yapılmasının Esasları

Madde 69 - Üyelerin müşterilerine veya Borsa'ya verdikleri ve Genel Yönetmeliğin 25 inci maddesine göre belirlenen ve kendileri tarafından karşılanamayan zararlara karşılık olarak zarar görenlere teminattan ödeme yapılmasının esasları, hak sahiplerinin yazılı isteği üzerine Borsa Başkanlığı'nca yapılan inceleme sonucuna bağlı olarak Yönetim Kurulu'nca kararlaştırılır.

Borsa'ya Yapılacak Ödemelerin Zamanında Yapılamaması Halinde Uygulanacak Gecikme Zammı ve Faizler

Madde 70- Aidat, ücret, kira gibi Borsa'nın bütçe gelirlerini teşkil eden bütün ödemelerdeki gecikmelerde, kamu alacaklarına uygulanan faiz ve cezalar uygulanır.

Borsa Bülteni

Madde 71- Borsa, seans günlerini izleyen iş günlerinde Borsa Bülteni yayımlar.

Borsa Bülteni'nde bu Yönetmelikte belirtilen bültene dair hususlara ek olarak aşağıdaki hususlara yer

a) Borsa'da işlem gören kıymetli madenlerin türlerine göre teşekkül eden fiyatlar,

b) Borsa Yönetimi'nce belirlenen yazı, haber ve diğer hususlar.

Borsa Bülteni'nin satış fiyatını ve söz konusu olduğu takdirde bülten dolayısıyla alınacak sair ücret, bedel, ilan ve reklam tarifesini Yönetim Kurulu belirler.

İstatistikler

Madde 72- Borsa; teşkilatı, faaliyeti ve Borsa'da işlem gören kıymetli madenler hakkında dönemsel istatistikler yayımlar. Bir yıllık döneme ait istatistikler, ilgili yılı izleyen üç ay içerisinde yayınlanır.

Borsa istatistikleri isteyene bedeli karşılığında verilir.

Üyelerin Tutacağı Borsa İşlemleri Defteri

Madde 73- Borsa üyeleri bir işlem defteri tutmak zorunda olup, bu deftere aşağıdaki bilgiler kaydedilir:

a) Alınan alım ve satım emirleri,

b) Müşterilere ve üyeye ait olarak üye tarafından Borsa'ya intikal ettirilen alım satım istekleri,

c) Borsa'da gerçekleşen ve gerçekleşmeyen işlemler,

d) Gerçekleşen işlemlerin tasfiyesine ait bilgiler,

e) Gerçekleşmeyen işlemlere ait bilgiler,

f) İşlemlerden alınan komisyon, gider karşılıkları ve diğer gelirler.

Üyeler, yukarıdaki bilgileri ihtiva edecek defteri, işin gereğine göre bölümleyebilirler.

Borsa İşlemleri Defterine kayıtlar, işlemin gerçekleşmesini izleyen 3 iş günü içinde kaydedilir. Defter ciltli olabileceği gibi her sayfası noter onaylı föyvolan şeklinde de olabilir.

Bu Yönetmeliğe göre tutulan defterler müteselsil numaralar taşır ve kullanılmadan önce Borsa'ya tasdik ettirilir.

Yıllık Faaliyet Raporu

Madde 74- Yönetim Kurulu, çalışmalarını hakkında hazırladığı yıllık faaliyet raporunu olağan genel kurul toplantısından on beş gün önce ellerinde olacak şekilde üyelere, SPK'ya ve HM'na gönderir.

Raporda personel durumuna, bütçe uygulamasına, idari çalışmalara, Borsa işlemlerine ve gerekli görülecek diğer hususlara yer verilir.

Borsa tarafından yayımlanmadığı takdirde, HM ve SPK'nın istemesi halinde bu raporun tamamı, bir kısmı veya özeti yayınlanarak kamuoyuna duyurulur.

Borsa Binasına Girebilecekler Madde 75 - Borsa'ya;

a) Borsa üyeleri ve temsilcileri ile takas görevlileri,

b) Borsa personeli, Genel Yönetmeliğin 7 nci ve 10 uncu maddeleri uyarınca Genel Kurula katılma hakkını haiz olanlar ve Borsa ile ilgili diğer kamu görevlileri,

c) HM tarafından görevlendirilenler; SPK Başkan ve üyeleri ile Başkan yardımcıları, Daire Başkanları ve SPK tarafından görevlendirilenler,

d) Ziyaretçiler, girebilir.

Borsa üyeleri, temsilcileri ve takas görevlileri üye görevli kartı almak zorundadırlar. Görevli kartları her çalışma kategorisi için farklı olarak düzenlenir.

Ziyaretçiler, işlem salonlarına giremezler, ancak Borsa Başkanlığı'nca belirlenen yerlerde Borsa personeli, üyeleri, üye temsilcileri ile görüşebilirler.

Borsa'ya giren herkes, yakasına görünür şekilde Borsa Başkanlığı tarafından verilen giriş kartını veya kimlik belgesini takmak zorundadır.

Borsa Başkanlığı, Borsa binasının belli bölümlerine girişi sınırlandırabilir.

Borsanın çalışma, giriş ve çıkış düzeni Borsa Başkanlığı'nca çıkarılan bir genelge ile üyelere ve personele duyurulur.

Borsa Üyelerinin Denetimi ve Bilgi Verme Zorunlulukları

Madde 76- Borsa üyelerinin Borsa işleriyle ilgili hesap ve işlemleri Borsa'nın yetkili elemanları tarafından her zaman incelenebilir.

İncelemenin şekil ve kapsamına ve yapılaş şekline dair ayrıntılar Yönetim Kurulu'nca belirlenir.

Diğer Yönetmelikler

Madde 77- Bu Yönetmelikte belirtilen yönetmelikler SPK'nın onayı ile yürürlüğe girer.

Yürürlükten Kaldırılan Yönetmelikler

Madde 78- 13/2/1994 tarihli ve 21848 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İstanbul Altın Borsası Yönetmeliği, ek ve değişiklikleri ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 79- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 80- Bu Yönetmelik hükümlerini İstanbul Altın Borsası Başkanı yürütür.

Yönetmelik 30.6.1999 tarih ve 23741 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. 29.7.1999 tarih ve 23770, 25.1.2007 tarih ve 26414, 17.6.2010 tarih ve 27614, 19.08.2011 tarih ve 28030, 07.07.2012 tarih ve 28346 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelikler ile yapılan değişiklikler ilgili maddeye işlenmiştir.

İSTANBUL ALTIN BORSASI VADELİ İŞLEMLER VE OPSİYON PİYASASI YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL HÜKÜMLER

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası’nda işlem görecekt altına ve dövize dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile bu sözleşmelerin işlem esaslarını, Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası’na üyelik şartlarını belirlemek ve bu sözleşmelerin güven ve istikrar içinde serbest rekabet şartları altında alım satımının yapılmasını sağlamaktır.

Dayanak

Madde 2- Bu Yönetmelik 3794 sayılı Kanun ile değişik 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 22’nci maddesine dayanılarak çıkarılmıştır.

Kısaltmalar

Madde 3- Bu Yönetmelik’de geçen ; SPK: Sermaye Piyasası Kurulu’nu, İAB: İstanbul Altın Borsası’nı,

İMKB: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nı,

Kanun: 3794 Sayılı Kanun ile değişik 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nu, Yönetmelik: İstanbul Altın Borsası Yönetmeliği’ni,

Piyasa Üyesi: İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası Üyesi'ni, ifade eder.

Sözleşmelerin İhdası

Madde 4- Borsada altına ve dövize dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ihdas edilebilir. Sözleşmelerin özellikleri Borsa Yönetim Kurulunun önerisi ve SPK'ın onayıyla belirlenir.

Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasına Üyelik Şartları

Madde 5- Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasına üye olabilmek için aşağıdaki asgari şartların karşılanmış olması gerekir a) İstanbul Altın Borsası veya İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'na üye olmak,

b) SPK'dan vadeli işlem sözleşmelerinin alım satımına aracılık yetki belgesi almış olmak,

c) Borsa Yönetim Kurulu'nca piyasa üyeliğine karar verilmiş olmak.

Üyelik için Borsa Yönetim Kurulu SPK'ın onayını alarak ek koşullar getirebilir. Bu takdirde, bu koşullar Borsa Bülteni'nde ilan edilir.

İKİNCİ BÖLÜM MÜŞTERİ EMİRLERİ

Müşteri Emirlerinin Veriliş Şekli

Madde 6- İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasası'nda emirler esas olarak yazılı verilir. Ancak piyasa üyeleri telefon ve diğer iletişim araçları ile verilecek emirleri, daha sonra yazılı hale dönüştürmek şartıyla kabul etme yetkisine sahiptir. Piyasa üyeleri müşteri emirlerini kısmen veya tamamen kabul etmeyebilirler. Ancak bu durumu müşterilerine hemen bildirmek zorundadırlar. Emri veren müşteri, emrin piyasaya intikalinden önce emri değiştirebilir veya geri alabilir. Müşteri, gerçekleşmemiş emirlerini iptal etme yetkisine sahiptir.

Üyenin şube, acenta veya irtibat bürolarına verilen emirler de üyeye verilmiş sayılır.

Müşteri Emirlerinde Bulunması Gereken Hususlar Madde 7- Müşteri emirlerinde;

- a. Emrin verildiği piyasa üyesinin ünvanının,
- b. Emri verenin adı, soyadı, ünvanı, adresi veya piyasa üyesi nezdindeki kod numarasının,
- c. Emrin alım emri mi, satım emri mi olduğunun,
- d. Emrin içerdiği sözleşme sayısının,
- e. Emre konu teşkil eden sözleşmenin vadesinin,
- f. Emrin türünün,
- g. Emrin verildiği yer, tarih, saat ve dakikanın,
- h. Emrin numarasının,
- i. Emrin işlem tarihinin, bulunması zorunludur.

Müşteri emirleri en az iki nüsha düzenlenir ve bir nüshası emri veren müşteriye verilir.

Emir Türleri

Madde 8- Müşteri, emirlerini aşağıda belirtilen emir türlerinden birini kullanarak verebilir.

a. Serbest Fiyatlı Emir:

Müşteri, verdiği emirde fiyatı belirleme konusunda üyeyi serbest bırakmak isterse, serbest fiyatlı emir verir. Bu tür emri alan piyasa üyesi fiyat konusunda müşteri çıkarını gözetmek zorundadır.

b. Limitli Emir:

Müşteri, verdiği emirde fiyat, sözleşme sayısı ve işlem tarihini belirlemek isterse, limitli emir verir. Bu tür emri alan piyasa üyesi fiyat, sözleşme sayısı ve işlem tarihine uymak zorundadır.

c. Beklemeli Emir:

Müşteri, verdiği emrin belli piyasa şartlarında geçerli olmasını istediği takdirde beklemeli emir verir. Beklemeli emir "Kayıp Telafi" ve "Fiyat Uygunsa" olmak üzere iki türdür.

1. Kayıp Telafi: Alış kayıp telafi emri, piyasa fiyatının üzerinde verilir ve piyasa son işlem fiyatı bu fiyata ulaştığı takdirde emir işleme konur. Satış kayıp telafi emri, piyasa fiyatının altında verilir ve piyasa son işlem fiyatı bu fiyatla karşılaştığı takdirde emir işleme konur.

2. Fiyat Uygunsa: Alış fiyat uygunsa emri, piyasa fiyatının altında verilir ve piyasa son işlem fiyatı bu fiyatla karşılaştığı takdirde emir işleme konur. Satış fiyat uygunsa emri, piyasa fiyatının üzerinde verilir ve piyasa son işlem fiyatı bu fiyata ulaştığı takdirde emir işleme konur.

d. İptal Edilene Kadar Geçerli Emir:

Müşteri, verdiği emrin gerçekleşmemesi halinde, iptal edilene kadar geçerli olmasını isterse, iptal edilene kadar geçerli emir verir.

e. Açılış Emri:

Müşteri, verdiği emrin seansın Borsa Yönetim Kurulu tarafından belirlenen süresi içinde geçerli ve serbest fiyatlı olmasını isterse, açılış emri

f.Kapanış Emri:

Müşteri, verdiği emrin seansın Borsa Yönetim Kurulu tarafından belirlenen süresi içinde geçerli ve serbest fiyatlı olmasını isterse, kapanış emri

g. Kalanı İptal Et Emri:

Müşteri, verdiği emrin tümüyle uygun bir emir ile karşılaşmaması halinde, uygun olan kısmının gerçekleştirilmesini, kalan kısmının ise iptalini isterse, kalanı iptal et emri verir.

Fiyat Önceliği Kuralı

Madde 9- Borsaya intikal ettirilen emirler karşılanırken, daha düşük fiyatlı satım emirleri daha yüksek fiyatlı satım emirlerinden, daha yüksek fiyatlı alım emirleri daha düşük fiyatlı alım emirlerinden önce karşılanır.

Zaman Önceliği Kuralı

Madde 10- Borsaya intikal ettirilen emirler karşılanırken, fiyat eşitliği halinde, sisteme zaman açısından daha önce intikal ettirilen emirler önce karşılanır.

Müşteri Emirlerinin Önceliği Kuralı

Madde 11- Fiyat ve zaman öncelikleri açısından eşitliğin söz konusu olduğu durumlarda müşteri emirleri piyasa üyelerinin kendi nam ve hesaplarına verdikleri emirlerden önce karşılanır.

Müşteri Emirlerinin Sonuçlarının Müşterilere Bildirilmesi

Madde 12- Borsa seansı kapandıktan sonra, müşteri emirlerinin gerçekleşip gerçekleşmediği üyeler tarafından aynı gün müşterilere bildirilir.

Gerçekleşmeyen Müşteri Emirleri

Madde 13- Üyeler, gerçekleşmeyen müşteri emirlerini seansın bitiminden bir saat sonra ve aynı gün müşterilerine bildirmek zorundadırlar.

Gerçekleşmeyen emirlerle ilgili olarak üyeler, seansın bitiminden itibaren en geç 24 saat zarfında müşteriden teslim aldıkları bedelleri iade ederler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLEŞMELERİN ALIM SATIMI YOLUYLA ALINAN POZİSYONLAR VE SINIRLARI

Uzun Pozisyon

Madde 14- Vadeli işlem sözleşmesinin alımı yoluyla sahip olunan uzun pozisyon, sözleşmenin vadesi geldiğinde sözleşmenin dayandığı altının veya dövizin, sözleşmede belirtilen miktar ve fiyattan satın alınması ile yükümlü olmaktadır.

Alım satıma konu olan opsiyon sözleşmesinin alım sözleşmesi olması durumunda, sözleşmenin alımı yoluyla sahip olunan uzun pozisyon, sözleşmenin vadesi geldiğinde sözleşmenin dayandığı altının veya dövizin, sözleşmede belirtilen miktar ve fiyattan satın alınması hakkına sahip olmaktadır. Alım satıma konu olan opsiyon sözleşmesinin satım sözleşmesi olması durumunda sözleşmenin alımı yoluyla sahip olunan uzun pozisyon sözleşmesinin vadesi geldiğinde sözleşmenin dayandığı altın veya dövizin sözleşmede belirtilen miktar ve fiyattan satma hakkına sahip olmaktadır.

Kısa Pozisyon

Madde 15- Vadeli işlem sözleşmesinin satımı yoluyla sahip olunan kısa pozisyon, sözleşmenin vadesi geldiğinde sözleşmenin dayandığı altın veya dövizin, sözleşmede belirtilen miktar veya fiyattan satılması ile yükümlü olmaktadır.

Alım satıma konu olan opsiyon sözleşmenin alım sözleşmesi olması durumunda, sözleşmenin satımı yoluyla sahip olunan kısa pozisyon, sözleşmenin vadesi geldiğinde sözleşmenin dayandığı altının veya dövizin, sözleşmede belirtilen miktar ve fiyattan satılması ile yükümlü olmaktadır. Alım satıma konu olan opsiyon sözleşmenin satım sözleşmesi olması durumunda sözleşmenin satımı yoluyla sahip olunan kısa pozisyon, sözleşmenin vadesi geldiğinde sözleşmenin dayandığı altın

veya dövizin sözleşmede belirtilen miktar ve fiyattan alınması ile yükümlü olmaktadır.

Ters İşlem Yoluyla Pozisyonun Netleştirilmesi

Madde 16- Ters işlem, aynı vade özelliklerine sahip sözleşme türü bazında olmak kaydıyla, ilgili işlemin yapılabileceği son işlem gününe kadar uzun pozisyon karşısında kısa pozisyon, kısa pozisyon karşısında uzun pozisyon olarak pozisyonun netleştirme yoluyla tasfiyesidir.

Açık Pozisyon

Madde 17- Bu Yönetmelikte belirtilen şekilde netleştirme yoluyla tasfiye edilmemiş pozisyonlar açık pozisyon sayılır.

Pozisyon Sınırları

Madde 18- Her sözleşme türü bazında tüm teslimat vadelerinde veya aynı sözleşme türü bazında çeşitli teslimat vadelerinde ara toplam olarak sahip olunabilecek pozisyon üst sınırları Borsa Yönetim Kurulunca belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İŞLEM ESASLARI VE İŞLEM GÖRECEK VADELİ İŞLEM VE OPSİYON SÖZLEŞMELERİNİN ASGARİ UNSURLARI

İşlem Yöntemi

Madde 19- Alım satım işlemleri, üyelerin alım satım emirlerinin vade tarihine göre oluşan arz ve talebin, fiyat ve zaman önceliği kuralına göre karşılaştırılması sureti ile yürütülür. Alım satımda "çok fiyat" yöntemi uygulanır. Çok fiyat yöntemi, verilen alım satım emirlerinin fiyat önceliği ve zaman önceliği kuralına uygun olarak teker teker karşılaştırılması ile elde edilen fiyatlarla alım satımın gerçekleştirilmesidir.

Çok Fiyat Yöntemine Göre İşlemlerin Yürütülmesi

Madde 20- Piyasa üyelerinin alış ve satış emirlerinin ve gerçekleşen işlemlerin ilgililerin izleyebileceği bir biçimde ekranda gösterilmesi esastır. Bunun şekli Borsa Yönetim Kurulunca belirlenir. Alım veya satım yapmak isteyen üye, alış veya satış emrini iletir veya daha önce başka bir üye tarafından iletilmiş olan bir satış emrini veya alış emrini tamamen veya kısmen satın alabilir yada satabilir. Üye daha önce verdiği ve bekleyen alış veya satış emirlerini değiştireceği gibi fiyat ve zaman önceliği kuralına uymak kaydıyla kendi emrini satın alabilir veya satabilir.

İşlem Görecek Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Asgari Unsurları

Madde 21- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin özellikleri, işlem yöntemleri ve söz konusu sözleşmelerin asgari unsurları, işleme dayanak teşkil eden aracın niteliğine göre, Borsa Yönetim Kurulu tarafından belirlenip, SPK'nın uygun görüşüyle saptanır. Borsa Yönetim Kurulunun bu konudaki kararları ve değişiklikleri Borsa Bülteni'nde duyurulur. Söz konusu asgari unsurlar aşağıdadır.

a) Sözleşmeye konu altın ve döviz : Sözleşmeye dayanak teşkil eden altın ve döviz.

b) Sözleşmenin Tipi : Vadeli işlemler ve opsiyon piyasalarında ilgili piyasa tarafından belirlenen alım satımı yapılabilecek vadeli işlem veya opsiyon sözleşmeleri.

c) Sözleşmenin Büyüklüğü : Sözleşmeye konu altın ve dövizin minimum işlem miktarı.

d) Fiyat Aralığı : Sözleşme türü bazında belirlenen sözleşme fiyatında bir defada gerçekleşebilecek en küçük fiyat hareketi.

e) İşlem Vadesi : Sözleşmeye konu altın ve dövizin nakit uzlaşmasının veya fiziksel takasının yapılacağı zaman.

f) Teslim Şekli : Vade sonunda sözleşmeye konu altın ve döviz bazında teslimatın fiziki olarak veya nakdi mutabakat yoluyla yapılması.

g) Son İşlem Tarihi : Teslim gününden önce vadeli piyasada işlem yapılabilen son işgünü.

h) Teslim Tarihi : Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi türü bazında, sözleşmeye konu altın veya dövizin teslimatının veya nakti mutabakatının yapılacağı ilk ve son günler.

i) Opsiyon Tipi : Opsiyon sözleşmesi ile tanınan hakkın kullanılabilceği süreye ilişkin iki yöntem söz konusudur. Opsiyon sözleşmesinin sadece vade sonunda kullanım hakkı tanınması durumunda Avrupa tipi, opsiyon sözleşmesi ile tanınan hakkın vade sonunda veya vade sonundan önceki herhangi bir tarihte kullanılması durumunda, Amerikan tipi sözleşme söz konusudur. Her iki yöntemden hangisinin geçerli olacağı sözleşmenin ihdası sırasında Borsa Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

Seans

Madde 22- Seans, Borsa yetkilisi tarafından verilecek bir işaret ile başlayıp, yine Borsa yetkilisi tarafından verilecek bir işaret ile biten işlemlerin yapıldığı süredir.

Açılış Fiyatı

Madde 23- Seansta, ilgili vade için gerçekleşen ilk işlem fiyatı o vadenin seans açılış fiyatıdır.

Uzlaşma Fiyatı

Madde 24- Takas işlemlerinde esas alınacak uzlaşma fiyatı, işlemlerin gerçekleştiği seansta Borsa Yönetim Kurulu'nca belirlenecek kapanış aralığındaki tüm işlemlerin ağırlıklı ortalama fiyatıdır.

İşlemlerin Borsa Kaydına Alınması

Madde 25- Borsa'da alım satımı gerçekleştirilen her vadedeki sözleşmelerin fiyatları ve işlem miktarları Borsa kaydına alınır.

Gerçekleşen İşlemlerin Belirlenmesi

Madde 26- Seansın bitiminde, üye ve hesap bazında teşekkül eden fiyatlar üzerinden gerçekleşen alım satım işlemleri sonucu her alıcının aldığı, her satıcının sattığı miktar ve tutar ile vadelere göre alınan uzun ve kısa pozisyonlar bordrolara dökülür. Bordrolar ilgililer tarafından imzalanır ve ilgili üyelere bildirilir. Bordrolarda teşekkül eden her bir vadeye ait alım satım fiyatları için ayrı ayrı olmak üzere bir üyenin alımlarının hangi üyelerin satışları ile karşılandığı gösterilir.

Söz konusu işlem bilgileri kesinleştikten sonra Takas Merkezine iletilir. Takas Merkezi, bu bilgilere göre teminatları güncelleştirir ve piyasa kapandıktan sonra takas üyelerine teminat güncelleştirme raporları yollar. Teminatların, piyasanın açılışından önce ödenmesi gerekir.

Teşekkül Eden Fiyatların İlanı

Madde 27- Borsada yapılan işlemler sonucunda, her vadede teşekkül eden fiyatlar ve bu fiyatlardan yapılan toplam işlem miktarları seans bitiminde ilan edilir. Borsa kaydına alınan her vadedeki fiyatlar Borsa Bülteni’nde "seans açılış fiyatı", "en düşük fiyat", "en yüksek fiyat" ve "seans uzlaşma fiyatı" olarak ilan edilir. Herhangi bir vadede veya tüm vadelerde o günkü seansta fiyat teşekkül etmemiş ise bu durum Borsa Bülteni’nde ilan edilir.

Para Birimi

Madde 28- Borsa’da alıcı ve satıcının talebine göre Türk Lirası veya Borsa Yönetim Kurulu tarafından belirlenen döviz cinsleri üzerinden alım satım yapılabilir.

Alım Satımın Geçici Olarak Durdurulması

Madde 29- Borsa Başkanı, aşağıdaki hallerden birinin varlığı halinde, alım satımı geçici olarak durdurulabilir:

a) Alım satım için sağlıklı bir piyasa teşekkül etmesini önleyecek şekilde olağandışı fiyat ve/veya miktarda alım satım emirlerinin borsaya intikal etmesi,

b) Seansın sağlıklı bir biçimde yürütülmesini engelleyen sair hallerin ortaya çıkması.

Borsa Başkanı, işlemlerin yeniden başlamasına aynı seans süresi içinde izin vermiş ise seans yeniden açılır. Borsa Başkanı, alım satım işlemlerini en fazla 3 gün, Borsa Yönetim Kurulu ise 7 gün için durdurabilir.

Alım satım işlemlerinin geçici olarak durdurulduğu süre bir seansı aşmışsa, alım satımın başlayacağı zaman Borsa Başkanı'na belirlenir. Alım satımın geçici olarak durdurulması halinde, bu durum Borsa Bülteni'nde duyurulur.

Teşekkül Eden Fiyatların ve Gerçekleşen İşlemlerin İptali

Madde 30- Aşağıdaki şartların varlığı halinde, Borsa Başkanı, bir veya daha fazla borsa üyesinin başvurusu üzerine ya da re'sen teşekkül eden fiyatları ve bu fiyatlar üzerinden gerçekleşen işlemleri iptal edebilir.

a) Fiyat teşekkül etmesi ve gerçekleşen alım satım işlemlerinin belirlenmesi sırasında maddi hata yapılmışsa,

b) Alıcı ve satıcıların işbirliği ve birlikte hareketleri sonucunda piyasada yapay fiyat veya miktar hareketlerine neden olduğu tespit edilmişse,

c) Bir üyenin, bir veya daha çok seans boyunca alım satım işlemlerinin gerçek piyasa değerini yansıtmayacak bir yapay fiyat teşekkül ettirilecek biçimde sürekli olarak bir önceki alım emrine göre daha yüksek fiyatlarda alım emirlerini veya sürekli olarak daha düşük fiyatlarda satım emirlerini Borsa'ya intikal ettirdiği belirlenmişse,

İptal kararları verildikleri günü izleyen ilk iş günü çıkan Borsa Bülteni'nde ilan edilir.

(b) ve (c) bendlerindeki hususların tespiti halinde, ilgili üye ve üyeler hakkında disiplin kovuşturması yapılır. Konu ile ilgili olarak ortaya çıkacak zarar, ilgili üye veya üyelere tazmin ettirilir.

Kurtaj

Madde 31- Müşteriler tarafından piyasa üyelerine gerçekleşen işlemlerin tutarı üzerinden azami sınırı Borsa Yönetim Kurulu'nun önerisi üzerine, SPK tarafından onaylanan tarifeye göre "kurtaj" ödenir.

Borsa yetkili elemanları Borsa üyelerinin, ücret ve gider karşılıklarının düzenlemelere uygun olarak alınıp alınmadığını ve diğer hususlarda üyelerin defter ve kayıtlarını inceleme yetkisine sahiptirler.

BEŞİNCİ BÖLÜM TAKAS MERKEZİ VE ÜYELİK

Takas Merkezi

Madde 32- Borsa'daki takas faaliyetleri, Takas Merkezi aracılığıyla gerçekleştirilir. Takas Merkezi Borsa bünyesinde olabileceği gibi, tamamen veya kısmen bir banka veya sadece takas işlemlerini yürüten bir takas kuruluşu da Takas Merkezi olarak görevlendirilebilir. Bu konuda düzenleme yapmaya ve karar vermeye SPK yetkilidir.

Borsada gerçekleştirilen işlemlerin takası Takas Merkezi üzerinden yapılmak zorundadır.

Takas Üyeliği

Madde 33- Takas üyeleri, kendi adlarına veya takas üyesi olmayan piyasa üyeleri adına yaptıkları işlemlerini yerine getirmeyi taahhüt eden piyasa üyeleridir.

Takas üyeliğinin tesisi ve piyasa üyelerinden hangilerinin takas üyesi olacağı Borsa Yönetim Kurulu tarafından belirlenir ve SPK'nın onayına sunulur.

Takas üyeleri Borsa Yönetim Kurulu'nca belirlenmesi ve SPK'ca onaylanması halinde teminat tesis etmekle yükümlüdürler. Bu

teminatlar genel olarak belirlenebileceği gibi takas üyeleri bazında da belirlenebilir.

Takas üyesi olmayan piyasa üyeleri bir takas üyesi ile anlaşma yapmadan Borsada işlem yapamazlar. Anlaşma yapılan takas üyesi ilgili piyasa üyesinin yaptığı takas işlemlerinden sorumludur.

Takas Üyeliğinin Sona Ermesi

Madde 34- Takas üyesi, Borsa Yönetim Kurulu'nun onaylaması şartıyla takas üyeliğinden ayrılabilir. Bunun için, Takas Merkezine olan borçlarının ödenmiş olması; müşterilere, piyasa üyelerine ve diğer takas üyelerine olan tüm yükümlülüklerinin yerine getirilmiş olması gerekir.

Aşağıdaki hallerden birinin mevcudiyeti halinde, Borsa Yönetim Kurulu takas üyesinin üyeliğinin sona ermesine, açık pozisyonların kapatılmasına, ilgili piyasa üyesinin onayıyla açık pozisyonların başka bir takas üyesine devrine, banka garantisi istemeye ve teminat olarak tutulan kıymetlerin kullanılması durumlarından birine karar verebilir:

a) Bu Yönetmelik hükümlerine ve Borsa Yönetim Kurulu tarafından alınan kararlara aykırı davranılması,

b) Takas işlemlerinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi,

c) Takas üyesinin mali yapısının takas üyeliğinin gerektirdiği yükümlülükleri yerine getiremeyecek hale gelmesi.

Ayrılan veya faaliyetlerine son verilen takas üyeleri hakkında Borsa Yönetim Kurulu'nca SPK'ya bilgi verilir. Ancak, takas üyelerinin faaliyetlerine son verilmesine ilişkin Borsa Yönetim Kurulu'nun kararına SPK nezdinde itiraz edilebilir.

Takas Merkezinin Mali Sorumluluk Sınırları

Madde 35- Takas Merkezi, takas işlemleri sırasında alıcıya karşı satıcı, satıcıya karşı alıcı konumu üstlenir.

Takas Merkezi'nin mali sorumluluğu vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin takas işlemleri sırasında taraflardan her biri için karşı tarafın yerini almasından kaynaklanan zararlar ile sınırlıdır. Takas Merkezi, takas üyesi olmayan piyasa üyelerinin takas üyelerine karşı yükümlülüklerinden, piyasa ve takas üyelerinin müşterilerinin diğer piyasa ve takas üyelerine karşı yükümlülüklerinden, herhangi bir takas üyesinin kendisine aracılık hizmeti veren bir diğer takas üyesine karşı yükümlülüklerinden ve takas üyesinin müşterilerine karşı yükümlülüklerinden sorumlu tutulamaz.

ALTINCI BÖLÜM TAKAS İŞLEMLERİ

Başlangıç ve Sürdürme Teminatları

Madde 36- Başlangıç ve sürdürme teminatları Borsa Yönetim Kurulu tarafından tespit olunur ve SPK'ca onaylanması halinde yürürlüğe girer.

Vadeli işlemler ve opsiyon piyasasında işlem yapacak piyasa üyeleri, açılan her pozisyon için, nakit piyasalardaki günlük fiyat hareketleri gözönüne alınarak belirlenen oranlarda başlangıç teminatı yatırmak zorundadır.

Sürdürme teminatı, alınan pozisyonların değer kaybetmesi halinde, teminatın miktarının, asgari miktarda bulundurulması gereken düzeyini ifade eder. Teminatların sürdürme teminatının altına düşmesi durumunda başlangıç teminatına tamamlanması zorunludur.

Farklı vadelerde aynı anda uzun ve kısa pozisyon alınması ve korunma amaçlı işlem yapılması durumlarında Borsa Yönetim Kurulu teminat oranlarının farklı uygulanmasına karar verebilir.

Teminatların Güncelleştirilmesi

Madde 37- Piyasa üyelerinin gün sonu durumları, toplam alış ve satış işlemlerinin, bu Yönetmelik'de belirtilen uzlaşma fiyatına göre

netleştirilmeleri sonucunda tespit edilir ve bu tespite göre teminatlar güncelleştirilir. Bu hesaplama yöntemine göre;

a) Toplam alış ve toplam satışları eşit olan bir üyenin yapılan işlemler sonucunda net kar veya zararı,

b) Toplam alışları, toplam satışlarından büyük olan (uzun pozisyon) bir üyenin uzlaşma fiyatından satış değeri referans alınarak net kar veya zararı,

c) Toplam alışları toplam satışlarından küçük olan (kısa pozisyon) bir üyenin uzlaşma fiyatından alış değeri referans alınarak net kar veya zararı, bulunur.

Piyasa Üyelerinin İşlemlerden Doğan Yükümlülüklerini Yerine Getirememesi ve Teminatların Kullanılması

Madde 38- Bir takas üyesi, işlemlerden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediği takdirde bu üyenin işlemleri durdurulur ve üyenin teminat karşılıkları nakte çevrilerek pozisyonu kapatılır.

Takas üyesi olmayan bir piyasa üyesi, işlemlerden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediği takdirde ilgili piyasa üyesinin işlemleri durdurulur ve pozisyonu sözleşmesinin olduğu takas üyesi tarafından kapatılır.

Pozisyonların kapatılması sonucunda ortaya çıkan zararların tazmininde takas üyesinin hesabındaki teminatlar ve teminat karşılıkları kullanılabilir.

Takas ve piyasa üyelerinin kendi adına yaptığı işlemlerden doğan yükümlülükleri nedeniyle müşteri hesapları kullanılamaz.

Üyelerin yükümlülüklerinin yerine getirilmediği durumlarda kullanılmak üzere garanti fonu ve benzeri güvence mekanizmaları oluşturmaya SPK'nın onayı ile Borsa Yönetim Kurulu yetkilidir.

Müşterinin İşlemlerden Doğan Yükümlülüklerini Yerine Getirememesi

Madde 39- Bir müşteri, işlemlerinden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediği takdirde ilgili piyasa üyesi, müşterinin pozisyonunu kapatma yetkisine sahiptir.

Teslim Şekli

Madde 40- Son işlem günü itibarı ile pozisyonlarını tasfiye etmemiş olanlar sözleşmeye konu teşkil eden altın ya da dövizli teslim etmek ya da teslim almakla yükümlüdürler. Ancak, nakdi uzlaşmanın Borsa Yönetim Kurulu tarafından teslim şekli olarak öngörüldüğü durumlarda fiziki teslim yapılmaz. Nakdi uzlaşmaya karar verilmesi durumunda esas alınacak fiyat, son işlem günü son seansına ait uzlaşma fiyatıdır.

Vadeli İşlem Sözleşmelerinde Teslimat

Madde 41- Takas Merkezi, üye bazında olmak üzere, son işlem günü sonunda üyelerin açık pozisyon durumlarını gösteren bir rapor hazırlar. Takas Raporu sonucuna göre kısa pozisyonda olanlara teslim gününden önce belirlenmiş olan tarihte teslimat yapmaları için uyarıda bulunur. Bunun üzerine, uyarıyı alanlar teslimatta bulunma niyetlerini takas üyeleri vasıtasıyla Takas Merkezi'ne bildirirler. Teslimatta bulunma bildiriminde takas üyesinin unvanı, numarası, düzenleme tarihi, müşteri adına mı kurum adına mı olduğu ve diğer hususlar yer alır.

Teslimatta bulunma niyetini bildirmeden önce sözleşmeye konu teşkil eden altın ise Takas Merkezi'ne, döviz ise Takas Merkezi'nce belirlenmiş bankaya teslim edilmesi ve karşılığında depo makbuzunun alınması gerekir.

Teslimatta bulunma bildirimindeki vadeye sahip uzun pozisyonlardan en eski tarihte açılmış olanı teslimat bildiriminin muhatabı durumundadır. Teslimat bildirimi takas üyeleri vasıtasıyla uzun pozisyon sahibine bildirilir. Uzun pozisyon sahibi teslimi kabul etmek zorunda olup başkasına transfer edemez.

Ödemeyi yapmış olan uzun pozisyon sahibi takas üyesine, teslim gününde en geç saat 14:00'e kadar Takas Merkezi vasıtasıyla depo makbuzu verilir. Sıra numaralı olan depo makbuzunda altının ayarı, ağırlığı, rafineri adı, dövizin ise depo edildiği kurumun adı cinsi ve miktarı bulunur. Depo makbuzunun el değiştirmesiyle teslimat süreci tamamlanmış olur.

Opsiyon Sözleşmelerinde Teslimat

Madde 42- Altın veya dövize dayalı opsiyon sözleşmelerinin teslimi konusunda söz konusu sözleşme türünün Borsa Yönetim Kurulu tarafından ihdası sırasında aksi belirtilmemişse aşağıdaki süreç uygulanır.

a) Opsiyon sözleşmelerinde teslimat süreci iki şekilde başlayabilir.

1) Herhangi bir opsiyon sözleşmesinin belirlenmiş işlem görme süresi içerisinde uzun pozisyon sahibinin herhangi bir anda 'Opsiyon Kullanma Talebi'ni Takas Merkezi'ne göndermesi taraflar için teslimat yükümlülüklerini tamamlama sürecini başlatır.

2) Aksi halde vade sonu gelene kadar kullanılmamış olan opsiyon sözleşmelerine ilişkin olarak, eğer pozisyon, yapılan son güncelleştirme işlemleri sonrasında artı net bakiye veriyorsa Takas Merkezi tarafından hatırlatıcı mahiyette uzun pozisyon sahibine hazırlık uyarısı gönderilir. Uzun pozisyon sahibinin opsiyon kullanım talebini Takas Merkezine göndermesi durumunda Takas Merkezi tarafından belirlenen yönteme uygun olarak söz konusu talep aynı opsiyon sözleşmesi türünde herhangi bir kısa pozisyon sahibine intikal ettirilir.

b) Eğer opsiyon sözleşmesi alım hakkına ilişkinse kısa pozisyon sahibi takas üyesi sözleşmeye konu teşkil altın veya dövizi sözleşme üzerinde ifade edilen fiyattan satmak amacıyla teslimat süresi içinde Takas Merkezine teslim eder. Opsiyon sözleşmesi satım hakkına ilişkinse kısa pozisyon sahibi takas üyesi sözleşmeye konu teşkil eden altın veya

dövizin sözleşmede belirtilen fiyatı baz alınarak hesaplanan nakit tutarını Takas Merkezi nezdinde hesaben ya da Borsa Yönetim Kurulu tarafından tespit edilmiş olan bir başka ödeme yöntemi vasıtasıyla bulundurur.

c) Opsiyon sözleşmesi alım hakkına ilişkinse uzun pozisyon sahibi takas üyesi sözleşmeye konu teşkil eden altın veya dövizin sözleşmede belirtilen fiyatı baz alınarak hesaplanan nakit tutarını Takas Merkezi nezdinde hesaben ya da Borsa Yönetim Kurulu tarafından tespit edilmiş olan bir başka ödeme yöntemi vasıtasıyla bulundurur. Opsiyon sözleşmesi satım hakkına ilişkinse uzun pozisyon sahibi takas üyesi sözleşmeye konu teşkil eden altın veya döviz sözleşme üzerinde ifade edilen fiyattan satmak amacıyla teslimat süresi içinde Takas Merkezine teslim eder.

Vadesi Gelen Takas Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmemesi

Madde 43- Takas süresi sonunda teslimat yapılmaması durumunda, takas süresinin bitimini takip eden ilk işgününde teslimat yapmayan üye adına Borsa tarafından eksper marifetiyle, üyenin yükümlülüğüne göre alım veya satım yapılır.

Bu suretle yapılan alım veya satımın sonuçları, yerine getirilmeyen alım veya satıma göre fiyat açısından daha olumlu ise herhangi bir işlem yapılmaz. Yeni işlem eskisine göre fiyat açısından daha olumsuz şartlarda yapılmışsa yükümlülüğünü yerine getirmeyen üye aradaki farkı Takas Merkezi'ne ödemek zorundadır.

İşlem konusu altın veya döviz satın almak veya satmak mümkün olmamışsa ve üyelik yükümlülüğünün gerektirdiği ödemeler yapılmamışsa, ödenmesi gereken para üyenin teminatından Borsa tarafından re'sen karşılanır.

Temerrüt halinde, Yönetmelik'te belirtilen disiplin hükümleri uygulanır.

Borsa Ücretlerinin Ödenmesi

Madde 44- Gerçekleşen alım satım emirleri belirlenip ilan edildikten sonra, bu işlemler üzerinden kurtaj tarifesine göre Borsa'ya ödenmesi gereken ücretler, Borsa Yönetimi'nce her üyenin Takas Merkezi'ndeki hesabına borç yazılarak otomatik olarak tahsil edilir. Bu ücretlerin miktarı Yönetim Kurulu'nca belirlenir ve SPK'nın onayı ile yürürlüğe girer.

Takas Merkezi Ücretleri

Madde 45- Takas üyesi ve takas üyesi olmayanlar için vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi türü bazında takas işlemlerine uygulanacak ücret tarifesi Borsa Yönetim Kurulu'nca belirlenir ve SPK'nın onayı ile yürürlüğe girer.

Yürürlük

Madde 46- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 47- Bu Yönetmeliği İstanbul Altın Borsası Başkanı yürütür.

KIYMETLİ MADEN STANDARTLARI VE RAFİNERİLERİ HAKKINDA TEBLİĞ

(TEBLİĞ NO: 2006/1)

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Borsada işlem görecekt kıymetli madenlerin standartları ile ürünleri Borsada işlem görecekt kıymetli maden rafinerilerinin belirlenmesine ilişkin esaslar bu Tebliğ çerçevesinde düzenlenmiştir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) 11/8/1989 tarih ve 20249 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararın 2 ve 7 nci maddeleri ile 3 Nisan 1993 tarihli Kıymetli Madenler

Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmeliğin 4 ve 21 inci maddeleri, 16 Ekim 1993 tarihli Kıymetli Madenler Borsası Üyelik Belgesi Verilme Esasları ile Kıymetli Madenler Borsası Aracı Kurumlarının Kuruluş ve Faaliyet Şartlarına İlişkin Yönetmeliğin 4/a maddesi.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğin uygulamasında;

a) (Değişik:RG-7/9/2018-30528) Bakanlık: Hazine ve Maliye Bakanlığını,

b) Borsa:(Değişik ibare:RG-7/9/2018-30528) Borsa İstanbul A.Ş.'yi,

c) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) Kıymetli Madenler: Her tür ve şekilde altın, gümüş, platin ve paladyumu,

ç) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) Rafinaj: Hurda halde veya cevherden elde edilen altın, gümüş, platin ve paladyumun belirli teknikler uygulanmak suretiyle saflaştırılarak uluslararası kabul gören standartlara dönüştürülmesini,

d) Rafineri: Rafinaj faaliyetinde bulunan tüzel kişileri,

e) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) Saflık ayarı: Altının her bin parçasında, gümüş, platin ve paladyumun ise her yüz parçasında mikro yapısal özellikleri taşıyan saf metal parça sayısını,

f) (Değişik:RG-4/4/2017-30028) Standart işlenmemiş kıymetli maden: Bu Tebliğin 6 ncı maddesinde belirlenen en az saflık ayarını haiz, işlenmemiş barlar veya külçeler halindeki altın, platin ve paladyum ile bar, külçe veya granül halindeki gümüşü,

g) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) Standart dışı işlenmemiş kıymetli maden: Bu Tebliğin 6 ncı maddesinde belirlenen en az saflık ayarından düşük saflıkta külçe, bar, dore bar, granül, toz veya hurda şeklindeki altın, gümüş, platin ve paladyumu,

ğ) Dore bar: Cevherden üretilen, rafinaj işlemine tabi tutulmamış, yapısında altın, gümüş ve diğer kıymetli madenleri barındıran külçeyi,

h) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) Granül: Altın, gümüş, platin ve paladyumdan oluşan çok küçük kürecikleri,

i) (Ek:RG-21/2/2021-31402) Bağımsız Güvence Raporu: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Güvence Denetim Standardı 3000 Tarihi Finansal Bilgilerin Bağımsız Denetimi veya Sınırlı Bağımsız Denetimi Dışındaki Diğer Güvence Denetimlerine uygun olarak gerçekleştirilen denetim sonucunda yetkili bağımsız denetim kuruluşları tarafından düzenlenen raporu,

i) (Ek:RG-21/2/2021-31402) İç kontrol sistemi: Bakanlığın uygun görüşü alınmak suretiyle Borsa tarafından yapılan düzenlemelerle asgari koşulları belirlenen kurumsal yapıyı,

j) (Ek:RG-21/2/2021-31402) İç kontrol birimi: Bakanlığın uygun görüşü alınmak suretiyle Borsa tarafından yapılan düzenlemelerle esasları belirlenen ve iç kontrol sisteminin oluşturulması, işleyişi ile raporlamasından sorumlu birimi,

k) (Ek:RG-21/2/2021-31402) İç kontrol ve tedarik zinciri uyum görevlisi: Bakanlığın uygun görüşü alınmak suretiyle Borsa tarafından yapılan düzenlemelerde yer alan asgari nitelikleri haiz, gerekli yetkiyle donatılmış ve rafineri tarafından istihdam edilen görevliyi,

l) (Ek:RG-21/2/2021-31402) Tedarik Zinciri Uyum Raporu: Uluslararası kriterlere göre Bakanlığın uygun görüşü alınmak suretiyle Borsa tarafından belirlenen sorumlu kıymetli maden tedarik zincirine ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde hazırlanan ve ilgili raporlama dönemini kapsayan işlemlerin bu usul ve esaslara uygunluğunu gösteren raporu,

m) (Ek:RG-21/2/2021-31402) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

tarafından KAYİK (Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluş) olarak yetkilendirilmiş kuruluşlar arasından Bakanlığın uygun görüşü alınmak suretiyle Borsa tarafından yapılan düzenlemelerde yer alan şartları sağlayan ve bu şartları sağladığı Borsa tarafından liste halinde ilan edilen bağımsız denetim kuruluşlarını,

ifade eder.

Standart işlenmemiş kıymetli madenler

MADDE 4 – (Başlığı ile birlikte değişik:RG-26/9/2012-28423)

(1) Borsada; uluslararası piyasalarda kabul gören rafineriler ile Türkiye’de kurulu rafinerilerin ayar damgasını taşıyan standart işlenmemiş kıymetli madenler işlem görür.

(2) Borsada işlem görecekt her bir külçe ve bar üzerinde rafinerinin amblemi ya da damgası, külçe seri numarası, ağırlığı ile saflık ayarının bulunması zorunludur.

(3) Borsa tarafından yayımlanan Rafineriler Listesinde yer alan rafinerilere ait en az % 99.9 ayar granül gümüşler; granül ambalajında olması, ambalajın üzerinde mühür, ayar, ağırlık ve rafineri ismi ya da amblemi bulunması halinde standart işlenmemiş granül olarak Borsada işlem görür.

MADDE 5 – (Değişik:RG-26/9/2012-28423)

(1) Borsada işlem görecekt olan standart işlenmemiş kıymetli madenlerin ağırlıklarını ve yüzeysel özellikleri ile şekillerini belirlemeye Borsa yetkilidir.

MADDE 6 – (Değişik:RG-26/9/2012-28423)

(1) Borsada işlem görecekt standart işlenmemiş kıymetli madenlerin saflık ayarının;

a) Altın için en az 995/1000,

b) Gümüş için en az 99.9/100,

c) Platin için en az 99.95/100,

ç) Paladyum için en az 99.95/100,
olması zorunludur.

(2) İthal edilen külçe halindeki standart işlenmemiş kıymetli madenler; bu Tebliğ çerçevesinde yetkilendirilmiş Türkiye’de kurulu rafineriler tarafından, ithalden sonra üç iş günü içinde ilgili bilgi ve belgelerle Borsaya teslimi, has kıymetli maden miktarının gümrük giriş beyannamesinde belirtilen ağırlıktan az olmaması ve Borsaca gerekli kontrolün yapılması koşullarıyla daha küçük külçelere dönüştürülebilir.

Standart dışı işlenmemiş kıymetli madenler

MADDE 7 – (Başlığı ile birlikte değişik:RG-26/9/2012-28423)

(1) Borsada işlem görecekt standart dışı işlenmemiş kıymetli madenler Borsa tarafından belirlenecek esaslar dahilinde işlem görür.

MADDE 8 – (Değişik:RG-26/9/2012-28423)

(1) Borsa;

a) Yurt içinde üretilen dore bar ve granül ile standart dışı işlenmemiş kıymetli madenlerin Borsada alım satımında uyulması gereken usul ve esasları,

b) Borsa Takas Merkezince standart dışı işlenmemiş kıymetli madenlerin Borsa üyelerinin talepleri ve Borsa saklama kasasının stok imkânlarına göre kabul ve teslimine ilişkin kuralları,

belirlemeye yetkilidir.

Sorumluluk

MADDE 9 – (Değişik:RG-26/9/2012-28423)

(1) Borsada işlem gören standart dışı işlenmemiş kıymetli madenlerin, düzenlenmiş olan ayar raporuna uyumundan, ilgili kıymetli madeni Borsaya teslim eden Borsa üyeleri sorumludur.

Rafineriler

MADDE 10 – (1) (Değişik fıkra:RG-26/9/2012-28423) Borsada bar, külçe ve granülleri işlem görecekt uluslararası rafineriler, Londra

Külçe Piyasası Birliği ve Londra Platin ve Paladyum Piyasasının yayımladığı listeler göz önüne alınarak Borsaca belirlenir ve liste halinde ilan edilir. Borsa tarafından belirlenen Rafineriler Listesi, (Değişik ibare:RG-7/9/2018-30528) Ticaret Bakanlığına bildirilir ve söz konusu listeler (Değişik ibare:RG-7/9/2018-30528) Ticaret Bakanlığı tarafından gümrük müdürlüklerine gönderilir.

(2) (Ek:RG-12/11/2009-27404) Londra Külçe Piyasası Birliği, Londra Platin ve Paladyum Piyasasının yayımladığı listelerde yer almayan rafineriler, Dubai Multi Commodity Centre, Indian Bullion Market Association ve benzeri kuruluşların yayımladığı listeler gözönüne alınarak Borsaca kabul edilebilir.

MADDE 11 – (1) Borsada kıymetli madenleri işlem görecektürkiye’de kurulu bir rafinerinin;

- a) Anonim Şirket şeklinde kurulmuş olması,
- b) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) Ödenmiş sermayesinin en az (Değişik ibare:RG-21/2/2021-31402) 35 milyon TL olması,
- c) Cevherden elde edilen dore bar, granül ve hurda haldeki kıymetli madenlerin rafinaj işlemlerini yapabilecek teknik donanım, personele, bina ve teçhizata sahip olması,
- ç) Çevre Etki ve Değerlendirme Raporu alınması,
- d) Çevre şartlarının, güvenlik önlemlerinin ve hijyenik ortamın rafinaj işlemine uygun olarak hazırlanması,
- e) Atık maddelerin arıtılması ve geri kazanımına yönelik sistemleri kurması,
- f) Hassas analiz için gerekli olan alev saflaştırma tekniği ile diğer analitik tekniklerden en az birine sahip olması,
- g) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) Rafinaj işlemlerinde; altın için 995/1000, gümüş için % 99.9, platin ve paladyum için % 99.95 ve üzerinde saflık ayarı elde edilebilecek üretim kapasitesinin kurulması,

ğ) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) En az üç yıl rafinaj faaliyetinde bulunması ve son üç yılda altın rafinerisi için en az 30 ton altın, gümüş rafinerisi için en az 30 ton gümüş, platin rafinerisi için en az 5 ton platin ve paladyum rafinerisi için en az 5 ton paladyum rafine etmiş olması,

h) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) Tesis büyüklüğünün altın rafinerisi için yılda en az 50 ton altın, gümüş rafinerisi için yılda en az 50 ton gümüş, platin rafinerisi için yılda en az 10 ton platin ve paladyum rafinerisi için yılda en az 10 ton paladyum rafine edebilecek kapasitede kurulması,

ı) (Ek:RG-21/2/2021-31402) Etkin bir iç kontrol sistemi oluşturulması, Bakanlığın uygun görüşü alınmak suretiyle Borsa tarafından yapılan düzenlemelerde belirlenen yeterli sayıda iç kontrol ve tedarik zinciri uyum görevlisinin yönetim kurulunca atanması ve gerekli yetkilerle donatılması ile Borsa düzenlemeleri kapsamında iç kontrol biriminin kurulmuş olması,

i) (Ek:RG-21/2/2021-31402) Tedarik Zinciri Uyum Raporunun hazırlanması ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Güvence Denetimi Standartlarına göre yetkili bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetlenmesi ile bu denetim sonucunda makul güvence seviyesinde güvence verilen Bağımsız Güvence Raporunun hazırlanması,

zorunludur.

(2) Yukarıdaki c, d, e, f, g ve h bentlerindeki şartların yerine getirildiği ve uygunluk sağlandığına ilişkin ilgili Sanayi Odasından veya bir üniversitenin metalurji ve kimya bölümünden alınacak rapor ile, a, b, ç (Değişik ibare:RG-21/2/2021-31402) , ğ ve ı bentlerini tevsik eden belgelerin (Ek ibare:RG-21/2/2021-31402) ve i bendindeki raporların başvuru sırasında eksiksiz olarak sunulması zorunludur.

(3) (Değişik:RG-26/9/2012-28423) Yukarıda belirtilen şartları haiz olan rafineriler, ürettikleri kıymetli madenlerin Borsada işlem görebilmesi hususunda Borsaya başvuruda bulunur. Borsa tarafından başvuru sahibinin uluslararası kabul gören standartlarda kıymetli maden üretebilmek için gerekli teknik şartlara ve kapasiteye tam olarak haiz olup olmadığını belirlemek üzere bir komisyon oluşturulur. Komisyon, (Ek ibare:RG-21/2/2021-31402) Hazine ve Maliye Bakanlığı Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürlüğü, (Değişik ibare:RG-7/9/2018-30528) Borsa İstanbul A.Ş. (Değişik ibare:RG-7/9/2018-30528) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İl Müdürlüğü, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü, ilgili sanayi odası ile en az bir üniversitenin metalurji ve kimya bölümleri yetkililerinden oluşur. Komisyon tarafından yerinde yapılacak inceleme neticesinde uygunluk raporu düzenlenir. (Ek cümleler:RG-21/2/2021-31402) Söz konusu uygunluk raporu salt çoğunluk ile kabul edilir. Ancak, salt çoğunluk oyları içerisinde Hazine ve Maliye Bakanlığı Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürlüğü, Borsa İstanbul A.Ş. ve Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğünün oylarının hepsinin birlikte bulunması zorunludur.

(4) Gerekli tüm şartlara haiz olduğu tespit edilen Türkiye'de kurulu rafineriler, Borsaca yayımlanan Rafineri Listesinde ilan edilir.

(5) Başvurunun kabul edilip edilmemesine bakılmaksızın, başvuru sonrasında yapılacak ilgili masraflar, başvuruda bulunan rafineri tarafından karşılanır.

Yaptırım

MADDE 12 – (Başlığı ile Birlikte Değişik:RG-21/2/2021-31402)

(1) Aşağıda belirtilen hallerde Türkiye'de kurulu rafineriler Borsa tarafından rafineri listelerinden çıkarılır:

a) Rafinerinin bu Tebliğde belirtilen şartları haiz olmaması veya sonradan yitirdiğinin belirlenmesi.

b) Rafinerinin gerekli teknik şartlarda ve standartlarda üretim yapmadığının tespit edilmesi.

c) 15 inci maddenin üçüncü fıkrası kapsamında hazırlanması gereken Tedarik Zinciri Uyum Raporunun rafineri tarafından hazırlanmaması veya söz konusu fıkraya istinaden hazırlanan Bağımsız Güvence Raporunun sonuç bölümünde olumsuz görüş verilmesi veya görüş vermektten kaçınılması ve/veya güvence denetimi yapılmaması.

ç) 11 inci maddenin birinci fıkrasının (i) bendindeki raporların Borsaya sunulmaması veya söz konusu bent uyarınca sunulan bağımsız güvence raporunun sonuç bölümünde hakkında olumsuz görüş verilmesi veya görüş vermektten kaçınılması.

(2) 15 inci madde kapsamında Borsaca yapılan incelemeler sonucunda aykırılıkların tespiti halinde aykırılıkların mahiyet ve önemine göre, Bağımsız Güvence Raporu sonucuna bakılmaksızın, uyarı, para cezası ve Rafineri Listesinden çıkartma dahil Borsa tarafından gerekli yaptırımlar uygulanır.

Cevherden kıymetli maden üretimi

MADDE 13 – (1) (Değişik:RG-4/4/2017-30028) Yurt içinde cevherden her tür ve şekilde üretilen,

a) Altın, bu Tebliğ hükümlerine göre belirlenen Türkiye'de kurulu rafinerilerde rafinaj işlemine tabi tutularak standart işlenmemiş altın haline getirilir ve bu işlemi müteakip yedi iş günü içinde Borsa Takas Merkezine teslim edilir. Borsaya teslim edilen altınların Borsanın ilgili piyasasında alım satımı gerçekleştirilir.

b) Altın dışındaki kıymetli madenlerin, Türkiye'de kurulu rafinerilerde rafinaj işlemine tabi tutularak standart işlenmemiş kıymetli maden haline getirilmesi halinde bu işlemi müteakip yedi iş günü içinde Borsa Takas Merkezine teslim edilmesi ve Borsanın ilgili piyasasında alım satımının gerçekleştirilmesi gereklidir.

c) Altın dışındaki standart dışı kıymetli madenlerin, Borsa tarafından belirlenecek işlem esasları dahilinde, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü veya bu Kurumun belirleyeceği kuruluşlarca düzenlenecek ayar raporunda yer alan miktarlarına göre işlem yapılmak suretiyle Borsanın ilgili piyasasında alım satımı gerçekleştirilir.

ç) Altının üretimi sırasında ortaya çıkan kırık karbon, cüruf ve benzeri atıkların ihtiva ettiği kıymetli madenler bu fıkranın (a) bendi, altın dışındaki kıymetli madenlerin üretimi sırasında ortaya çıkan kırık karbon, cüruf ve benzeri atıkların ihtiva ettiği kıymetli madenler ise bu fıkranın (b) ve (c) bendinde yer alan esaslara tabidir.

(2) Teslimatta uyulması gereken esas ve usuller Borsa tarafından belirlenir.

Bilgi verme

MADDE 14 – (1) Borsada işlem gören kıymetli madenlere ilişkin istatistiki bilgiler Borsa tarafından üçer aylık dönemler halinde dönemi izleyen 30 gün içinde (Değişik ibare:RG-7/9/2018-30528) Bakanlığa gönderilir.

Denetim

MADDE 15 – (1) (Değişik fıkra:RG-26/9/2012-28423) Borsada bar, külçe ve granülleri işlem görecektürkiye’de kurulu rafinerilerce üretilen standart işlenmemiş kıymetli madenlerin bu Tebliğde belirtilen tanımlara uygunluğunun denetimine ilişkin usul ve esaslar Borsa tarafından belirlenir.

(2) (Ek:RG-12/11/2009-27404) Türkiye’de kurulu rafineriler her yıl, yeminli mali müşavirlik tam tasdik raporu veya bağımsız denetim raporunu Borsaya sunarlar.

(3) Ek:RG-12/11/2009-27404) Türkiye’de kurulu rafinerilerin; Borsa rafineri listesine alınma tarihinden itibaren her üç yılda bir, bu Tebliğin 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre oluşturulacak

komisyon tarafından gerekli teknik şartlara haiz olup olmadığı, yerinde yapılacak inceleme neticesinde tesbit olunur ve buna ilişkin rapor Borsaya sunulur.

(4) (Ek:RG-21/2/2021-31402) Her yılın Haziran ayı sonuna kadar Tedarik Zinciri Uyum Raporunun ve Bağımsız Güvence Raporunun Bakanlığa ve Borsaya sunulması ile rafinerinin internet sitesinde yayımlanması zorunludur. Bağımsız Güvence Raporunda makul güvence seviyesinde güvence verilmesi gerekmektedir.

(5) (Ek:RG-21/2/2021-31402) Bu madde kapsamında Bakanlık ve Borsa, gerekli gördüğü hususların açıklanması için yetkili bağımsız denetim kuruluşu ve rafinerilere sorular yöneltebilir ve denetim çalışma kağıtları ile diğer belgeleri talep edebilir veya yerinde denetim yapabilir.

(6) (Ek:RG-21/2/2021-31402) Bakanlığın uygun görüşü alınmak suretiyle Borsa tarafından belirlenen sorumlu kıymetli maden tedarik zincirine ilişkin usul ve esaslarda belirtilen yabancı sorumlu tedarik programlarına uygun faaliyet gösterildiğine dair söz konusu programların yetkilendirilmiş bağımsız denetim kuruluşlar listesinde yer alan bir yetkili bağımsız denetim kuruluşu tarafından hazırlanmış güncel Bağımsız Güvence Raporları da bu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen raporların yerine kabul edilebilir. Bağımsız Güvence Raporunda makul güvence seviyesinde güvence verilmesi gerekmektedir. Bu raporların da her yılın Haziran ayı sonuna kadar Bakanlığa ve Borsaya gönderilmesi ile ayrıca rafinerinin internet sitesinde yayımlanması zorunludur.

Yetki

MADDE 16 – (1) Bu Tebliğin uygulamasını sağlamak amacıyla Tebliğde öngörülen haller dışında kalan özel durumları her bir işlem, firma ve konu itibarıyla inceleyip sonuçlandırmaya, karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik hususları talimatlandırmaya (Değişik ibare:RG-7/9/2018-30528) Bakanlık yetkilidir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 17 – (1) 20/4/1999 tarih, 23672 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kıymetli Madenler Borsasında İşlem Görecek Gümüş ve Platin Standardı ve Rafinerileri Hakkındaki Tebliğ ile 1/7/2001 tarih, 24449 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kıymetli Madenler Borsasında İşlem Görecek Altın Standardı ve Rafinerileri Hakkındaki Tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin yayımından önce yürürlükte bulunan Tebliğlerin rafineriler listesinde yer almış olan Türkiye’de kurulu rafineriler, başkaca bir işleme gerek kalmaksızın Borsaca yayımlanacak Rafineri Listesinde yer alırlar. Ancak söz konusu rafinerilerin bu Tebliğin 11 inci maddesinde belirtilen koşullara 3 yıl içinde uyumu gereklidir.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 2 – (Ek:RG-21/2/2021-31402)

(1) Borsa rafineri listesinde yer alan ve bu maddenin yürürlük tarihi itibarıyla faaliyette bulunan rafineriler, durumlarını 1/7/2021 tarihine kadar bu Tebliğ hükümlerine uygun hale getirmek zorundadır. 11 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen sermaye yükümlülüklerini yerine getirmediği tespit edilen rafinerilere, bu yükümlülüklerin yerine getirilmesini teminen en fazla 90 günlük ek süre verilir. Belirtilen süreler içerisinde yükümlülüklerini yerine getirmeyen rafineriler Rafineri Listesinden çıkartılır.

(2) Bu Tebliğin 15 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca 2021 yılını kapsayan Tedarik Zinciri Uyum Raporu ve Bağımsız Güvence Raporu için rapor dönemi 1/7/2021 – 31/12/2021 olarak kabul edilebilir.

Yürürlük

MADDE 18 – (1) Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 19 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini (Değişik ibare:RG-7/9/2018-30528) Hazine ve Maliye Bakanı yürütür.

ISBN: 978-625-6380-54-7